

EUROPSKA SREDIŠNJA BANKA

NADZOR BANAKA

Upute bankama o neprihodonosnim kreditima

ožujak 2017.

BANKING SUPERVISION

Sadržaj

1	Uvod	4
1.1	Okolnosti u kojima su nastale upute	4
1.2	Primjenjivost uputa	5
1.3	Područje primjene uputa	6
1.4	Struktura	7
2	Strategija za neprihodonosne kredite	8
2.1	Svrha i kratak pregled	8
2.2	Procjena poslovnog okružja	8
2.3	Izrada strategije za neprihodonosne kredite	12
2.4	Provedba operativnog plana	16
2.5	Uklapanje strategije za neprihodonosne kredite	16
2.6	Nadzorno izvješćivanje	18
3	Upravljanje neprihodonosnim kreditima i povezane transakcije	19
3.1	Svrha i kratak pregled	19
3.2	Usmjeravanje i odlučivanje	19
3.3	Model poslovanja za neprihodonosne kredite	20
3.4	Okvir za kontrolu	29
3.5	Praćenje neprihodonosnih kredita i aktivnosti njihove naplate	31
3.6	Mehanizmi ranog upozorenja / popisi posebnog praćenja	39
3.7	Nadzorno izvješćivanje	42
4	Restrukturiranje	43
4.1	Svrha i kratak pregled	43
4.2	Mogućnosti restrukturiranja i njihova održivost	43
4.3	Pouzdana postupci restrukturiranja	48
4.4	Ocjena sposobnosti otplate	49
4.5	Nadzorno izvješćivanje i javne objave	50

5	Priznavanje neprihodonosnih kredita	51
5.1	Svrha i kratak pregled	51
5.2	Primjena definicije neprihodonosne izloženosti	53
5.3	Povezanost neprihodonosnih izloženosti i restrukturiranja	60
5.4	Dodatni aspekti definicije neprihodonosne izloženosti	65
5.5	Povezanost definicija s regulatornog i računovodstvenog stajališta	67
5.6	Nadzorno izvješćivanje i javne objave	70
6	Mjerenje umanjenja vrijednosti i otpis neprihodonosnih kredita	71
6.1	Svrha i kratak pregled	71
6.2	Pojedinačna procjena rezervacija	73
6.3	Skupna procjena rezervacija	80
6.4	Drugi aspekti povezani s mjerenjem umanjenja vrijednosti neprihodonosnih kredita	84
6.5	Otpis neprihodonosnih kredita	86
6.6	Pravodobnost rezerviranja i otpisa	87
6.7	Postupci rezerviranja i otpisa	88
6.8	Nadzorno izvješćivanje i javne objave	91
7	Vrednovanje kolaterala u obliku nekretnine	93
7.1	Svrha i kratak pregled	93
7.2	Upravljanje, postupci i kontrole	94
7.3	Učestalost vrednovanja	97
7.4	Metodologija vrednovanja	98
7.5	Vrednovanje ovršene imovine	103
7.6	Nadzorno izvješćivanje i javne objave	104
	Prilog 1. Pojmovnik	105
	Prilog 2. Primjeri kriterija za segmentaciju neprihodonosnih kredita sektoru stanovništva	108
	Prilog 3. Referentne vrijednosti mjerila za praćenje neprihodonosnih kredita	111

Prilog 4. Primjeri pokazatelja ranog upozorenja	113
Prilog 5. Zajedničke politike koje se odnose na neprihodonosne kredite	115
Prilog 6. Ocjena dužnikove sposobnosti otplate u sektoru stanovništva i u sektoru trgovačkih društava	122
Prilog 7. Sažetak nadzornog izvješćivanja i objava povezanih s neprihodonosnim kreditima	127
Prilog 8. Prijenos rizika neprihodonosnih kredita	138

1 Uvod

1.1 Okolnosti u kojima su nastale upute

Više banaka u državama članicama europodručja trenutačno bilježi visoke razine neprihodonosnih kredita, kao što je prikazano na Slici 1.

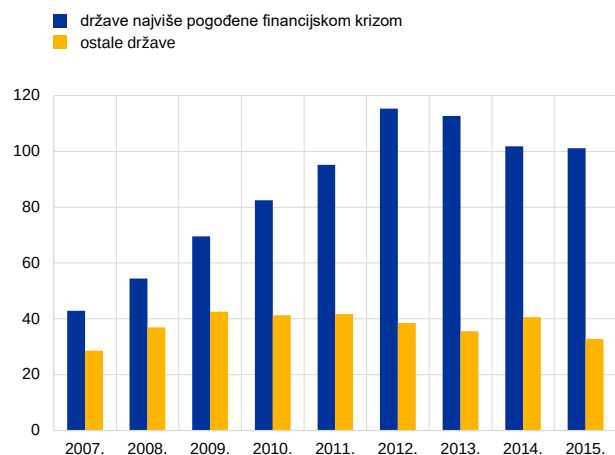
Općenito je prihvaćeno stajalište da visoke razine neprihodonosnih kredita u konačnici nepovoljno utječu na bankovne kredite gospodarstvu¹, a to je posljedica ograničenja bilance, profitabilnosti i kapitala s kojima se suočavaju banke s visokim razinama neprihodonosnih kredita.

Slika 1.

Kretanje omjera *Texas ratio* i omjera kredita umanjene vrijednosti u europodručju

Omjer neprihodonosnih kredita u odnosu na materijalni kapital i rezervacije za gubitke po kreditima za značajne bankovne grupe u europodručju

(2007. – 2015.; postotci; medijan)

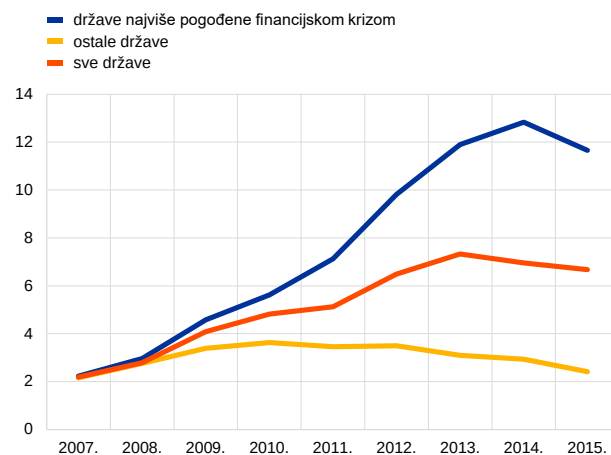

Izvor: SNL Financial

Napomene: Grafikon se temelji na javno dostupnim podacima prikupljenima na uzorku značajnih bankovnih grupa. Države najviše pogođene finansijskom krizom su Cipar, Grčka, Irska, Italija, Portugal, Slovenija i Španjolska.

Omjer kredita umanjene vrijednosti za značajne bankovne grupe u europodručju

(2007. – 2015.; postotak kredita; medijan)

Izvor: SNL Financial

Napomene: Grafikon se temelji na javno dostupnim podacima prikupljenima na uzorku 55 značajnih bankovnih grupa. U države najviše pogođene krizom ubrajaju se Cipar, Grčka, Irska, Italija, Portugal, Slovenija i Španjolska.

Promišljeno i održivo smanjenje neprihodonosnih kredita u bilancama banaka povoljno utječe na gospodarstvo i s mikrobonitetnog i s makrobonitetnog stajališta. Istodobno valja napomenuti da je i gospodarski oporavak važan poticaj rješavanju pitanja neprihodonosnih kredita.

Suočavanje s pitanjem kvalitete imovine jedan je od ključnih prioriteta nadzora banaka Europske središnje banke (ESB). ESB se prvi put posvetio tom pitanju 2014. u sklopu sveobuhvatne procjene koja se sastojala od dvaju glavnih stupova: pregleda kvalitete imovine i testiranja otpornosti na stres. Nakon sveobuhvatne

¹ Vidi istraživanja ESB-a i druga međunarodna istraživanja, npr. bilješku o raspravi Međunarodnog monetarnog fonda (MMF) [Strategy for Resolving Europe's Problem Loans](#).

procjene nadzor banaka ESB-a nastavio je sve intenzivnije nadzirati neprihodonosne kredite. U sklopu kontinuiranog nadzornog djelovanja zajednički nadzorni timovi primijetili su da banke primjenjuju različite pristupe utvrđivanju, mjerenju i otpisu neprihodonosnih kredita te upravljanju njima. Zbog toga je Nadzorni odbor ESB-a u srpnju 2015. zadužio skupinu na visokoj razini za neprihodonosne kredite, sastavljenu od stručnjaka iz ESB-a i nacionalnih nadležnih tijela, da razvije dosljedan nadzorni pristup neprihodonosnim kreditima.

Osim toga, nadzor banaka ESB-a istaknuo je u svojim nadzornim prioritetima kreditni rizik i povećane razine neprihodonosnih kredita kao ključne rizike s kojima se suočavaju banke europa područja.

Zahvaljujući radu skupine na visokoj razini nadzor banaka ESB-a utvrdio je više najboljih praksi i smatra da je korisno predstaviti ih u ovim javnim uputama. Te prakse ubuduće će predstavljati nadzorna očekivanja nadzora banaka ESB-a.

U ovim su uputama navedeni uglavnom kvalitativni elementi. Područje primjene uputa trebalo bi se proširiti na temelju stalnog praćenja kretanja na području neprihodonosnih kredita. Kao sljedeći korak ESB se namjerava više usredotočiti na poboljšanje pravodobnosti rezervacija i otpisa.

Premda je izvjesno da će rješavanje pitanja neprihodonosnih kredita trajati određeno vrijeme i zahtijevati srednjoročan angažman, utvrđena načela poslužiti će i kao osnovni okvir za provedbu nadzorne ocjene banaka na tom području. U sklopu kontinuiranih nadzornih aktivnosti zajednički nadzorni timovi surađivat će s bankama kada je riječ o provedbi ovih uputa. Očekuje se da će banke primjenjivati upute proporcionalno i prema potrebi žurno, u skladu s razmjerima i ozbiljnošću problema povezanih s neprihodonosnim kreditima s kojima se suočavaju.

1.2 Primjenjivost uputa

Ove su upute namijenjene kreditnim institucijama u smislu članka 4. stavka 1. Uredbe (EU) 575/2013 (CRR)² (dalje u tekstu: banke). Općenito se primjenjuju na sve značajne institucije pod izravnim nadzorom jedinstvenog nadzornog mehanizma (SSM), uključujući njihova međunarodna društva kćeri. Međutim, primjenjuju se načela razmjernosti i značajnosti, što znači da su neki dijelovi ovog dokumenta, konkretno poglavlja 2. i 3. o strategiji za neprihodonosne kredite, upravljanju i transakcijama, možda važniji bankama s visokom razinom neprihodonosnih kredita koje se moraju nositi s tim izvanrednim okolnostima. Ipak, i značajnim institucijama s relativno niskom ukupnom razinom neprihodonosnih kredita moglo bi biti korisno primijeniti određene dijelove tih poglavlja na, primjerice, portfelje s visokom razinom neprihodonosnih kredita. Poglavlja 4., 5., 6. i 7. primjenjiva su na sve značajne institucije.

² [Uredba \(EU\) br. 575/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva i o izmjeni Uredbe \(EU\) br. 648/2012 \(SL L 176, 27.6.2013., str. 1.\)](#)

Za potrebe ovih uputa nadzor banaka ESB-a definira banke s visokom razinom neprihodonosnih kredita kao banke kojima je razina neprihodonosnih kredita znatno viša od prosječne razine u EU-u.³ Međutim, riječ je o vrlo pojednostavljenoj definiciji te i banke koje nisu njome obuhvaćene mogu imati koristi ako ih se u potpunosti pridržavaju, na vlastitu inicijativu ili na zahtjev nadzornih tijela, posebno u slučaju znatnih priljeva neprihodonosnih kredita, visokih razina restrukturiranja ili ovršene imovine, niske pokrivenosti rezervacijama ili povećanog opterećenja ukupnog bilančnog kapitala neto neprihodonosnim kreditima (*Texas ratio*)⁴.

Premda ove upute trenutačno nisu obvezujuće, banke bi na zahtjev nadzornog tijela trebale pojasniti i obrazložiti sva odstupanja. Ove se upute uzimaju u obzir u redovitom postupku nadzorne provjere i ocjene koji se provodi u sklopu SSM-a, a neusklađenost s njima može dovesti do izricanja nadzornih mjera.

Uputama se ne zamjenjuju i ne nadomještaju važeći regulatorni ili računovodstveni zahtjevi, ni upute iz postojećih uredbi ili direktiva EU-a i njihove odredbe prenesene u nacionalna zakonodavstva ili jednakovrijedne odredbe, ni smjernice koje je izdalo Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (EBA). One su nadzorni alat kojim se nastoje pojasniti nadzorna očekivanja povezana s utvrđivanjem, mjerenjem i otpisom neprihodonosnih kredita te upravljanjem njima na područjima o kojima postojeće uredbe, direktive ili smjernice ne sadržavaju dovoljno pojedinosti. Ako postoje obvezujući zakoni, računovodstvena pravila i nacionalni propisi kojima se uređuje ista tema, banke trebaju postupati u skladu s njima. Osim toga, od banaka se očekuje da, s obzirom na ove upute, ne povećavaju postojeće razlike između regulatornih i računovodstvenih stajališta, nego da nastoje, kad god je to moguće, poticati pravodobno usklađivanje onih regulatornih i računovodstvenih stajališta koja se znatno razlikuju.

Ove upute trebale bi se primjenjivati od datuma njihove objave. Značajne institucije mogu, međutim, ukloniti utvrđena odstupanja i nakon tog datuma na temelju primjerenih vremenski ograničenih akcijskih planova koje trebaju usuglasiti s odgovarajućim zajedničkim nadzornim timovima. U svrhu dosljednosti i usporedivosti, očekivano unaprijedeno objavljivanje podataka o neprihodonosnim kreditima trebalo bi započeti od referentnih datuma u 2018.

1.3 Područje primjene uputa

Pojam „neprihodonosni krediti” u ovim se uputama općenito upotrebljava kao generički pojam. Upute se, međutim, zapravo odnose na sve neprihodonosne izloženosti prema EBA-inoj definiciji⁵ i na ovršenu imovinu, a do neke mjere i na prihodonosne izloženosti s povećanim rizikom da će postati neprihodonosne, kao što

³ U tromjesečnom [prikazu rizika](#) Europskog nadzornog tijela za bankarstvo (EBA) objavljuju se odgovarajući referentni podatci za utvrđivanje prosječnih omjera neprihodonosnih kredita i razina pokrivenosti u EU-u.

⁴ Definicije različitih pojmova koji se upotrebljavaju u ovim uputama mogu se pronaći u Pojmovniku u Prilogu 1.

⁵ Više pojedinosti može se pronaći u poglavlju 5.

su izloženosti na popisu posebnog praćenja i prihodonosne restrukturirane izloženosti. Pojmovi „neprihodonosni krediti“ i „neprihodonosne izloženosti“ u ovim se uputama upotrebljavaju kao istoznačnice.

1.4 Struktura

Struktura dokumenta prati životni ciklus upravljanja neprihodonosnim kreditima. Počinje nadzornim očekivanjima o strategijama za neprihodonosne kredite u poglavlju 2., na koje se nastavlja upravljanje neprihodonosnim kreditima i povezane transakcije u poglavlju 3. U poglavlju 4. opisani su važni aspekti restrukturiranja, a u poglavlju 5. priznavanje neprihodonosnih kredita. Poglavlje 6. sadržava kvalitativne upute za rezerviranja za neprihodonosne kredite i njihov otpis, a u poglavlju 7. riječ je o vrednovanju kolaterala.

2 Strategija za neprihodonosne kredite

2.1 Svrha i kratak pregled

Strategijom za neprihodonosne kredite utvrđuju se strateški ciljevi za banke s visokom razinom neprihodonosnih kredita koji se odnose na vremenski ograničeno smanjenje razine neprihodonosnih kredita u realnim, ali dovoljno ambicioznim rokovima (ciljevi za smanjenje neprihodonosnih kredita). Njome bi se na jasan, vjerodostojan i održiv način za svaki relevantni portfelj trebali odrediti pristup i ciljevi banke kada je riječ o učinkovitom upravljanju, odnosno maksimalnoj naplati, i krajnjem smanjenju stanja neprihodonosnih kredita.

Sljedeći koraci smatraju se temeljnim sastavnicama izrade i provedbe strategije za neprihodonosne kredite:

1. procjena poslovnog okružja, uključujući unutarnju sposobnost rješavanja neprihodonosnih kredita, vanjske uvjete koji utječu na naplatu neprihodonosnih kredita i učinak na kapital (vidi odjeljak 2.2.)
2. izrada strategije za neprihodonosne kredite, uključujući ciljeve u smislu razvoja operativnih sposobnosti (kvalitativni ciljevi) i predviđenih smanjenja neprihodonosnih kredita (kvantitativni ciljevi) u kratkoročnom, srednjoročnom i dugoročnom razdoblju (vidi odjeljak 2.3.)
3. provedba operativnog plana, uključujući sve potrebne promjene organizacijskog ustroja banke (vidi odjeljak 2.4.)
4. potpuno uklapanje strategije za neprihodonosne kredite u upravljačke procese banke, uključujući redovitu provjeru i neovisno praćenje (vidi odjeljak 2.5.).

Aspekti upravljanja koji se odnose na strategiju za neprihodonosne kredite uglavnom su sadržani u poglavlju 3.

2.2 Procjena poslovnog okružja

Razumijevanje cjelokupnog unutarnjeg i vanjskog konteksta poslovnog okružja ključno je za izradu ambiciozne i istodobno realistične strategije za neprihodonosne kredite.

Kako bi oblikovala i provela svrsishodnu strategiju za neprihodonosne kredite, banka prije svega mora procijeniti sljedeće elemente:

1. unutarnju sposobnost za učinkovito upravljanje, odnosno maksimalnu naplatu, i smanjenje neprihodonosnih kredita u određenom razdoblju
2. vanjske uvjete i poslovno okružje

3. učinak strategije za neprihodonosne kredite na kapital.

2.2.1 Unutarnja sposobnost / samoprocjena

Više ključnih unutarnjih aspekata utječe na potrebu i sposobnost banke da poboljša upravljanje neprihodonosnim kreditima te na taj način smanji neprihodonosne kredite i, prema potrebi, ovršenu imovinu. Temeljitom i realističnom samoprocjenom trebalo bi utvrditi ozbiljnost situacije i interne mjere koje je potrebno poduzeti za njezino rješavanje.

Banka bi trebala u potpunosti razumjeti i ispitati:

- opseg i uzročnike pojave neprihodonosnih kredita:
 - veličinu i rast portfelja neprihodonosnih kredita na odgovarajućoj razini granularnosti, za što je potrebna odgovarajuća segmentacija portfelja opisana u poglavlju 3.
 - uzročnike priljeva i odljeva neprihodonosnih kredita, po potrebi prema portfelju
 - druge potencijalne korelacije i uzročno-posljedične veze.
- ishode mjera povezanih s neprihodonosnim kreditima koje su poduzete u prošlosti:
 - vrstu i karakter provedenih mjera, uključujući mjere restrukturiranja
 - uspješnost provedbe tih aktivnosti i povezanih uzroka, uključujući učinkovitost restrukturiranja.
- operativne kapacitete, odnosno postupke, alate, kvalitetu podataka, IT/automatizaciju, zaposlenike/stručnjake, proces odlučivanja, interne politike i sva ostala relevantna područja za provedbu strategije, koji se odnose na različite faze postupka, uključujući, među ostalim:
 - rano upozoravanje i otkrivanje/priznavanje neprihodonosnih kredita
 - restrukturiranje
 - rezerviranje
 - vrednovanje kolaterala
 - naplatu / sudske postupke / ovrhe
 - upravljanje ovršenom imovinom, ako je primjenjivo
 - praćenje neprihodonosnih kredita i učinkovitosti rješenja za njihovu naplatu te izvješćivanje o njima.

Za svaku fazu postupka, uključujući prethodno spomenute, banke bi trebale provesti temeljitu samoprocjenu i utvrditi prednosti, važne nedostatke i mogućnosti poboljšanja koji su potrebni za postizanje ciljeva smanjenja neprihodonosnih kredita. Interno izvješće o tome treba dostaviti upravljačkom tijelu i nadzornim timovima.

Banke bi trebale najmanje jednom godišnje ponovno provoditi ili posuvremenjivati važne aspekte samoprocjene i prema potrebi redovito tražiti neovisno stručno mišljenje o tim aspektima.

2.2.2 Vanjski uvjeti i poslovno okruženje

Razumijevanje sadašnjih i mogućih budućih vanjskih uvjeta poslovanja odnosno okruženja ključno je za utvrđivanje strategije za neprihodonosne kredite i povezanih ciljeva njihova smanjenja. Banke bi trebale pomno pratiti povezana kretanja i, ovisno o potrebi, posuvremeniti svoju strategiju za neprihodonosne kredite. Pri utvrđivanju strategije trebale bi uzeti u obzir vanjske čimbenike navedene u nastavku. Popis čimbenika nije konačan jer neki drugi čimbenici, koji nisu spomenuti, mogu imati važnu ulogu u određenim zemljama ili okolnostima.

Makroekonomski uvjeti

Makroekonomski uvjeti imaju će ključnu ulogu u utvrđivanju strategije za neprihodonosne kredite, a najbolje ih je uzeti u obzir kao dinamične čimbenike. To se odnosi i na dinamiku tržišta nekretnina⁶ i njegovih posebnih podsegmenata. Banke čiji su portfelji neprihodonosnih kredita koncentrirani na određene sektore, npr. brodarstvo ili poljoprivredu, trebaju provoditi stalne temeljite analize kretanja u tim sektorima i iskoristiti njihove rezultate za strategiju za neprihodonosne kredite.

Rizici koji proizlaze iz neprihodonosnih kredita mogu se smanjiti, a to bi trebao biti cilj čak i u manje povoljnim makroekonomskim uvjetima.⁷

Tržišna očekivanja

Na temelju procjene očekivanja vanjskih dionika (među kojima su agencije za kreditni rejting, tržišni analitičari, stručnjaci koji se bave istraživačkim radom i klijenti) kada je riječ o prihvatljivim razinama neprihodonosnih kredita i pokrivenosti, može se lakše utvrditi u kojoj bi mjeri i koliko brzo banke s visokom razinom neprihodonosnih kredita trebale smanjiti svoje portfelje. Ti dionici često primjenjuju nacionalne ili međunarodne referentne vrijednosti i analize usporedivih banaka.

⁶ Osim ako izloženosti osigurane kolateralom u obliku nekretnine nemaju važnu ulogu u portfeljima neprihodonosnih kredita.

⁷ Primjer ciljnog okvira koji su primijenile grčke značajne institucije naveden je u nastavku ovog poglavlja.

Potražnja ulagača za neprihodonosnim kreditima

Uzimajući u obzir trendove i dinamiku na domaćem i međunarodnom tržištu prodaje portfelja neprihodonosnih kredita, banke mogu donositi utemeljene strateške odluke o projekcijama vjerojatnosti i mogućem određivanju cijene prodaje portfelja. Međutim, ulagači određuju krajnju cijenu za svaki pojedinačni slučaj, a jedan je od odlučujućih čimbenika kvaliteta dokumentacije i podataka o izloženostima koje banke mogu dostaviti o svojim portfeljima neprihodonosnih kredita.

Servisiranje neprihodonosnih kredita

Drugi čimbenik koji može utjecati na strategiju za neprihodonosne kredite razvijenost je djelatnosti servisiranja neprihodonosnih kredita. Specijalizirani serviseri mogu znatno smanjiti troškove održavanja i naplate neprihodonosnih kredita. Međutim, banka mora dobro usmjeravati sporazume o servisiranju i upravljati njima.

Regulatorni, pravni i sudski okvir

Nacionalni, europski i međunarodni regulatorni, pravni i sudski okviri utječu na bankovne strategije za neprihodonosne kredite i sposobnost banaka da smanje neprihodonosne kredite. Na primjer, pravne ili sudske prepreke za unovčenje kolaterala utjecat će na mogućnost banke da pokrene sudske postupke protiv dužnika ili prihvati imovinu u zamjenu za otplatu duga te na troškove unovčenja kolaterala u procjenama rezervacija za gubitke po kreditima. Stoga banke trebaju dobro razumjeti posebna obilježja pravnih postupaka povezanih s naplatom neprihodonosnih kredita, i kada je riječ o različitim razredima imovine i kada je riječ o različitim jurisdikcijama u kojima banke posluju ako u njima imaju visoke razine neprihodonosnih kredita. Trebale bi prije svega procijeniti prosječno trajanje takvih postupaka, prosječne financijske ishode, razinu podređenosti odnosno nadređenosti različitih vrsta izloženosti i povezane posljedice za ishod (primjerice u odnosu na osigurane i neosigurane izloženosti), utjecaj vrste i razine podređenosti odnosno nadređenosti kolaterala i jamstava na ishode postupaka (primjerice ako je založno pravo ili osobno jamstvo u drugoj ili trećoj kategoriji prioriteta za namiru), utjecaj pitanja zaštite potrošača na sudske odluke (osobito u slučaju izloženosti prema stanovništvu koje su osigurane nekretninama) i prosječne ukupne troškove sudskih postupaka. Osim toga, trebaju imati na umu pravno okruženje na području zaštite potrošača jer je i ono važno za komunikaciju i interakciju s klijentima.

Učinci poreznih propisa

Učinci nacionalnih poreznih propisa na rezervacije za neprihodonosne kredite i njihov otpis također će utjecati na strategije za neprihodonosne kredite.

2.2.3 Utjecaj strategije za neprihodonosne kredite na kapital

Razine kapitala i njihova predviđena kretanja važni su ulazni podaci za određivanje opsega mjera za smanjenje neprihodonosnih kredita kojima raspolažu banke. Banke bi primjenom dinamičnih modela trebale moći predvidjeti učinke različitih elemenata svoje strategije za neprihodonosne kredite na kapital, po mogućnosti u različitim ekonomskim scenarijima. Te učinke trebalo bi razmatrati i u kombinaciji s okvirom za sklonost preuzimanju rizika i postupkom procjene adekvatnosti internog kapitala (ICAAP).

Ako su im zaštitni slojevi kapitala slabi, a profitabilnost niska, banke s visokom razinom neprihodonosnih kredita trebale bi u planiranje kapitala uključiti primjerene mjere koje će omogućiti održivo čišćenje bilance od neprihodonosnih kredita.

2.3 Izrada strategije za neprihodonosne kredite

Strategija za neprihodonosne kredite trebala bi, kao minimum, sadržavati vremenski ograničene kvantitativne ciljeve povezane s neprihodonosnim kreditima i odgovarajući sveobuhvatni operativni plan. Trebala bi se temeljiti na samoprocjeni i analizi mogućnosti provedbe strategije za neprihodonosne kredite. Upravljačko tijelo trebalo bi odobriti strategiju za neprihodonosne kredite, uključujući operativni plan. Strategiju i operativni plan treba preispitivati barem jednom godišnje.

2.3.1 Mogućnosti provedbe strategije

Banke bi, na temelju prethodno opisane procjene, trebale provjeriti raspon raspoloživih mogućnosti provedbe strategije za neprihodonosne kredite i njihove financijske učinke. Primjeri mogućnosti provedbe, koji se međusobno ne isključuju:

- strategija držanja/restrukturiranja: strategija držanja čvrsto je povezana s modelom poslovanja, stručnošću na području restrukturiranja i ocjene dužnika, operativnim sposobnostima upravljanja neprihodonosnim kreditima, eksternalizacijom usluga servisiranja i politikama otpisa
- aktivno smanjenje portfelja: može se postići prodajom i/ili otpisom neprihodonosnih izloženosti pokrivenih kolateralom koje se smatraju nenaplativima; ta je mogućnost čvrsto povezana s adekvatnošću rezervacija, vrednovanjem kolaterala, kvalitetom podataka o izloženosti i potražnjom ulagača za neprihodonosnim kreditima
- promjena vrste izloženosti: uključuje ovršni postupak, zamjenu duga za vlasnički kapital, zamjenu duga za imovinu ili zamjenu kolaterala
- pravne mogućnosti: uključuju postupke u slučaju insolventnosti ili izvansudska rješenja.

Banke bi se trebale pobrinuti za to da njihove strategije za neprihodonosne kredite ne uključuju samo jednu stratešku mogućnost nego kombinacije strategija/mogućnosti kojima se najbolje postižu ciljevi u kratkoročnom, srednjoročnom i dugoročnom razdoblju, te ispitati koje su mogućnosti najkorisnije za različite portfelje ili segmente (vidi odjeljak 3.3.2. o segmentaciji portfelja) i u različitim uvjetima.

Osim toga, banke bi trebale utvrditi koje se srednjoročne i dugoročne strateške mogućnosti za smanjenje neprihodonosnih kredita ne mogu odmah ostvariti. Na primjer, činjenica da trenutačno nema potražnje ulagača za neprihodonosnim kreditima mogla bi se promijeniti u srednjoročnom ili dugoročnom razdoblju. Operativnim planovima možda će trebati predvidjeti te promjene, npr. potrebu za poboljšanjem kvalitete podataka o neprihodonosnim izloženostima, kako bi se banke pripremile za buduće transakcije s ulagačima.

Ako banke procijene da se prethodno nabrojanim mogućnostima provedbe strategije ne mogu, u srednjoročnom ili dugoročnom razdoblju, djelotvorno smanjiti neprihodonosni krediti u slučaju određenih portfelja, segmenata ili pojedinačnih izloženosti, to bi trebalo biti jasno vidljivo u primjerenom, pravodobnom pristupu rezerviranjima. Banka bi trebala pravodobno otpisati kredite koji se smatraju nenaplativima.

Konačno, potvrđeno je da transakcije prijenosa rizika od neprihodonosnih kredita i sekuritizacije mogu biti korisne za banke u smislu financiranja, upravljanja likvidnošću, specijalizacije i djelotvornosti. Međutim, u pravilu je riječ o složenim procesima koje treba pažljivo provoditi. Stoga se od institucija koje žele sudjelovati u takvim transakcijama očekuje da provedu pouzdanu analizu rizika i da primjenjuju primjerene postupke kontrole rizika⁸ (više pojedinosti nalazi se u Prilogu 8.).

2.3.2 Ciljevi

Banke bi prije početka određivanja kratkoročnih do srednjoročnih ciljeva trebale imati jasno stajalište o tome što su razumne dugoročne razine neprihodonosnih kredita i ukupno i na temelju pojedinačnih portfelja. Vremenski okviri potrebni za postizanje tih dugoročnih ciljeva nedvojbeno su vrlo neizvjesni, ali oni su važni ulazni podatci za određivanje odgovarajućih kratkoročnih i srednjoročnih ciljeva. Banke koje posluju u napetim makroekonomskim uvjetima trebale bi ispitati i međunarodne i povijesne referentne podatke kako bi odredile „razumne” dugoročne razine neprihodonosnih kredita⁹.

Banke s visokom razinom neprihodonosnih kredita trebale bi u strategiju za neprihodonosne kredite, kao minimum, uvrstiti jasno utvrđene kvantitativne ciljeve (uključujući, ako je primjenjivo, ovršenu imovinu) koje bi upravljačko tijelo trebalo odobriti. Kombinacija tih ciljeva trebala bi dovesti do konkretnog smanjenja

⁸ u skladu sa zahtjevima za sekuritizacije na temelju članka 82. stavka 1. direktive o kapitalnim zahtjevima (CRD)

⁹ Kada je riječ o kratkoročnim i srednjoročnim ciljevima, međunarodni referentni podatci nisu toliko važni.

neprihodonosnih izloženosti, s uključenim i isključenim rezervacijama, barem u srednjoročnom razdoblju. Utvrđeni ciljevi smanjenja neprihodonosnih kredita ne bi se trebali temeljiti isključivo na očekivanjima koja se odnose na promjene makroekonomskih uvjeta premda ona mogu utjecati na određivanje ciljnih razina ako se temelje na pouzdanim vanjskim prognozama.

Ciljeve je potrebno utvrditi barem s obzirom na sljedeće aspekte:

- vremenski rok, odnosno kratkoročni (otprilike jedna godina), srednjoročni (otprilike tri godine) i eventualno dugoročni ciljevi
- glavni portfelji, na primjer hipotekarni krediti stanovništvu, potrošački krediti stanovništvu, krediti za obrte i samostalne djelatnosti u sektoru stanovništva, krediti za mala i srednja poduzeća i trgovačka društva, velika trgovačka društva, krediti osigurani poslovnom nekretninom
- mogućnost provedbe koja je odabrana za postizanje predviđenog smanjenja, na primjer gotovinska naplata u slučaju strategije držanja, preuzimanje kolaterala, naplata s osnove sudskih postupaka, prihodi od prodaje neprihodonosnih kredita ili njihova otpisa.

Banke s visokom razinom neprihodonosnih kredita trebale bi, kao minimum, u svoje ciljeve za neprihodonosne kredite uključiti predviđeni apsolutni iznos ili postotak smanjenja neprihodonosnih izloženosti s uključenim i isključenim rezervacijama, ne samo ukupno, nego i za glavne portfelje neprihodonosnih kredita. Banke sa značajnom količinom ovršene imovine¹⁰ trebaju odrediti posebnu strategiju za ovršenu imovinu ili barem uključiti u strategiju za neprihodonosne kredite ciljeve za smanjenje ovršene imovine. Smanjenje neprihodonosnih izloženosti može dovesti do kratkoročnog povećanja stanja ovršene imovine u razdoblju do njezine prodaje. Međutim, to bi razdoblje trebalo biti jasno ograničeno jer je cilj ovršnih postupaka pravodobna prodaja imovine. Nadzorno očekivanje za vrednovanje i pristup ovršenoj imovini navedeno je u odjeljku 7.5. Treba ga uzeti u obzir u strategiji za neprihodonosne kredite.

Opisani ciljevi trebaju biti usklađeni s operativnim ciljevima na većoj razini granularnosti. Svi pokazatelji za praćenje koji su detaljno opisani u odjeljku 3.5.3. mogu prema potrebi poslužiti kao dodatan cilj, na primjer kada je riječ o tokovima neprihodonosnih kredita, pokrivenosti, gotovinskim naplatama, kvaliteti mjera restrukturiranja (npr. stope ponovnog neispunjavanja obveza), statusu pravnih radnji ili utvrđivanju neodrživih (otkazanih) izloženosti. Ti dodatni ciljevi za neprihodonosne kredite trebaju biti primjereno usmjereni na visokorizične izloženosti kao što su sudski slučajevi ili dospjele neplaćene obveze s više od 90 dana kašnjenja.

U primjeru 1. prikazani su najvažniji kvantitativni ciljevi koje su grčke značajne institucije provele u 2016. Ciljevi su bili prvobitno utvrđeni za sve glavne portfelje na tromjesečnoj osnovi za prvu godinu. Svaki je cilj bio popraćen i standardnim skupom

¹⁰ na primjer, ako je omjer ovršene imovine i ukupnih kredita uvećanih za ovršenu imovinu značajno iznad prosjeka banaka u EU-u koje imaju mogućnost ovršiti imovinu

stavki za praćenje s višim stupnjem granularnosti, npr. udio neprihodonosnih izloženosti i koeficijent pokrivenosti za prvi cilj ili raščlamba izvora naplate za treći cilj.

Primjer 1.

Primjer najvažnijih ciljeva za neprihodonosne kredite koje su grčke značajne institucije provele u 2016.

Operativni ciljevi usmjereni na rezultate

1. iznos neprihodonosnih izloženosti (bruto)
2. iznos neprihodonosnih kredita (bruto)
3. gotovinska naplata (naplate, likvidacije i prodaje) s osnove neprihodonosnih izloženosti / ukupan prosjek neprihodonosnih izloženosti

Operativni cilj usmjeren na održiva rješenja

4. krediti s dugoročnim promjenama uvjeta / neprihodonosne izloženosti uvećane za prihodonosne restrukturirane izloženosti s dugoročnim promjenama uvjeta

Operativni ciljevi usmjereni na mjere

5. neprihodonosne izloženosti dospjele više od 720 dana koje nisu otkazane / neprihodonosne izloženosti dospjele više od 720 dana koje nisu otkazane uvećane za otkazane neprihodonosne izloženosti
6. otkazani krediti zbog kojih su pokrenute pravne radnje / ukupno otkazani krediti
7. neprihodonosne izloženosti aktivnih malih i srednjih poduzeća¹¹ za koja je u posljednjih 12 mjeseci provedena analiza održivosti / neprihodonosne izloženosti aktivnih malih i srednjih poduzeća
8. neprihodonosne izloženosti zajedničkih dužnika¹² iz sektora malih i srednjih poduzeća te sektora trgovačkih društava na koje je primijenjeno zajedničko rješenje za restrukturiranje
9. neprihodonosne izloženosti u sektoru trgovačkih društava za koje je banka angažirala stručnjaka za provedbu plana restrukturiranja društva

Banke koji prvi put oblikuju strategiju za neprihodonosne kredite vjerojatno će se više usmjeriti na kvalitativne ciljeve za kratkoročno razdoblje. Pritom je cilj ukloniti manjkavosti utvrđene u procesu samoprocjene te uspostaviti učinkovit i pravodoban okvir za upravljanje neprihodonosnim kreditima koji omogućava uspješnu provedbu kvantitativnih ciljeva za neprihodonosne kredite odobrenih za srednjoročno i dugoročno razdoblje.

2.3.3 Operativni plan

Operativni plan, koji također odobrava upravljačko tijelo, trebao bi podupirati strategiju za neprihodonosne kredite banke s visokom razinom neprihodonosnih kredita. U njemu treba jasno utvrditi na koji će način banka operativno provesti strategiju za neprihodonosne kredite u razdoblju od najmanje jedne do tri godine, ovisno o vrsti potrebnih operativnih mjera.

Operativni plan za neprihodonosne kredite mora, kao minimum, sadržavati sljedeće:

- jasne vremenski ograničene ciljeve
- aktivnosti koje je potrebno provesti na razini segmentiranih portfelja

¹¹ Trgovačko društvo / poduzeće smatra se „aktivnim” ako nije „u mirovanju”. Pojam „poduzeće u mirovanju” temelji se na grčkom pravu i odnosi se na poduzeća koja u referentnom razdoblju nisu poslovala.

¹² Pojam „zajednički” odnosi se na dužnike koji imaju izloženosti u više banaka.

- pravila upravljanja, uključujući dužnosti i mehanizme izvješćivanja za utvrđene aktivnosti i ishode
- standarde kvalitete za ostvarenje uspješnih rezultata
- zahtjeve povezane sa zapošljavanjem i resursima
- plan potrebnog poboljšanja tehničke infrastrukture
- granulirane i konsolidirane proračunske zahtjeve za provedbu strategije za neprihodonosne kredite
- plan za interakciju i komunikaciju s unutarnjim i vanjskim dionicima, primjerice na području prodaje, servisiranja, inicijativa za povećanje djelotvornosti itd.

U operativnom planu potrebno je posebno istaknuti unutarnje čimbenike koji bi mogli ometati uspješnu provedbu strategije za neprihodonosne kredite.

2.4 Provedba operativnog plana

Provedba operativnog plana za neprihodonosne kredite trebala bi se temeljiti na odgovarajućim politikama i postupcima, jasnim vlasničkim i primjerenim upravljačkim strukturama (uključujući postupke eskalacije).

Sva odstupanja od plana trebalo bi pravodobno istaknuti i prijaviti upravljačkom tijelu te predložiti odgovarajuće korektivne mjere.

Neke banke s visokom razinom neprihodonosnih kredita možda će morati uvrstiti sveobuhvatne mjere upravljanja promjenama kako bi okvir za naplatu neprihodonosnih kredita ugradile kao ključan element u korporativnu kulturu.

2.5 Uklapanje strategije za neprihodonosne kredite

S obzirom na to da provedba strategije za neprihodonosne kredite obuhvaća mnoga područja unutar banke i ovisi o njima, trebala bi biti uklopljena u procese na svim razinama organizacije, uključujući stratešku, taktičku i operativnu razinu.

Informacije

Banke s visokom razinom neprihodonosnih kredita trebale bi se potruditi da obavijeste sve zaposlenike o ključnim elementima strategije za neprihodonosne kredite na isti način na koji ih obavještavaju o cjelokupnoj strategiji i viziji institucije. To je posebno važno ako su za provedbu strategije za neprihodonosne kredite potrebne sveobuhvatne promjene poslovnih postupaka.

Preuzimanje odgovornosti, poticaji, upravljački ciljevi i praćenje uspješnosti

Sve banke trebale bi jasno odrediti i dokumentirati uloge, dužnosti i službene linije izvješćivanja za provedbu strategije za neprihodonosne kredite, uključujući operativni plan.

Zaposlenici i rukovoditelji koji sudjeluju u aktivnostima naplate neprihodonosnih kredita trebaju dobiti jasne pojedinačne (ili timske) ciljeve i poticaje za postizanje ciljeva usuglašenih u strategiji za neprihodonosne kredite kao i u operativnom planu. Ti poticaji trebali bi biti učinkoviti i ne bi ih trebali zamijeniti drugi, potencijalno suprotni poticaji. Ciljeve za neprihodonosne kredite potrebno je u dovoljnoj mjeri uzeti u obzir u pripadajućim politikama nagrađivanja i okvirima za praćenje uspješnosti.

Poslovni plan i proračun

Sve važne elemente strategije za neprihodonosne kredite treba u potpunosti uskladiti s poslovnim planom i proračunom te ih ugraditi u njih. To se, na primjer, odnosi na troškove povezane s provedbom operativnog plana (resursi, IT itd.), ali i potencijalne gubitke koji proizlaze iz aktivnosti naplate neprihodonosnih kredita. Nekim bankama možda će biti korisno uspostaviti posebne proračune za gubitke od neprihodonosnih kredita, koji će olakšati internu kontrolu i planiranje poslovanja.

Okvir za kontrolu rizika i kultura rizika

Strategija za neprihodonosne kredite mora biti u potpunosti uklopljena u okvir za kontrolu rizika. S obzirom na to, treba obratiti posebnu pozornost na sljedeće:

- ICAAP¹³: svi važni elementi strategije za neprihodonosne kredite trebali bi biti potpuno usklađeni s ICAAP-om i ugrađeni u njega; od banaka s visokom razinom neprihodonosnih kredita očekuje se da izrade kvantitativnu i kvalitativnu procjenu kretanja neprihodonosnih kredita u uobičajenim i stresnim uvjetima, pri čemu trebaju uzeti u obzir i učinak na planiranje kapitala
- okvir za sklonost preuzimanju rizika¹⁴: okvir za sklonost preuzimanju rizika i strategija za neprihodonosne kredite blisko su povezani; u vezi s tim trebala bi postojati jasno utvrđena mjerila i ograničenja okvira za sklonost preuzimanju rizika koje je odobrilo upravljačko tijelo i koji su usklađeni s ključnim elementima i ciljevima strategije za neprihodonosne kredite

¹³ prema definiciji iz članka 108. Direktive 2013/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima (SL L 176, 27.6.2013., str. 338.), koja je poznata i pod nazivom direktiva o kapitalnim zahtjevima (CRD); vidi i Pojmovnik

¹⁴ kako je opisan u dokumentu Odbora za financijsku stabilnost *Principles for An Effective Risk Appetite Framework*; vidi i Pojmovnik

- plan oporavka¹⁵: kada plan oporavka obuhvaća pokazatelje i mjere povezane s neprihodonosnim kreditima, banke se trebaju pobrinuti da oni budu usklađeni s ciljevima strategije za neprihodonosne kredite i operativnim planom.

Kada je riječ o oblikovanju i provedbi strategije za neprihodonosne kredite, uključujući operativni plan, potrebno je omogućiti i intenzivno praćenje i nadzor, koje obavljaju funkcije kontrole rizika.

2.6 Nadzorno izvješćivanje

Banke s visokom razinom neprihodonosnih kredita trebaju podnijeti izvješće o svojoj strategiji za neprihodonosne kredite, uključujući operativni plan, zajedničkim nadzornim timovima u prvom tromjesečju svake kalendarske godine. Za lakšu usporedbu banke bi trebale dostaviti i standardni predložak, koji se nalazi u Prilogu 7. ovih uputa, sa sažetkom kvantitativnih ciljeva i napretka u posljednjih 12 mjeseci u odnosu na plan. Standardni predložak potrebno je dostaviti jednom godišnje. Upravljačko tijelo trebalo bi odobriti te dokumente prije njihove dostave nadzornim tijelima.

Kako bi taj postupak nesmetano tekao, banke bi se u ranoj fazi izrade strategije za neprihodonosne kredite trebale savjetovati sa zajedničkim nadzornim timovima.

¹⁵ u skladu sa zahtjevima iz Direktive 2014/59/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o uspostavi okvira za oporavak i sanaciju kreditnih institucija i investicijskih društava te o izmjeni Direktive Vijeća 82/891/EEZ i direktiva 2001/24/EZ, 2002/47/EZ, 2004/25/EZ, 2005/56/EZ, 2007/36/EZ, 2011/35/EU, 2012/30/EU i 2013/36/EU te uredbi (EU) br. 1093/2010 i (EU) br. 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 173, 12.6.2014., str. 190.), koja je poznata i pod nazivom direktiva o oporavku i sanaciji banaka (BRRD) (Direktiva 2014/59/EU); vidi i Pojmovnik

3 Upravljanje neprihodonosnim kreditima i povezane transakcije

3.1 Svrha i kratak pregled

Bez odgovarajuće upravljačke strukture i operativnog okvira banke neće moći djelotvorno i održivo rješavati pitanja neprihodonosnih kredita.

U ovom se poglavlju opisuju glavni elementi upravljanja i transakcija koje se poduzimaju u okviru za naplatu neprihodonosnih kredita, počevši od ključnih aspekata povezanih s usmjeravanjem i odlučivanjem (odjeljak 3.2.). Poglavlje sadržava i upute o modelu poslovanja za neprihodonosne kredite (odjeljak 3.3.), okviru unutarnje kontrole i praćenju neprihodonosnih kredita (odjeljci 3.4. i 3.5.) te postupcima za rano upozorenje (odjeljak 3.6.).

3.2 Usmjeravanje i odlučivanje

U skladu s međunarodnim i nacionalnim propisima upravljačko tijelo banke trebalo bi odobriti i pratiti strategiju institucije¹⁶. U bankama s visokom razinom neprihodonosnih kredita strategija za neprihodonosne kredite i operativni plan ključan su dio sveobuhvatne strategije te ih zato upravljačko tijelo treba odobriti i usmjeravati. Upravljačko tijelo osobito bi trebalo:

- jednom godišnje odobriti te redovito preispitivati strategiju za neprihodonosne kredite uključujući operativni plan
- nadgledati provedbu strategije za neprihodonosne kredite
- utvrditi upravljačke ciljeve, uključujući dovoljan broj kvantitativnih ciljeva, i poticaje za aktivnosti naplate neprihodonosnih kredita
- povremeno, najmanje jednom u tromjesečju, pratiti napredak u odnosu na ciljeve i ključne korake utvrđene u strategiji za neprihodonosne kredite uključujući operativni plan
- utvrditi odgovarajući postupak odobravanja odluka o naplati neprihodonosnih kredita, koji u slučaju određenih velikih neprihodonosnih izloženosti treba uključivati i odobrenje upravljačkog tijela
- odobriti politike povezane s neprihodonosnim kreditima i pobrinuti se da ih zaposlenici u potpunosti razumiju

¹⁶ Vidi i dokument ESB-a *SSM supervisory statement on governance and risk appetite* iz lipnja 2016.

- omogućiti dostatne unutarnje kontrole postupaka upravljanja neprihodonosnim kreditima, s posebnim naglaskom na aktivnostima povezanim s klasifikacijom neprihodonosnih kredita, rezerviranjem, vrednovanjem kolaterala i održivošću rješenja za restrukturiranje
- imati dostatno stručno znanje na području upravljanja neprihodonosnim kreditima.¹⁷

Od upravljačkog tijela i drugih relevantnih rukovoditelja očekuje se da se pitanjima povezanim s naplatom neprihodonosnih kredita posvete u mjeri koja je razmjerna rizicima od neprihodonosnih kredita unutar banke.

Osobito u slučaju povećanja opsega naplate neprihodonosnih kredita banka treba utvrditi i dokumentirati jasno definirane, djelotvorne i dosljedne postupke odlučivanja. U vezi s tim potrebno je u svakom trenutku omogućiti sudjelovanje odgovarajuće druge linije obrane.

3.3 Model poslovanja za neprihodonosne kredite

3.3.1 Jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita

Zasebne specijalizirane jedinice

Međunarodno iskustvo pokazuje da se primjereni model poslovanja za neprihodonosne kredite temelji na specijaliziranim jedinicama za naplatu neprihodonosnih kredita, koje su razdvojene od jedinica za odobravanje kredita. Ključni su razlozi za razdvajanje tih jedinica sprječavanje potencijalnih sukoba interesa i uporaba specijaliziranog stručnog znanja o neprihodonosnim kreditima na svim razinama, od zaposlenika do rukovoditelja.

Stoga bi banke s visokom razinom neprihodonosnih kredita trebale osnovati zasebne specijalizirane jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita koje bi, u najboljem slučaju, počele djelovati čim se pojave dospjele neplaćene obveze u ranoj fazi kašnjenja¹⁸, a najkasnije kada se izloženost rasporedi u neprihodonosne kredite. Taj pristup razdvajanja zadaća trebao bi obuhvaćati ne samo aktivnosti odnosa s klijentima (npr. pregovaranje s klijentima o rješenjima za restrukturiranje), nego i proces odlučivanja. U vezi s tim banke bi trebale razmotriti uspostavu posebnih tijela za odlučivanje o naplati neprihodonosnih kredita (npr. odbor za neprihodonosne kredite). Kada je nemoguće izbjeći preklapanja s tijelima, rukovoditeljima ili

¹⁷ U nekim državama banke su počele svjesno unaprijedivati posebna stručna znanja upravljačkih tijela o neprihodonosnim kreditima.

¹⁸ Ako dospjelim neplaćenim obvezama u ranoj fazi kašnjenja ne upravlja zasebna jedinica, banke trebaju imati odgovarajuće politike, kontrole i IT infrastrukturu za ublažavanje potencijalnih sukoba interesa.

stručnjacima koji su uključeni u postupak odobravanja kredita, institucijskim okvirom potrebno je postići odgovarajuće ublažavanje potencijalnih sukoba interesa.

Za neke linije poslovanja ili izloženosti, na primjer one koje zahtijevaju posebna stručna znanja, uspostava potpuno zasebne organizacijske jedinice možda nije moguća ili bi duže trajala. U takvim slučajevima unutarnjim kontrolama trebalo bi omogućiti odgovarajuće ublažavanje potencijalnih sukoba interesa (npr. neovisnom analizom procjene kreditne sposobnosti dužnika).

Premda bi jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita trebale biti odvojene od jedinica za odobravanje kredita, potrebno je uspostaviti redovit sustav povratnih informacija između tih dviju funkcija, na primjer radi razmjene informacija potrebnih za planiranje priljeva neprihodonosnih kredita ili razmjene iskustava o naplati neprihodonosnih kredita koja su važna za odobravanje novih kredita.

Usklađivanje sa životnim ciklusom neprihodonosnih kredita

Pri uspostavi jedinica za naplatu neprihodonosnih kredita trebalo bi uzeti u obzir cjelokupni životni ciklus takvih kredita¹⁹, kako bi se postiglo da aktivnosti naplate neprihodonosnih kredita i komunikacija s dužnicima budu prilagođene potrebama, da se svim primjenjivim fazama naplate posvećuje odgovarajuća pozornost i da su zaposlenici dovoljno specijalizirani. Važne faze životnog ciklusa neprihodonosnih kredita su:

- **dospjele neplaćene obveze u ranoj fazi kašnjenja (do 90 dana kašnjenja)**²⁰. U toj fazi naglasak je na prvom kontaktu s dužnikom radi što brže naplate i na prikupljanju informacija potrebnih za detaljnu procjenu okolnosti u kojima se dužnik nalazi (npr. financijski položaj, stanje kreditne dokumentacije, status kolaterala, razina suradnje itd.). Prikupljanje informacija omogućuje primjerenu segmentaciju dužnika (vidi odjeljak 3.3.2.), na temelju koje se utvrđuje najprikladnija strategija naplate za tog dužnika. Ta faza može uključivati i mogućnosti kratkoročnog restrukturiranja (vidi i poglavlje 4.) u svrhu stabiliziranja financijskog položaja dužnika prije određivanja primjerene strategije naplate. Osim toga, banka bi trebala ispitati mogućnosti poboljšanja svojeg položaja, na primjer potpisivanjem nove kreditne dokumentacije, optimizacijom postojećih osiguranja, svođenjem otjecanja gotovine na najmanju moguću mjeru ili prihvaćanjem dodatnih osiguranja, ako su dostupna.
- **dospjele neplaćene obveze s više od 90 dana kašnjenja / restrukturiranje**²¹. U toj fazi naglasak je na provedbi i formalizaciji sporazuma o restrukturiranju s dužnicima. Te sporazume potrebno je sklopiti samo onda

¹⁹ To uključuje i imovinu koja zapravo nije klasificirana kao neprihodonosna izloženost, kao što su dospjele neplaćene obveze u ranoj fazi kašnjenja, restrukturirane izloženosti ili ovršena imovina, a koja može znatno utjecati na postupak naplate neprihodonosnih kredita.

²⁰ Izloženosti s vjerojatnošću nepodmirenja obveza mogu, ovisno o složenosti, biti u nadležnosti jedinice za dospjele neplaćene obveze u ranoj fazi kašnjenja ili jedinice za restrukturiranje.

²¹ Vidi bilješku 20.

kada je ocjenom dužnikove sposobnosti otplate zaključeno da doista postoje održive mogućnosti restrukturiranja (vidi i poglavlje 4.). Nakon sklapanja sporazuma o restrukturiranju dužnika bi, s obzirom na povećani rizik, trebalo stalno pratiti tijekom jasno određenog minimalnog razdoblja (preporučuje se da ono bude usklađeno s razdobljem oporavka iz EBA-ine definicije neprihodonosnih kredita, odnosno barem godinu dana), prije nego što – pod uvjetom da nisu uočeni dodatni okidači za neprihodonosne kredite – prestane biti u nadležnosti jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita (vidi i poglavlje 5.).

- **likvidacija / naplata duga / sudski predmeti / ovrha.** Ta faza usmjerena je na dužnike za koje se, zbog njihova financijskog položaja ili razine suradnje, ne mogu pronaći održiva rješenja za restrukturiranje. U takvim slučajevima banke bi prvo trebale provesti analizu troškova i koristi za različite mogućnosti likvidacije, uključujući sudske i izvansudske postupke. Na temelju te analize banke bi trebale brzo provesti odabranu mogućnost likvidacije. U toj fazi životnog ciklusa neprihodonosnih kredita vrlo je važno specijalizirano pravno i poslovno stručno znanje o likvidacijama. Banke koje u toj fazi u velikoj mjeri angažiraju vanjske stručnjake trebale bi se pobrinuti za odgovarajuće mehanizme unutarnje kontrole radi učinkovite i djelotvorne provedbe postupka likvidacije. Pritom bi osobitu pozornost trebalo posvetiti stanju starijih neprihodonosnih kredita. Posebna politika naplate duga trebala bi sadržavati upute za postupke likvidacije (vidi i Prilog 5.).
- **upravljanje ovršenom imovinom (ili drugom imovinom koja proizlazi iz neprihodonosnih kredita).**

Banke s visokom razinom neprihodonosnih kredita trebale bi uspostaviti različite jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita za različite faze životnog ciklusa neprihodonosnih kredita, a prema potrebi i za različite portfelje. Najvažnije je primijeniti jasnu formalnu definiciju praga za predaju drugoj jedinici kojom se opisuje trenutak u kojem voditelj odnosa s klijentima u uobičajenim/redovitim uvjetima predaje izloženost u nadležnost jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita i u kojem izloženost prelazi iz upravljačke odgovornosti jedne jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita u odgovornost druge. Razine pragova treba jasno utvrditi i primjenu upravljačkog diskrecijskog prava ograničiti na strogo definirane okolnosti i uvjete.

Primjer 2.

Primjer ustroja jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita i pragova koji se primjenjuju u bankama srednje veličine

klijenti iz sektora stanovništva		klijenti iz sektora trgovačkih društava
jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita	intenzivno upravljanje kreditima	
	• izloženost > 10.000 EUR • najmanje 2 opomene zbog kašnjenja u plaćanju	• neosigurana izloženost > 50.000 EUR • kriterij rizika na popisu za rano upozoravanje • uvrštenje u popis rizika
	restrukturiranje	
	• složene izloženosti klijenata iz sektora stanovništva	• neosigurana izloženost > 250.000 EUR i ocjena vjerojatnosti nastanka statusa neispunjavanja obveza > 13 • specifična rezervacija > 250.000 EUR • ostalo, npr. sastanak vjerovnika povezan s upravljanjem
	likvidacija	
	• neuspješna mjera ili stečaj • izloženosti < 100 EUR izravno se otpisuju	• neuspješna mjera ili stečaj

U pojedinačnim jedinicama za naplatu neprihodonosnih kredita često je korisna uža specijalizacija jer su za određene segmente dužnika potrebni različiti pristupi naplati neprihodonosnih kredita (vidi odjeljak 3.3.2.). Postupci praćenja i osiguranja kvalitete trebali bi biti u dovoljnoj mjeri prilagođeni tim podstrukturama.

Posebna politika upravljanja dospjelim neplaćenim obvezama trebala bi sadržavati upute o svim postupcima i odgovornosti za naplatu neprihodonosnih kredita, uključujući pragove za predaju drugoj jedinici (vidi i Prilog 5.).

U primjeru 2. prikazan je ustroj jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita u značajnoj instituciji srednje veličine, uključujući pragove koji se primjenjuju kako bi se za svakog dužnika odredila odgovarajuća jedinica za naplatu neprihodonosnih kredita. Vidljivo je da je banka iz primjera procijenila da je primjerenije zadržati dospjele neplaćene obveze u ranoj fazi kašnjenja koji se nalaze u portfelju kredita trgovačkim društvima u nadležnosti voditelja redovitih tržišnih operacija / odnosa s klijentima za redovite tržišne operacije dok dužnicima u slučaju svih ostalih neprihodonosnih izloženosti upravljaju zasebne specijalizirane jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita. Ista jedinica zadužena je i za restrukturiranja kredita trgovačkim društvima i složena restrukturiranja kredita stanovništvu.

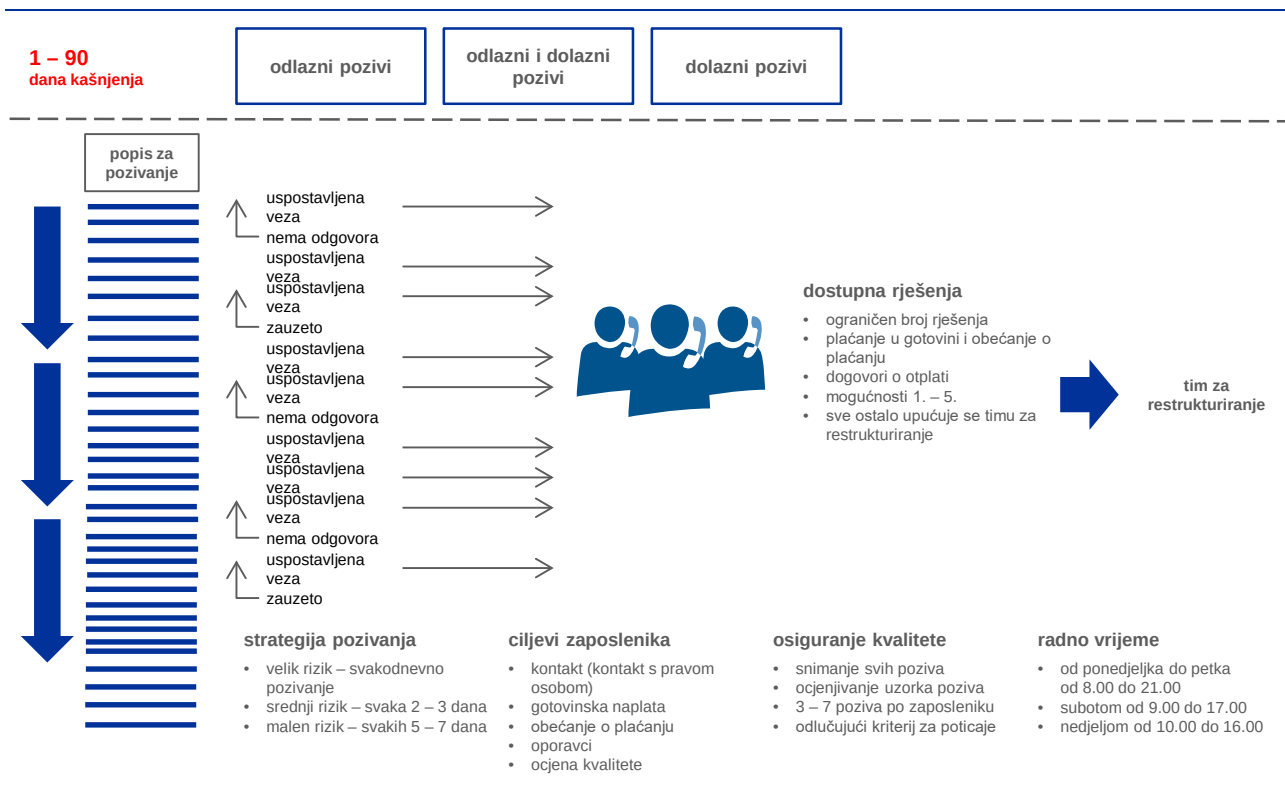
Prilagođavanje posebnostima portfelja

Žele li uspostaviti odgovarajući ustroj jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita, banke bi trebale uzeti u obzir posebnosti svojih glavnih portfelja neprihodonosnih kredita, kao što je pokazano u primjeru 2.

Za značajne portfelje neprihodonosnih kredita sektoru stanovništva mogao bi se primijeniti donekle automatiziran postupak, na primjer uporaba kontaktnog centra u fazi dospjelih neplaćenih obveza u ranoj fazi kašnjenja. Taj bi centar bio odgovoran za što veću naplatu tih dospjelih neplaćenih obveza (vidi primjer 3.). Važno je, međutim, omogućiti da čak i u automatiziranom pristupu zaposlenici jedinica za naplatu neprihodonosnih kredita imaju prema potrebi pristup stručnjacima, na primjer kada je riječ o složenijim odnosima ili proizvodima.

Primjer 3.

Primjer kontaktnog centra za stanovništvo u fazi dospjelih neplaćenih obveza u ranoj fazi kašnjenja

Na portfelje neprihodonosnih kredita sektoru trgovačkih društava češće se primjenjuje pristup upravljanja odnosom nego automatiziran pristup, pri čemu je potrebna uska sektorska specijalizacija zaposlenika jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita. Za trgovce pojedince i mikro, mala i srednja poduzeća potrebna je kombinacija elemenata automatiziranog pristupa i pristupa upravljanja odnosom.

3.3.2 Segmentacija portfelja

Primjeren model poslovanja temelji se na analizi portfelja neprihodonosnih kredita banke s visokim stupnjem granularnosti, s pomoću koje se oblikuju jasno definirani segmenti dužnika. Nužni su preduvjeti za takvu analizu (segmentaciju portfelja) uspostava odgovarajućih upravljačkih informacijskih sustava i dostatna kvaliteta podataka.

Zahvaljujući segmentaciji portfelja banka može svrstati u skupine slične dužnike s kojima treba slično postupati, na primjer primijeniti slične pristupe za restrukturiranje ili likvidaciju. Potom se za svaki segment oblikuju posebno prilagođeni procesi, a specijalizirani stručni timovi zadužuju se za segmente.

Uz poštovanje načela proporcionalnosti i vrste portfelja banke segmentacija se može provesti uzimajući u obzir obilježja više dužnika. Segmentacija bi trebala imati praktičnu svrhu, što znači da bi jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita ili specijalizirani timovi u tim jedinicama trebali u pravilu različito postupati s različitim segmentima.

Kada je, na primjer, riječ o portfeljima neprihodonosnih kredita sektoru trgovačkih društava, segmentacija prema kategoriji imovine ili sektoru vjerojatno će biti ključni razlog za specijalizaciju jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita, primjerice za poslovne nekretnine, zemljišta i gradnju, brodarstvo, trgovinu itd. Te bi portfelje trebalo dalje segmentirati u skladu s predloženom strategijom za neprihodonosne kredite i razinom financijskih poteškoća kako bi se omogućila dovoljna usredotočenost aktivnosti naplate. Dužnici koji posluju u istom sektoru vjerojatno će imati slične vrste kreditnih linija, zbog čega institucija može razviti posebne mjere restrukturiranja prilagođene odgovarajućim sektorskim segmentima.

Popis mogućih kriterija za segmentaciju za portfelje neprihodonosnih kredita stanovništvu nalazi se u Prilogu 2.

3.3.3 Ljudski potencijali

Proporcionalnost organizacijske strukture za neprihodonosne kredite

Sve banke moraju imati odgovarajuću, proporcionalnu organizacijsku strukturu koja ovisi o poslovnom modelu i uzima u obzir rizike, među kojima su i rizici koji proizlaze iz neprihodonosnih kredita. Stoga se očekuje da se u bankama s visokom razinom neprihodonosnih kredita naplati tih neprihodonosnih kredita kao i unutarnjim kontrolama povezanih procesa posvete odgovarajuća i razmjerna pozornost rukovodstva i resursi. Premda postoje određene mogućnosti dijeljenja upravljačkih funkcija i resursa s drugim karikama u lancu vrijednosti (npr. odobravanje kredita), njihova preklapanja trebalo bi pažljivo razmotriti sa stajališta sukoba interesa i dostatne specijalizacije, kao što je prethodno spomenuto.

Na temelju kriterija proporcionalnosti i nalaza o sposobnostima iz samoprocjene povezane s neprihodonosnim kreditima, kao što je opisano u poglavlju 2., banke s visokom razinom neprihodonosnih kredita trebale bi redovito preispitivati adekvatnost svojih unutarnjih i vanjskih resursa za naplatu neprihodonosnih kredita i utvrđivati potrebne kapacitete. U sklopu toga mogu se odrediti i pratiti određene referentne vrijednosti, npr. udio aktivnosti naplate po zaposleniku u ekvivalentu punog radnog vremena. U slučaju nedostatka zaposlenika potrebno je brzo reagirati. S obzirom na specifičnost aktivnosti naplate neprihodonosnih kredita, banke za njihovo obavljanje mogu odabrati ugovore na određeno vrijeme, unutarnju/vanjsku eksternalizaciju ili zajedničke pothvate. Ako se odluče za vanjske pružatelje eksternaliziranih usluga, banke trebaju imati specijalizirane stručnjake koji će pomno kontrolirati i pratiti učinkovitost i djelotvornost eksternaliziranih aktivnosti²².

Stručno znanje i iskustvo

Banke bi trebale razvijati relevantno stručno znanje potrebno za utvrđeni model poslovanja za neprihodonosne kredite, uključujući jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita i kontrolne funkcije. Kada god je moguće, resursi s posebnim stručnim znanjem i iskustvom na području neprihodonosnih kredita trebali bi biti angažirani za ključne zadaće povezane s naplatom neprihodonosnih kredita. Ako to nije moguće, banke bi trebale posvetiti još veću pozornost provedbi odgovarajućeg specijaliziranog osposobljavanja na području neprihodonosnih kredita i planova razvoja zaposlenika kako bi njezini vlastiti zaposlenici što prije postali stručnjaci na tom području²³.

Ako razvoj vlastite infrastrukture i stručnog znanja nije moguć ili djelotvoran, jedinicama za naplatu neprihodonosnih kredita trebalo bi omogućiti jednostavan pristup kvalificiranim neovisnim vanjskim resursima (npr. procjeniteljima nekretnina, pravnim savjetnicima, stručnjacima za poslovno planiranje, stručnjacima za pojedinačne gospodarske sektore) ili onim dijelovima aktivnosti naplate neprihodonosnih kredita koji su eksternalizirani posebnim poduzećima za servisiranje neprihodonosnih kredita.

²² Eksternalizacija aktivnosti povezanih s neprihodonosnim kreditima mora biti u skladu s općim zahtjevima i smjernicama za eksternalizaciju koje je izdalo Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (EBA).

²³ Osposobljavanje i planovi razvoja povezani s neprihodonosnim kreditima trebali bi, prema potrebi, uključivati sljedeće aspekte: pregovaračke vještine, postupanje prema kompliciranim dužnicima, upute o unutarnjim politikama i postupcima za neprihodonosne kredite, različite pristupe restrukturiranju, razumijevanje lokalnog pravnog okvira, dobivanje osobnih i financijskih podataka od klijenata, ocjenjivanje dužnikove sposobnosti otplate (prilagođeno različitim segmentima dužnika) i sve ostale aspekte važne za pravilnu provedbu strategije za neprihodonosne kredite i povezanih operativnih planova. U sklopu osposobljavanja trebalo bi uzeti u obzir glavnu razliku u zadaćama i potrebnim vještinama između uloge voditelja odnosa s klijentima u jedinici za naplatu neprihodonosnih kredita i uloge voditelja odnosa s klijentima u prihodonosnom portfelju.

Upravljanje uspješnošću

Potrebno je redovito pratiti i mjeriti pojedinačnu (ako je primjereno) i timsku uspješnost zaposlenika jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita. U tu svrhu trebalo bi primijeniti sustav ocjenjivanja prilagođen zahtjevima jedinica za naplatu neprihodonosnih kredita u skladu s cjelokupnom strategijom za neprihodonosne kredite i operativnim planom. Osim kvantitativnih elemenata povezanih s bančnim ciljevima i ključnim koracima za neprihodonosne kredite (vjerojatno sa snažnim naglaskom na učinkovitosti aktivnosti naplate), sustav ocjenjivanja može uključivati i kvalitativna mjerila, koja se, na primjer, mogu odnositi na razinu pregovaračkih vještina, tehničke sposobnosti povezane s analizom financijskih informacija i primljenih podataka, sastavljanje prijedloga, kvalitetu preporuka ili praćenje restrukturiranih predmeta.

Trebalo bi se pobrinuti i za to da se veća angažiranost (primjerice izvan redovnog radnog vremena), koja se obično zahtijeva od zaposlenika jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita, u dovoljnoj mjeri uzima u obzir u dogovorenim radnim uvjetima, politici nagrađivanja i poticaja te okviru za upravljanje uspješnošću.

Okvir za mjerenje uspješnosti upravljačkih tijela i odgovarajućih rukovoditelja banaka s visokom razinom neprihodonosnih kredita trebao bi uključivati specifične pokazatelje povezane s ciljevima koji su utvrđeni u strategiji za neprihodonosne kredite i operativnom planu. Važnost koja se pridaje tim pokazateljima u cjelokupnom okviru za mjerenje uspješnosti trebala bi biti razmjerna ozbiljnosti problema povezanih s neprihodonosnim kreditima s kojima se banka suočava.

Naposljetku, s obzirom na to da je djelotvorno rješavanje pitanja izloženosti koje su pred statusom dospjelih nenaplaćenih obveza ključan razlog smanjenja priljeva neprihodonosnih kredita, snažnu angažiranost zaposlenika koji se bave ranim znakovima upozorenja trebalo bi poticati i politikom nagrađivanja i sustavom poticaja.

3.3.4 Tehnički resursi

Odgovarajuća tehnička infrastruktura jedan je od ključnih čimbenika za uspješnu provedbu bilo koje mogućnosti strategije za neprihodonosne kredite. U vezi s tim važno je da su svi podaci o neprihodonosnim kreditima pohranjeni na jednom mjestu u pouzdanim, osiguranim IT sustavima. Podatci bi tijekom cijelog postupka naplate neprihodonosnih kredita trebali biti potpuni i posuvremenjeni.

Odgovarajuća tehnička infrastruktura trebala bi jedinicama za naplatu neprihodonosnih kredita omogućiti:

- jednostavan pristup svim relevantnim podacima i dokumentaciji, među kojima su:

- informacije o postojećim neprihodonosnim kreditima i dužnicima s dospjelim neplaćenim obvezama u ranoj fazi kašnjenja uključujući automatizirane obavijesti u slučaju promjena
- informacije o izloženosti i kolateralu/jamstvima povezane s dužnikom ili povezanim klijentima
- alati za praćenje/dokumentiranje s mogućnošću računalno potpomognutog praćenja uspješnosti i učinkovitosti restrukturiranja
- status aktivnosti naplate i komunikacije s dužnikom te pojedinosti o usuglašenim mjerama restrukturiranja itd.
- ovršena imovina, ako je primjenjivo
- praćeni novčani tokovi kredita i kolaterala
- izvori odnosnih informacija i cjelovita temeljna dokumentacija
- pristup središnjim kreditnim registrima, zemljišnim knjigama i ostalim važnim vanjskim izvorima podataka ako je to tehnički moguće.
- djelotvornu obradu i praćenje aktivnosti naplate neprihodonosnih kredita, uključujući:
 - automatizirane radne procese tijekom cijelog životnog ciklusa neprihodonosnih kredita
 - automatiziran proces praćenja („sustav praćenja”) statusa kredita koji omogućuje pravilno upozoravanje na neprihodonosne i restrukturirane izloženosti
 - automatizirane pristupe komunikaciji s dužnicima, primjerice putem pozivnog centra (uključujući integrirani softver za sustav plaćanja karticom na stolnim računalima svih zaposlenika) ili interneta (npr. sustav za dijeljenje datoteka)
 - integrirane znakove ranog upozorenja (vidi i odjeljak 3.5.)
 - automatizirano izvješćivanje u svim fazama životnog ciklusa naplate neprihodonosnih kredita namijenjeno rukovodstvu jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita, upravljačkom tijelu, drugim relevantnim rukovoditeljima i regulatornom tijelu
 - analizu uspješnosti aktivnosti naplate koje provodi jedinica za naplatu neprihodonosnih kredita, njezin podtim i stručnjaci (npr. stopa oporavka/uspjeha, informacije o obnavljanju, učinkovitost ponuđenih mogućnosti restrukturiranja, stopa gotovinske naplate, analiza stopa oporavka u odnosu na starost neprihodonosne izloženosti, stopa ispunjenih obećanja koja su dana posredstvom pozivnog centra itd.)

- praćenje razvoja portfelja, potportfelja, skupina dužnika i pojedinačnih dužnika.
- definiranje, analizu i mjerenje neprihodonosnih kredita i povezanih dužnika:
 - priznavanje neprihodonosnih kredita i mjerenje umanjenja vrijednosti
 - provođenje primjerene analize segmentacije neprihodonosnih kredita i pohranjivanje rezultata za svakog dužnika
 - podrška pri ocjeni osobnih podataka dužnika, njegova financijskog položaja i sposobnosti otplate, barem za jednostavne dužnike
 - izračun 1) neto sadašnje vrijednosti i 2) učinka svake mogućnosti restrukturiranja i/ili vjerojatnog plana restrukturiranja na kapitalnu poziciju banke u skladu sa zakonodavstvom (npr. ovršni zakon, stečajni zakon) koje je mjerodavno za svakog pojedinačnog dužnika.

Primjerenost tehničke infrastrukture, uključujući kvalitetu podataka, trebala bi redovito ocjenjivati neovisna funkcija (npr. unutarnja ili vanjska revizija).

3.4 Okvir za kontrolu

Banke, i to osobito one s visokom razinom neprihodonosnih kredita, trebale bi provoditi učinkovite i djelotvorne postupke kontrole okvira za naplatu neprihodonosnih kredita kako bi se zajamčila potpuna usklađenost strategije za neprihodonosne kredite i operativnog plana s jedne strane te cjelokupne poslovne strategije banke (uključujući strategiju za neprihodonosne kredite i operativni plan) i njezine sklonosti preuzimanju rizika s druge strane. Ako te kontrole otkriju slabosti, trebalo bi uspostaviti postupke za njihovo pravodobno i učinkovito uklanjanje.

Okvir za kontrolu trebao bi obuhvaćati sve tri linije obrane. Funkcijama koje sudjeluju u njemu trebalo bi jasno dodijeliti uloge te ih dokumentirati kako bi se izbjegle neusklađenosti ili preklapanja. Upravljačkom tijelu trebalo bi redovito dostavljati izvješća o ključnim rezultatima aktivnosti u sklopu druge i treće linije obrane te o utvrđenim mjerama za ublažavanje i o napretku u odnosu na potrebe.

3.4.1 Kontrole u sklopu prve linije obrane

Prvu liniju obrane čine kontrolni mehanizmi unutar operativnih jedinica koje su uistinu odgovorne za rizike banke u specifičnom kontekstu naplate neprihodonosnih kredita i upravljaju njima, a to su uglavnom jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita (ovisno o modelu poslovanja za neprihodonosne kredite). Za kontrole u sklopu prve linije obrane odgovorni su voditelji operativnih jedinica.

Ključni alati za kontrole u sklopu prve linije odgovarajuće su interne politike povezane s okvirom za naplatu neprihodonosnih kredita i snažna uklopljenost tih politika u svakodnevne procese. Stoga bi te politike trebale biti ugrađene u IT

postupke, po mogućnosti do razine na kojoj se odvijaju transakcije. Više pojedinosti o ključnim elementima politika povezanih s okvirom za naplatu neprihodonosnih kredita koje bi trebale primjenjivati banke s visokom razinom neprihodonosnih kredita nalazi se u Prilogu 5.

3.4.2 Kontrole u sklopu druge linije obrane

Funkcije druge linije obrane uspostavljaju se ne bi li prva linija obrane stalno funkcionirala onako kako je zamišljeno. U pravilu je čine funkcija kontrole rizika, funkcija održavanja usklađenosti i ostale funkcije osiguranja kvalitete. Kako bi na odgovarajući način obavljale kontrolne zadaće, funkcijama druge linije obrane potreban je visok stupanj neovisnosti u odnosu na funkcije koje provode poslovne aktivnosti, uključujući jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita.

Stupanj kontrole okvira za neprihodonosne kredite koju provodi druga linija obrane trebao bi biti proporcionalan riziku koji proizlazi iz neprihodonosnih kredita i osobito se usredotočiti na:

1. praćenje i kvantifikaciju rizika povezanih s neprihodonosnim kreditima na granuliranoj i agregiranoj osnovi, uključujući povezanost s adekvatnošću internog/regulatornog kapitala
2. preispitivanje uspješnosti cjelokupnog modela poslovanja za neprihodonosne kredite i njegovih elemenata (npr. rukovodstvo/zaposlenici jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita, modaliteti eksternalizacije/servisiranja, mehanizmi ranog upozorenja)
3. osiguranje kvalitete tijekom obrade neprihodonosnih kredita, praćenja/izvješćivanja (unutarnjeg i vanjskog), restrukturiranja, rezerviranja, vrednovanja kolaterala i izvješćivanja o neprihodonosnim kreditima; za ispunjavanje te zadaće funkcija druge linije obrane trebala bi imati dostatne ovlasti za intervenciju *ex ante* pri provedbi pojedinačnih rješenja za naplatu (uključujući restrukturiranje) ili rezerviranja
4. preispitivanje usklađenosti procesa povezanih s neprihodonosnim kreditima s internom politikom i javnim uputama, prije svega kada je riječ o klasifikaciji neprihodonosnih kredita, rezerviranju, vrednovanju kolaterala, restrukturiranju i mehanizmima ranog upozorenja.

Funkcije kontrole rizika i održavanja usklađenosti trebale bi pružati i jasne upute za oblikovanje i preispitivanje politika povezanih s neprihodonosnim kreditima, osobito uzimajući u obzir najbolje prakse za rješavanje problema primijenjene u prošlosti. Te bi funkcije, kao minimum, trebale preispitati politike prije nego što ih odobri upravljačko tijelo.

Kao što je već spomenuto, kontrole u sklopu druge linije obrane provode se kontinuirano. Na primjer, kada je riječ o mehanizmima ranog upozorenja, banke s

visokom razinom neprihodonosnih kredita trebale bi barem jednom u tromjesečju provoditi sljedeće aktivnosti:

- preispitati status pokazatelja ranog upozorenja i mjera koje su poduzete na temelju tih pokazatelja
- pobrinuti se da poduzete mjere budu usklađene s internim politikama kada je riječ o vremenskim okvirima i vrstama mjera
- preispitati primjerenost i točnost izvješćivanja o ranim upozorenjima
- provjeriti jesu li pokazatelji ranog upozorenja učinkoviti, odnosno u kojoj su mjeri neprihodonosni krediti otkriveni (ili nisu) u ranoj fazi, te dostaviti povratne informacije izravno funkciji koja je odgovorna za postupak ranog upozorenja / popis posebnog praćenja; naknadno treba pratiti napredak u poboljšanju metodologije (najmanje dva puta godišnje).

3.4.3 Kontrole u sklopu treće linije obrane

Treću liniju obrane u pravilu čini funkcija unutarnje revizije. Ona bi trebala biti potpuno neovisna o funkcijama koje provode poslovne aktivnosti, a u slučaju banaka s visokom razinom neprihodonosnih kredita trebala bi imati dovoljno stručnog znanja o naplati neprihodonosnih kredita kako bi mogla periodično kontrolirati djelotvornost i učinkovitost okvira za neprihodonosne kredite, uključujući kontrole prve i druge linije obrane.

Kada je riječ o okviru za neprihodonosne kredite, funkcija unutarnje revizije barem bi trebala redovito provjeravati postupa li se u skladu s internim politikama povezanima s neprihodonosnim kreditima (vidi Prilog 5.) i u skladu s ovim uputama. Te bi provjere trebale uključivati nasumične i nenajavljene inspekcije te preglede dokumentacije.

Pri utvrđivanju učestalosti, područja primjene i opsega kontrola koje treba provesti trebalo bi uzeti u obzir načelo proporcionalnosti. Međutim, u slučaju banaka s visokom razinom neprihodonosnih kredita većinu provjera usklađenosti s politikama/uputama trebalo bi obavljati najmanje jednom godišnje, odnosno češće ako su u nedavnim revizijama otkrivene znatne nepravilnosti i slabosti.

Na temelju rezultata svojih kontrola funkcija unutarnje revizije trebala bi dati preporuke upravljačkom tijelu i pritom mu skrenuti pozornost na moguća poboljšanja.

3.5 Praćenje neprihodonosnih kredita i aktivnosti njihove naplate

Sustavi praćenja trebali bi se temeljiti na ciljevima za neprihodonosne kredite odobrenima u strategiji za neprihodonosne kredite i povezanim operativnim planovima, koji se potom kaskadno prenose na operativne ciljeve jedinica za

restrukturiranje neprihodonosnih kredita. Potrebno je razviti povezan okvir ključnih pokazatelja uspješnosti kako bi se upravljačkom tijelu i drugim relevantnim rukovoditeljima omogućilo mjerenje napretka.

Potrebno je ustanoviti jasne postupke kako bi rezultati praćenja pokazatelja neprihodonosnih kredita bili primjereno i pravodobno povezani s pripadajućim poslovnim aktivnostima, npr. određivanjem cijena kreditnog rizika i rezerviranjem.

Ključni pokazatelji uspješnosti povezani s neprihodonosnim kreditima mogu se svrstati u nekoliko osnovnih kategorija, među kojima su:

1. osnovna mjerila neprihodonosnih kredita
2. komunikacija s klijentima i gotovinska naplata
3. aktivnosti restrukturiranja
4. aktivnosti likvidacije
5. ostalo (npr. stavke računa dobiti i gubitka povezane s neprihodonosnim kreditima, ovršena imovina, pokazatelji ranog upozorenja, aktivnosti eksternalizacije).

Pojedinačne kategorije dodatno su objašnjene u nastavku. Banke s visokom razinom neprihodonosnih kredita trebale bi utvrditi odgovarajuće pokazatelje koji su usporedivi s pokazateljima navedenima u nastavku (vidi i sažetak referentnih vrijednosti u Prilogu 3.) i koji se periodično prate.

3.5.1 Osnovna mjerila neprihodonosnih kredita

Udio neprihodonosnih kredita i pokrivenost

Banke trebaju pažljivo, na odgovarajućoj razini granularnosti portfelja, pratiti u svojim knjigama relativne i apsolutne razine neprihodonosnih kredita i dospjelih neplaćenih obveza u ranoj fazi kašnjenja. Trebaju pratiti i apsolutne i relativne razine ovršene imovine (ili druge imovine koja proizlazi iz aktivnosti povezanih s neprihodonosnim kreditima) te razine prihodonosnih restrukturiranih izloženosti.

Još jedan ključan element praćenja jest razina umanjenja vrijednosti / rezervacija i kolaterala/jamstava ukupno i za različite skupine neprihodonosnih kredita. Te bi skupine trebalo utvrditi s pomoću kriterija koji se odnose na razine pokrivenosti, kako bi upravljačko tijelo i drugi relevantni rukovoditelji raspolagali smislenim informacijama (npr. prema broju godina otkako je kredit klasificiran kao neprihodonosan, prema vrsti proizvoda/kredita uključujući osigurane/neosigurane, prema vrsti kolaterala i jamstva, prema državi i regiji izloženosti, prema vremenu potrebnom za naplatu i prema uporabi pristupa trajnosti poslovanja (engl. *going concern*) i pristupa prestanka poslovanja (engl. *gone concern*)). Potrebno je pratiti i kretanja pokrivenosti, a smanjenja pokrivenosti pojasniti u izvješćima o praćenju.

Omjer *Texas ratio* povezuje neprihodonosne izloženosti i razine kapitala, što ga čini još jednim korisnim ključnim pokazateljem uspješnosti.

Ako je moguće, treba primjereno odrediti referentne pokazatelje povezane s udjelom/razinom neprihodonosnih kredita i pokrivenošću u odnosu na pokazatelje za usporedive institucije kako bi upravljačko tijelo dobilo jasnu predodžbu o položaju konkurenata i mogućim većim nedostatcima.

Naposljetku, banke bi trebale pratiti svoj proračun za gubitke i uspoređivati ga sa stvarnim gubicima. Ta bi usporedba trebala imati dovoljno visok stupanj granularnosti kako bi upravljačko tijelo i drugi relevantni rukovoditelji mogli razumjeti uzroke značajnih odstupanja od plana.

Tokovi neprihodonosnih kredita, stope neispunjavanja obveza, stope migracije i vjerojatnost nastanka statusa neispunjavanja obveza

U periodična izvješća upravljačkom tijelu treba uvrstiti ključne podatke o priljevima i odljevima neprihodonosnih kredita, uključujući prijelaz u kategoriju neprihodonosnih kredita i izlazak iz te kategorije, neprihodonosne kredite u probnom razdoblju, prihodonosne kredite, prihodonosne restrukturirane kredite i dospjele neplaćene obveze u ranoj fazi kašnjenja (dospjeli ≤ 90 dana).

Do prijelaza iz statusa prihodonosnih u status neprihodonosnih kredita dolazi postupno (npr. od 0 do 30 dana kašnjenja, od 30 do 60 dana kašnjenja, od 60 do 90 dana kašnjenja itd.), ali može doći i odjednom (npr. zbog nekog događaja). Koristan alat za praćenje tog područja jest uspostava migracijskih matrica kojima se prati priljev u kategoriju neprihodonosnih izloženosti i odljev iz te kategorije.

Banke bi trebale iz mjeseca u mjesec procjenjivati migracijske stope i kvalitetu evidencija prihodonosnih izloženosti kako bi mogle odmah poduzeti mjere, odnosno odrediti prioritetne mjere, za sprječavanje pogoršanja kvalitete portfelja. Migracijske matrice mogu se dodatno raščlaniti prema vrsti kredita (stambeni, potrošački, hipotekarni krediti), poslovnoj jedinici ili nekom drugom važnom segmentu portfelja (vidi odjeljak 3.3.2.) kako bi se utvrdilo može li se razlog za priljeve/odljeve povezati s određenim segmentom kredita²⁴.

3.5.2 Komunikacija s klijentima i naplata

Nakon uspostave jedinica za naplatu neprihodonosnih kredita trebalo bi primijeniti ključna mjerila operativne uspješnosti kako bi se ocijenila djelotvornost jedinica ili zaposlenika (ako je primjereno) u odnosu na prosječnu uspješnost i/ili standardne

²⁴ S pomoću odgovarajućih povijesnih vremenskih serija migracijskih stopa mogu se izračunati godišnje stope neispunjavanja obveza koje mogu biti osnova za različite modele za procjenu vjerojatnosti nastanka statusa neispunjavanja obveza koje izrađuje odjel za kontrolu rizika, a koji se upotrebljavaju za preispitivanje umanjenja vrijednosti i testiranje otpornosti na stres.

referentne pokazatelje (ako postoje). Te ključne operative mjere trebale bi uključivati i mjere za ocjenu aktivnosti i mjere za ocjenu djelotvornosti. U nastavku je okvirni popis vrsta mjera, koji nije konačan:

- planirana komunikacija s dužnicima u odnosu na ostvarenu komunikaciju
- postotak razgovora koji su doveli do plaćanja ili obećanja o plaćanju
- apsolutni naplaćeni iznos i naplaćeni iznos u odnosu na ugovornu obvezu plaćanja, raščlanjeni kako slijedi:
 - naplaćeni iznos od klijenata
 - naplaćeni iznos iz ostalih izvora (npr. prodaja kolaterala, administrativna zabrana na plaći, stečajni postupak).
- osigurana obećanja o plaćanju i održana obećanja o plaćanju u odnosu na dospjela obećanja o plaćanju
- rješenja za cjelovito i dugoročno restrukturiranje usuglašena s dužnikom (broj i opseg).

3.5.3 Aktivnosti restrukturiranja

Restrukturiranje²⁵ je, ako se njime pravilno upravlja, jedan od ključnih alata kojima banke raspolazu kako bi uklonile ili ograničile učinak neprihodonosnih kredita. Banke trebaju pratiti aktivnosti restrukturiranja u smislu djelotvornosti i učinkovitosti. Djelotvornost se uglavnom odnosi na obujam kreditnih linija za koje je ponuđeno restrukturiranje i na vrijeme potrebno za pregovore s dužnikom, dok se učinkovitost odnosi na stupanj uspjeha mogućnosti restrukturiranja, odnosno na to je li dužnik ispunio revidirane/izmijenjene ugovorne obveze.

Osim toga, potrebno je pravilno praćenje kvalitete restrukturiranja kako bi konačni ishod mjera restrukturiranja bio povrat dospjelog iznosa, a ne odgađanje ocjene da je izloženost nenaplativa. U tom smislu treba pratiti usuglašene vrste rješenja i razdvojiti dugoročna (održiva strukturna) rješenja²⁶ od kratkoročnih (privremenih) rješenja.

Uvjeti izloženosti ili refinanciranja mogu se izmijeniti u svim fazama životnog ciklusa kredita i stoga se banke trebaju pobrinuti za praćenje aktivnosti restrukturiranja i u slučaju prihodonosnih i u slučaju neprihodonosnih izloženosti.

²⁵ Definicija pojma „restrukturiranje” može se pronaći u odjeljku 5.3.1.

²⁶ Više informacija o održivim rješenjima za restrukturiranje može se pronaći u poglavlju 4.

Djelotvornost aktivnosti restrukturiranja

Ovisno o potencijalnim ciljevima koje je utvrdila banka i o segmentaciji portfelja, ključna mjerila djelotvornosti mogli bi biti:

- opseg zaključenih procjena (i po broju i po vrijednosti) koje su dostavljene tijelu ovlaštenom za davanje odobrenja u određenom razdoblju
- opseg izmijenjenih rješenja (i po broju i po vrijednosti) usuglašenih s dužnikom u određenom razdoblju
- vrijednost i broj pozicija otplaćenih u određenom razdoblju (u apsolutnim iznosima i kao postotak početnog stanja).

Praćenje djelotvornosti drugih pojedinačnih koraka u postupku naplate, npr. trajanja postupka odlučivanja/odobravanja, također bi moglo biti korisno.

Učinkovitost aktivnosti restrukturiranja

Krajnji je cilj izmjena kredita ispunjavanje izmijenjenih ugovornih obveza dužnika i održivost pronađenog rješenja (vidi i poglavlje 4.). U vezi s tim trebalo bi razdvojiti vrste usuglašenih rješenja za portfelje sa sličnim obilježjima i tijekom vremena pratiti stopu uspješnosti svakog rješenja.

Ključna mjerila za praćenje stope uspješnosti svakog rješenja za restrukturiranje među ostalima su:

- **stopa oporavka i stopa ponovnog neispunjavanja obveza.** Kod većine kredita neće se odmah nakon izmjena pokazati znakovi financijskih poteškoća. Stoga je potrebno razdoblje oporavka kako bi se utvrdilo je li se kredit učinkovito oporavio.²⁷ Minimalno razdoblje oporavka za utvrđivanje stopa oporavka trebalo bi trajati 12 mjeseci u skladu s minimalnim razdobljem oporavka utvrđenim EBA-inim provedbenim tehničkim standardima o nadzornom izvješćivanju²⁸. Stoga bi banke trebale provesti analizu starosti neprihodonosnih izloženosti i pratiti ponašanje restrukturiranih kreditnih linija 12 mjeseci nakon datuma izmjene kako bi utvrdile stopu oporavka. Tu bi analizu trebalo provesti prema segmentu kredita, odnosno dužnika sa sličnim obilježjima, i eventualno prema ozbiljnosti financijskih poteškoća prije restrukturiranja.
Do oporavka dospjelih neplaćenih obveza po kreditnim linijama može doći zahvaljujući mjerama restrukturiranja kreditne linije (oporavak restrukturiranjem) ili prirodno, bez izmjena izvornih uvjeta kreditne linije (prirodni oporavak). Banke bi trebale imati mehanizam za praćenje stope i opsega kreditnih linija sa statusom neispunjavanja obveza do čijeg je oporavka došlo prirodno. Stopa

²⁷ Kriteriji za oporavak navedeni su u odjeljku 5.3.3.

²⁸ Provedbena uredba Komisije (EU) br. 680/2014 od 16. travnja 2014. o utvrđivanju provedbenih tehničkih standarda o nadzornom izvješćivanju institucija u skladu s Uredbom (EU) br. 575/2013 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 191, 28.6.2014., str. 1.)

ponovnog neispunjavanja obveza još je jedan ključan pokazatelj uspješnosti koji treba uključiti u interna izvješća o praćenju neprihodonosnih kredita koja se dostavljaju upravljačkom tijelu i drugim relevantnim rukovoditeljima.

- **vrsta mjere restrukturiranja.** Banke trebaju jasno odrediti koje su vrste mjera restrukturiranja kratkoročna, a koje dugoročna rješenja. Pojedinačna obilježja sporazuma o restrukturiranju trebala bi biti označena i pohranjena u IT sustavima, a periodično praćenje trebalo bi upravljačkom tijelu i drugim relevantnim rukovoditeljima omogućiti jasan pregled udjela usuglašanih rješenja za restrukturiranje 1) koja su kratkoročna odnosno dugoročna i 2) koja imaju određena obilježja (npr. odgoda plaćanja ≥ 12 mjeseci, povećanje glavnice, dodatni kolateral itd.). (Vidi i poglavlje 4.)
- **stopa naplate.** Još jedno ključno mjerilo aktivnosti restrukturiranja naplata je s osnove restrukturiranih kreditnih linija. Naplata se može pratiti s obzirom na revidirani ugovorni novčani tok, odnosno omjer stvarnog novčanog toka u odnosu na ugovorni, te u apsolutnim iznosima. Ta dva mjerila mogu pružiti bankama potrebne informacije za planiranje likvidnosti i informacije o relativnom uspjehu svake mjere restrukturiranja.
- **otpis neprihodonosnih kredita.** U nekim slučajevima banke mogu, u sklopu rješenja za restrukturiranje, provesti mogućnost restrukturiranja koja uključuje djelomičan ili potpuni otpis neprihodonosnih kredita. Svi otpisi neprihodonosnih kredita povezani s odobravanjem tih vrsta restrukturiranja trebali bi biti evidentirani i praćeni u odnosu na odobreni proračun za gubitke. Osim toga, gubitak neto sadašnje vrijednosti povezan s odlukom o otpisu nenaplativih kredita treba pratiti u odnosu na stopu oporavka prema segmentu kredita i prema ponuđenom rješenju za restrukturiranje. Zahvaljujući tim podatcima institucije će biti bolje informirane pri oblikovanju strategija i politika restrukturiranja.

U izvješćima treba smisleno raščlaniti pokazatelje koji se odnose na aktivnosti restrukturiranja, na primjer s obzirom na vrstu i trajanje dospjelih neplaćenih obveza, vrstu izloženosti, vjerojatnost naplate, veličinu izloženosti ili ukupni iznos izloženosti istog dužnika ili povezanih klijenata, ili broj rješenja za restrukturiranje primijenjenih u prošlosti.

3.5.4 Aktivnosti likvidacije

Čak i ako nije postignuto nikakvo održivo rješenje za restrukturiranje, od banaka se očekuje da riješe problem neprihodonosnih izloženosti. To rješavanje može uključivati pokretanje sudskih postupaka, ovrhu imovine, zamjenu duga za imovinu / vlasnički kapital i/ili prodaju kreditnih linija odnosno njihov prijenos na društvo za upravljanje imovinom / sekuritizaciju. Zbog toga bi banka trebala pratiti tu aktivnost kako bi mogla donositi utemeljene odluke o strategiji i politikama te lakše raspodijeliti resurse.

Pravne mjere i ovrha

Banke bi trebale pratiti obujam i stope naplate na temelju sudskih i ovršnih predmeta. Uspješnost bi trebalo mjeriti u odnosu na postavljene ciljeve u smislu broja mjeseci/godina i gubitka za instituciju. Od institucija se očekuje da pri praćenju stvarne stope gubitka za svaki kreditni segment izrade povijesnu vremensku seriju kako bi poduprle pretpostavke upotrijebljene za preispitivanje umanjenja vrijednosti i testiranje otpornosti na stres.

Kada je riječ o kreditnim linijama pokrivenima kolateralom ili drugom vrstom osiguranja, banke bi trebale pratiti razdoblje potrebno za likvidaciju kolaterala, potencijalne korektivne faktore za prisilne prodaje nakon likvidacije te kretanja na određenim tržištima (npr. tržištima nekretnina) kako bi procijenile izgleda za potencijalne stope naplate.

Osim toga, zahvaljujući praćenju stopa naplate iz ovrha i drugih sudskih postupaka banke će moći pouzdanije procijeniti hoće li odlukom o provedbi ovrhe postići veću neto sadašnju vrijednost nego odabirom mogućnosti restrukturiranja. Podatci o stopama naplate iz ovrha trebali bi se kontinuirano pratiti i uzimati u obzir pri mogućim izmjenama strategija banaka za upravljanje naplatom duga / portfeljima sudskih postupaka.

Banke bi trebale pratiti i prosječno trajanje nedavno završenih sudskih postupaka i prosjek naplaćenih iznosa (uključujući povezane troškove naplate) u sklopu tih završenih postupaka.

Zamjena duga za imovinu / vlasnički kapital

Banke bi trebale pomno pratiti slučajeve zamjene duga za imovinu ili vlasnički kapital dužnika, i to barem primjenom pokazatelja obujma prema vrsti imovine, i postići usklađenost sa svim ograničenjima iz mjerodavnih nacionalnih propisa koji se tiču držanja sredstava. Primjenu tog pristupa kao mjere restrukturiranja trebao bi podržati odgovarajući poslovni plan. Pristup bi se trebao ograničiti na imovinu u vezi s kojom institucija raspolaže dostatnim stručnim znanjem, a stanje na tržištu realno omogućuje izvlačenje utvrđene vrijednosti iz imovine u kratkoročnom ili srednjoročnom razdoblju. Institucija bi se trebala pobrinuti i za to da vrednovanje imovine obavljaju kvalificirani, iskusni procjenitelji.²⁹

²⁹ Vidi i odjeljak 7.2.4.

3.5.5 Druge stavke koje treba pratiti

Stavke povezane s računom dobiti i gubitka

Banke bi trebale pratiti i iznos kamata od neprihodonosnih kredita iskazan u računu dobiti i gubitka i o njemu izvješćivati svoja upravljačka tijela. Osim toga, trebale bi razlikovati stvarno naplaćene iznose kamata na neprihodonosne kredite od onih koji nisu stvarno naplaćeni. Trebale bi pratiti i kretanje rezervacija za gubitke po kreditima i čimbenike povezane s njima.

Ovršena imovina

Ako je ovrha dio bančine strategije za neprihodonosne kredite, ona bi trebala pratiti i obujam, starost, pokrivenost i tokove u svojim portfeljima ovršene imovine ili pak ostale imovine koja proizlazi iz neprihodonosnih kredita. To bi trebalo uključivati dovoljan stupanj granularnosti najvažnijih vrsta imovine. Osim toga, trebalo bi na odgovarajući način pratiti uspješnost ovršene imovine u odnosu na prethodno utvrđeni poslovni plan te o tome na agregiranoj osnovi izvješćivati upravljačko tijelo i ostale relevantne rukovoditelje.

Pokazatelji ranog upozorenja

Upravljačkom tijelu, relevantnim odborima i drugim relevantnim rukovoditeljima treba dostavljati periodična izvješća o statusu ranog upozorenja (ili „popisa posebnog praćenja”) za segmente u kojima se očekuju silazni trendovi te o statusu popisa posebnog praćenja na razini dužnika/izloženosti za velike izloženosti. Izvješća bi trebala sadržavati i kretanja portfelja tijekom vremena, na primjer učinke mjesečnih migracija s jedne na drugu razinu dospjelih neplaćenih obveza (bez kašnjenja, od 0 do 30 dana kašnjenja, od 30 do 60 dana kašnjenja, od 60 do 90 dana kašnjenja, više od 90 dana kašnjenja). Trebalo bi navesti i pokazatelje učinkovitosti pokazatelja ranog upozorenja.

Ostalo

Drugi aspekti koji bi mogli biti važni za izvješćivanje o neprihodonosnim kreditima uključivali bi djelotvornost i učinkovitost sporazuma o eksternalizaciji / servisiranju. Pokazatelji upotrijebljeni u tu svrhu najvjerojatnije bi bili vrlo slični pokazateljima za praćenje djelotvornosti i učinkovitosti internih jedinica za naplatu neprihodonosnih kredita, premda možda manje granulirani.

Općenito, ako se ključni pokazatelji uspješnosti povezani s neprihodonosnim kreditima razlikuju s regulatornog i računovodstvenog stajališta ili stajališta internog izvješćivanja, o tim bi razlikama trebalo transparentno izvijestiti upravljačko tijelo i dostaviti odgovarajuće objašnjenje.

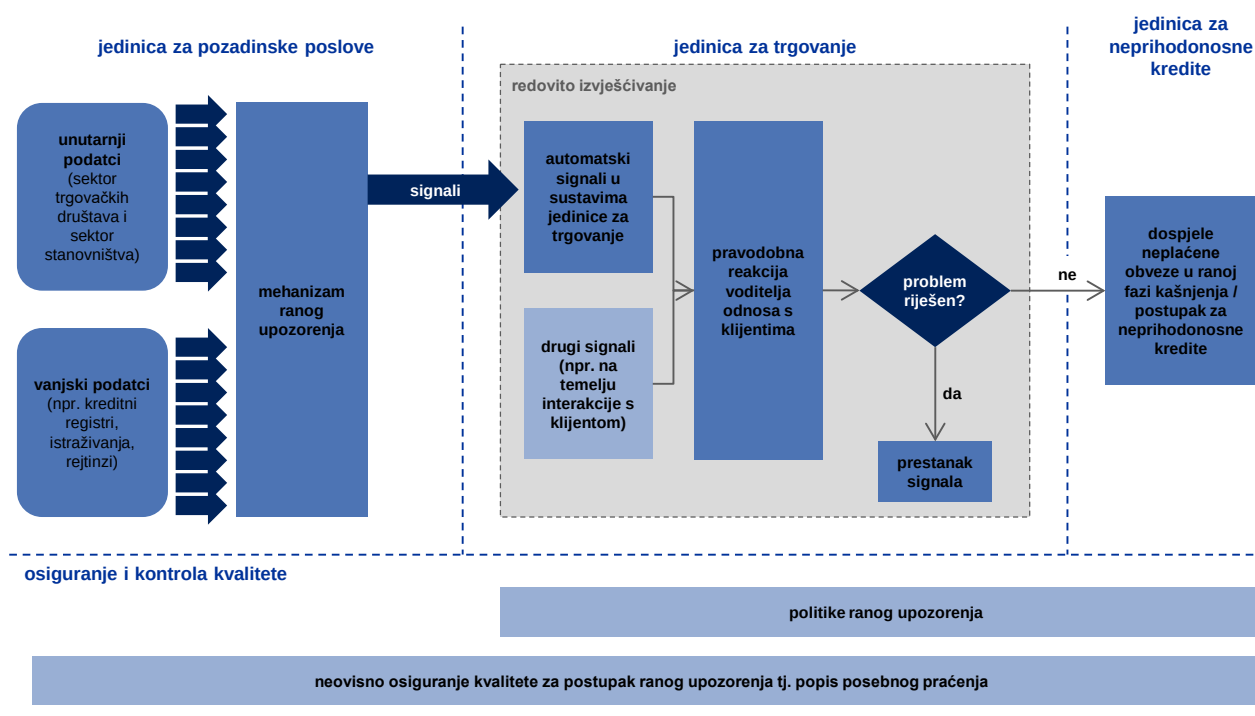
3.6 Mehanizmi ranog upozorenja / popisi posebnog praćenja

3.6.1 Postupak ranog upozorenja

Sve bi banke, u svrhu praćenja prihodonosnih kredita i sprječavanja pogoršanja kvalitete kredita, trebale provoditi odgovarajuće interne postupke i postupke izvješćivanja kako bi u vrlo ranoj fazi prepoznale potencijalne neprihodonosne klijente i upravljale njima.

Primjer 4.

Primjer pristupa ranog upozorenja

Primjer prikazuje općenit proces ranog upozoravanja koji uključuje različite korake i sudionike:

- mehanizam ranog upozorenja za koji je odgovorna jedinica za pozadinske poslove
- signale ranog upozorenja kojima se bavi jedinica za trgovanje
- potencijalnu predaju jedinicama za neprihodonosne kredite ako dođe do pogoršanja kvalitete kredita
- osiguranje kvalitete i kontrolu uključivanjem druge i treće linije obrane.

U odjeljcima u nastavku podrobno je opisan svaki od tih koraka. Važno je napomenuti da treba utvrditi odgovornost za svaki korak u procesu ranog

upozoravanja (ili popisa posebnog praćenja). Osim toga, potrebno je uspostaviti odgovarajuće postupke izvješćivanja i eskalacije, a sam proces trebao bi biti usklađen s postupcima koji se primjenjuju za izvješćivanje o neprihodonosnim kreditima i za predaju dužnika koji su postali neprihodonosni jedinicama za naplatu neprihodonosnih kredita.

3.6.2 Mehanizmi / pokazatelji ranog upozorenja

Banke bi za svaki portfelj trebale izraditi primjeren skup pokazatelja ranog upozorenja.

Ključne pokazatelje ranog upozorenja trebalo bi izračunavati barem jednom mjesečno. Određeni specifični pokazatelji ranog upozorenja, npr. istraživanja na razini gospodarske grane / segmenta / portfelja ili dužnika, možda se neće moći toliko često posuvremenjivati.

Kako bi prepoznala rane znakove pogoršanja prihodonosnih klijenata, banka bi trebala pratiti kredite na dvjema razinama: na razini portfelja i na razini transakcije/dužnika.

Pokazatelji ranog upozorenja na razini transakcije/dužnika

Na razini transakcije/dužnika pokazatelji ranog upozorenja trebaju biti uključeni u proces praćenja kredita kako bi se odmah aktivirali postupci naplate te u sustav izvješćivanja rukovodstva kao pokazatelj kvalitete prihodonosnih kredita.

Pokazatelji ranog upozorenja, koje bi trebalo odrediti na temelju unutarnjih ili vanjskih ulaznih podataka/informacija, trebali bi se odnositi na određeni trenutak ili razdoblje promatranja. Primjeri pokazatelja ranog upozorenja mogu uključivati interne sustave ocjenjivanja (uključujući ocjenu ponašanja), vanjske podatke koje objavljuju agencije za kreditni rejting, specijalizirana sektorska istraživanja ili makroekonomske pokazatelje za poduzeća koja posluju na određenim zemljopisnim područjima.

Mehanizmom ranog upozorenja trebali bi se analizirati brojni ulazni podatci i stvarati jasni izlazni podatci u obliku okidača za različite vrste signala ranog upozorenja i mjera.

U Prilogu 4. nekoliko je primjera pokazatelja ranog upozorenja koje različite banke upotrebljavaju kao ulazne podatke za mehanizam ranog upozorenja.

Pokazatelji ranog upozorenja na razini portfelja

Osim pokazatelja ranog upozorenja na razini dužnika, banke trebaju odrediti i pokazatelje ranog upozorenja na razini portfelja. Prvo bi trebale segmentirati portfelj kreditnog rizika na različite kategorije, na primjer prema poslovnim linijama odnosno

klijentima, zemljopisnom području, proizvodima, koncentracijskim rizicima, razini kolateralizacije i vrsti danog kolaterala ili sposobnosti servisiranja duga.

Banka bi za svaku potkategoriju trebala provesti posebnu analizu osjetljivosti na temelju unutarnjih i vanjskih informacija (npr. pregleda tržišta u određenim sektorima ili područjima koje objavljuju vanjski pružatelji usluga) kako bi utvrdila na koje bi dijelove portfelja mogli utjecati potencijalni šokovi. Ta analiza trebala bi barem omogućiti raspoređivanje u razrede prema rizičnosti. Politike bi trebale omogućiti skup mjera koje su to intenzivnije što je veći očekivani rizik.

Potom bi banke trebale utvrditi specifične pokazatelje ranog upozorenja za svaku kategoriju rizika kako bi otkrile potencijalno pogoršanje kredita prije nego što dođe do negativnih događaja na razini transakcija.

Nakon što utvrde koji bi događaji mogli biti okidači na razini portfelja, segmenta ili skupine klijenata, banke bi trebale preispitati portfelj o kojem je riječ, odrediti mjere te uključiti i prvu i drugu liniju obrane u mjere ublažavanja.

3.6.3 Automatizirani signali i mjere

Jedinica za trgovanje trebala bi raspolagati učinkovitim alatima i instrumentima za operativno izvješćivanje koji su prilagođeni odgovarajućim vrstama portfelja/dužnika, tako da može odmah prepoznati prve znakove pogoršanja kod klijenta. Oni bi trebali uključivati automatizirane signale ranog upozorenja na razini dužnika uz postojanje jasnog radnog procesa, pokazatelja potrebnih mjera i vremenskih okvira, a sve to trebalo bi biti usklađeno s politikama ranog upozorenja. Poduzete mjere trebale bi biti jasno evidentirane u sustavima kako bi mogao uslijediti postupak osiguranja kvalitete.

Signale ranog upozorenja za voditelje odnosa s klijentima i povezano operativno izvješćivanje te izvješćivanje rukovodstva trebalo bi dostavljati najmanje jednom mjesečno.

U slučaju povreda skupa pokazatelja ranog upozorenja ili jasno vrednovanih i utvrđenih pojedinačnih pokazatelja (npr. 30 dana kašnjenja) trebalo bi aktivirati jasan okidač nakon kojeg slijedi utvrđen postupak eskalacije. Treba predvidjeti sudjelovanje specijaliziranih jedinica u procjeni financijskog položaja klijenta i razmatranju mogućih rješenja s drugom ugovornom stranom.

Naposlijetku treba napomenuti da u sklopu pristupa ranog upozorenja, osim automatiziranih signala, ulogu mogu imati i signali koji proizlaze, na primjer, iz komunikacije s dužnikom. Voditelji odnosa s klijentima trebali bi uvijek pažljivo pratiti sve informacije o dužniku koje bi mogle utjecati na njegovu kreditnu sposobnost.

3.7 Nadzorno izvješćivanje

Odgovarajuće nadzorne timove treba pravodobno izvijestiti o značajnim i strukturnim promjenama modela poslovanja ili kontrolnog okvira za neprihodonosne kredite. Osim toga, banke s visokom razinom neprihodonosnih kredita trebaju nadzornom tijelu proaktivno dostavljati periodična izvješća o praćenju neprihodonosnih kredita na odgovarajućoj razini agregacije.

4 Restrukturiranje

4.1 Svrha i kratak pregled

Glavni je cilj odobravanja mjera restrukturiranja³⁰ omogućiti neprihodonosnim dužnicima da izađu iz kategorije neprihodonosnih izloženosti i spriječiti prihodonosne dužnike da uđu u tu kategoriju. Cilj mjera restrukturiranja uvijek bi trebao biti povratak izloženosti u stanje održive otplate.

Međutim, iskustvo nadzornih tijela pokazalo je da u mnogim slučajevima rješenja za restrukturiranje koje banke odobravaju dužnicima u financijskim poteškoćama nisu u potpunosti usklađena s tim ciljem. To može dovesti do odgađanja primjene potrebnih mjera za rješavanje pitanja kvalitete imovine i njezina pogrešnog iskazivanja u bilanci. To se događa, na primjer, kada se mjere restrukturiranja sastoje od uzastopnih razdoblja počeka, ali ne rješavaju ključno pitanje prezaduženosti dužnika u odnosu na njegovu sposobnost otplate.

Zbog toga je u ovom poglavlju poseban naglasak na održivim rješenjima za restrukturiranje. U skladu s nadzornim očekivanjem banke bi trebale provoditi dobro utvrđene politike restrukturiranja koje su usklađene s konceptom održivosti i pravodobno prepoznavati dužnike koji čija je zaduženost neodrživa.

Poglavlje započinje pregledom mogućnosti restrukturiranja i sadržava upute o tome kako prepoznati koje su mjere restrukturiranja održive, a koje nisu (odjeljak 4.2.). Potom slijede važni aspekti postupaka restrukturiranja s naglaskom na ocjenama sposobnosti otplate (odjeljci 4.3. i 4.4.) te na nadzornom izvješćivanju i javnim objavama (odjeljak 4.5.).

Osim toga, poglavlje 5. sadržava upute o kriterijima za raspoređivanje restrukturiranih izloženosti u kategoriju neprihodonosnih ili prihodonosnih izloženosti.

4.2 Mogućnosti restrukturiranja i njihova održivost

Kada je riječ o različitim rješenjima za restrukturiranje, korisno je razlikovati kratkoročne i dugoročne mjere koje se provode u sklopu restrukturiranja. Većina rješenja uključivat će kombinaciju različitih mjera restrukturiranja, možda u različitim vremenskim okvirima, i mješavinu kratkoročnih i dugoročnih mogućnosti.

³⁰ Upute u ovom poglavlju primjenjuju se na restrukturiranje kako ga definira EBA i kako je detaljnije opisano u odjeljku 5.3. Vidi EBA-ine provedbene tehničke standarde o nadzornom izvješćivanju o restrukturiranju i neprihodonosnim izloženostima u skladu s člankom 99. stavkom 5. Uredbe (EU) br. 575/2013., na temelju Provedbene uredbe Komisije (EU) 2015/227 od 9. siječnja 2015. o izmjeni Provedbene uredbe (EU) br. 680/2014 o utvrđivanju provedbenih tehničkih standarda o nadzornom izvješćivanju institucija u skladu s Uredbom (EU) br. 575/2013 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 48, 20.2.2015., str. 1.).

Kratkoročne mjere restrukturiranja definiraju se kao privremeni restrukturirani uvjeti otplate namijenjeni rješavanju financijskih poteškoća u kratkoročnom razdoblju, ali nisu usmjerene na rješavanje dospjelih neplaćenih obveza, osim u kombinaciji s odgovarajućim dugoročnim mjerama. Kratkoročne mjere u pravilu se ne bi trebale primjenjivati duže od dvije godine, a u slučaju financiranja projekata i gradnje poslovnih nekretnina duže od jedne godine.

Kratkoročne mjere restrukturiranja trebalo bi razmotriti i ponuditi ako dužnik ispunjava dva kriterija navedena u nastavku.

- Dužnik je pretrpio događaj koji se može utvrditi i koji je prouzročio privremene likvidnosne poteškoće. O tom bi se događaju trebali pružiti formalni, a ne spekulativni dokazi, u vidu pisane dokumentacije koja sadržava dokaze o tome da će se prihodi dužnika u kratkom roku oporaviti ili na temelju zaključka banke da dugoročno rješenje za restrukturiranje nije bilo moguće zbog privremene financijske neizvjesnosti koja je ili općenita ili specifična za dužnika.
- Dužnik je neosporno dokazao da ima dobar financijski odnos s bankom, uključujući činjenicu da je prije događaja otplatio znatan iznos glavnice, i jasno pokazuje spremnost za suradnju.

Ugovorne odredbe o bilo kojem rješenju za restrukturiranje trebaju omogućiti banci da preispita usuglašene mjere restrukturiranja ako se položaj dužnika poboljša te da se stoga primijene povoljniji uvjeti za banku (u rasponu od restrukturiranja do izvornih ugovornih uvjeta). Banka bi trebala razmotriti i mogućnost da u ugovorne uvjete uvrsti ozbiljne posljedice za dužnike koji ne postupaju u skladu sa sporazumom o restrukturiranju (npr. dodatno osiguranje).

Održivo ili neodrživo restrukturiranje

Banke i nadzorna tijela imaju jasnu potrebu razlikovati „održiva” rješenja za restrukturiranje, odnosno ona koja doista pridonose smanjenju stanja dužnikovih obveza po kreditu, i „neodrživa” rješenja za restrukturiranje.

Popis u nastavku sadržava općenite nadzorne upute za kategorizaciju održivog restrukturiranja, a dodatne upute o pojedinačnim mogućnostima restrukturiranja navedene su u tablici koja se nalazi iza njega.

- Općenito gledano, rješenje za restrukturiranje koje obuhvaća dugoročne mjere restrukturiranja trebalo bi smatrati održivim samo ako su ispunjeni sljedeći kriteriji:
 - Institucija može, na temelju primjereno dokumentiranih financijskih informacija, dokazati da je dužnik realno sposoban za otplatu u skladu s rješenjem za restrukturiranje.
 - U potpunosti se provodi rješavanje dospjelih neplaćenih obveza i očekuje se znatno smanjenje stanja obveza dužnika u srednjoročnom ili dugoročnom razdoblju.

- Ako su za neku izloženost već prethodno odobrena rješenja za restrukturiranje, uključujući prethodne dugoročne mjere restrukturiranja, banka se treba pobrinuti za provedbu dodatnih unutarnjih kontrola kako bi naknadno restrukturiranje ispunjavalo kriterije održivosti navedene u nastavku. Te bi kontrole trebale uključivati barem obvezu da se funkciji kontrole rizika izričito *ex ante* skreće pozornost na takve slučajeve. Osim toga, trebalo bi zatražiti izričito odobrenje odgovarajućeg višeg tijela nadležnog za odlučivanje, npr. odbora za neprihodonosne kredite.
- Općenito gledano, rješenje za restrukturiranje koje obuhvaća kratkoročne mjere restrukturiranja održivo je samo ako su ispunjeni sljedeći kriteriji:
 - Institucija može, na temelju primjereno dokumentiranih financijskih informacija, dokazati da je dužnik realno sposoban za otplatu u skladu s rješenjem za restrukturiranje.
 - Kratkoročne mjere doista se primjenjuju privremeno, a institucija se uvjerila i može lako dokazati, na temelju primjerene financijske dokumentacije, da će dužnik nakon isteka roka kratkoročnog privremenog sporazuma biti sposoban otplatiti izvorni ili usuglašeni izmijenjeni iznos cjelokupne glavnice i kamata.
 - Rješenje ne dovodi do odobravanja višestrukih uzastopnih mjera restrukturiranja za istu izloženost.

Kao što se vidi iz popisa kriterija, sve procjene održivosti trebale bi se temeljiti na financijskim obilježjima dužnika i mjeri restrukturiranja koju treba odobriti u određenom trenutku. Valja naglasiti i da bi održivost trebalo procijeniti neovisno o izvoru restrukturiranja (npr. pozivanje dužnika na odredbe o restrukturiranju iz ugovora, bilateralni pregovori o restrukturiranju između dužnika i banke, javni program restrukturiranja za sve dužnike u određenoj situaciji).

Popis najčešćih mjera restrukturiranja

Kao što je prethodno navedeno, većina rješenja za restrukturiranje uključuje kombinaciju različitih mjera. Tablica u nastavku sadržava sažet pregled najčešćih kratkoročnih i dugoročnih mjera restrukturiranja i druge važne aspekte povezane s njihovom održivošću. Treba naglasiti da paket dugoročnih mjera može uključivati kratkoročne mjere, na primjer plaćanje samo kamata, smanjen iznos otplate, razdoblje počeka ili kapitalizaciju dospjelih neplaćenih obveza, koje su vremenski ograničene, kao što je prethodno navedeno.

Popis najčešćih mjera restrukturiranja

Mjera restrukturiranja	Opis	Održivost i ostali važni aspekti
Kratkoročne mjere		
1. plaćanje samo kamata	Tijekom utvrđenog kratkoročnog razdoblja plaćaju se samo kamate po kreditnim linijama, odnosno glavnica se ne otplaćuje. Iznos glavnice stoga se ne mijenja, a uvjeti strukture otplate ponovno se procjenjuju po završetku razdoblja u kojem se plaćaju samo kamate s obzirom na procijenjenu sposobnost otplate.	Tu bi mjeru trebalo odobriti odnosno smatrati održivom samo ako institucija može pokazati, na temelju primjereno dokumentiranih financijskih informacija, da su financijske poteškoće dužnika privremene i da će dužnik nakon utvrđenog razdoblja u kojem se plaćaju samo kamate moći servisirati kredit barem prema prethodnom otplatnom planu. Mjera se u pravilu ne bi trebala primjenjivati duže od 24 mjeseca, a u slučaju financiranja projekata i gradnje poslovnih nekretnina duže od 12 mjeseci. Po isteku utvrđenog razdoblja primjene mjere restrukturiranja institucija bi trebala ponovno procijeniti dužnikovu sposobnost servisiranja duga kako bi se počeo provoditi revidirani otplatni plan u kojem je moguće uzeti u obzir element glavnice koja se nije otplaćivala tijekom razdoblja u kojem se plaćaju samo kamate. U većini slučajeva ta će se mjera ponuditi u kombinaciji s drugim dugoročnijim mjerama kako bi se nadoknadili privremeno manji iznosi otplate (npr. produženje roka dospeljeća).
2. smanjen iznos otplate	smanjenje iznosa kreditnih rata tijekom utvrđenog kratkoročnog razdoblja u skladu sa smanjenim novčanim tokom dužnika, nakon čega slijedi nastavak otplate na temelju predviđene sposobnosti otplate; kamate se trebaju otplatiti u potpunosti	Vidi „1. plaćanje samo kamata“. Ako je smanjenje iznosa otplate umjereno i ako su ispunjeni svi prethodno navedeni uvjeti, ta se mjera može primjenjivati duže od 24 mjeseca.
3. razdoblje počeka / moratorij na plaćanje	sporazum kojim se dužniku odobrava određena odgoda ispunjavanja obveza otplate, koja se obično odnosi i na glavnice i na kamate	Vidi „1. plaćanje samo kamata“.
4. kapitalizacija dospeljelih neplaćenih obveza / kamata	restrukturiranje dospeljelih neplaćenih obveza i/ili obračunatih dospeljelih kamata, pri čemu se neplaćeni iznosi dodaju stanju nepodmirene glavnice koja se otplaćuje u skladu s održivim reprogramiranim otplatnim planom	Mjeru bi trebalo odobriti odnosno smatrati održivom samo ako je institucija procijenila, na temelju primjereno dokumentiranih financijskih informacija, da dužnikove provjerene razine prihoda/rashoda i predloženi revidirani otplatni plan omogućuju dužniku da otplaćuje kredit u skladu s revidiranim planom na temelju glavnice i kamata tijekom trajanja revidiranog otplatnog plana, i ako je institucija zatražila službenu potvrdu da klijent razumije i prihvća uvjete kapitalizacije. Kapitalizaciju dospeljelih neplaćenih obveza trebalo bi provoditi samo u odabranim slučajevima u kojima nije moguća naplata prošlih dospeljelih neplaćenih obveza ili dospeljelih plaćanja u skladu s ugovorom te je stoga kapitalizacija jedina stvarno dostupna mogućnost. U pravilu bi institucije trebale ponuditi dužnicima tu mjeru samo jedanput. Mjeru bi trebalo primjenjivati samo na dospjele neplaćene obveze koje ne prekoračuju prethodno određeni iznos u odnosu na ukupnu glavicu, što treba utvrditi bančinom politikom restrukturiranja. Institucija bi trebala procijeniti koji je postotak kapitaliziranih dospeljelih neplaćenih obveza u odnosu na otplatu glavnice i kamata primjeren za dužnika.
Dugoročne mjere		
5. smanjenje kamatne stope	trajno (ili privremeno) smanjenje nepromjenjive ili promjenjive kamatne stope na fer, održivu razinu	Kreditne linije s visokim kamatnim stopama među najčešćim su uzrocima financijskih poteškoća. Dužnikove financijske poteškoće mogu dijelom proizlaziti iz činjenice da su kamatne stope pretjerano visoke u odnosu na dužnikove prihode ili činjenice da dužnik zbog kretanja kamatnih stopa, kada je riječ o promjenjivim stopama, plaća pretjerano visoku cijenu za financiranje u odnosu na prevladavajuće tržišne uvjete. U takvim slučajevima moglo bi se razmotriti smanjenje kamatne stope. Međutim, banke bi se trebale pobrinuti za to da kamatna stopa koju nude dužnicima u dovoljnoj mjeri pokriva povezani kreditni rizik. Treba jasno upozoriti na sve slučajeve u kojima je dužnik sposoban za otplatu samo ako se odobre stope koje ne pokrivaju rizik ili troškove.
6. produženje roka dospeljeća / trajanja kredita	produženje roka dospeljeća kredita (odnosno ugovorenog datuma za plaćanje posljednje kreditne rate), koje omogućuje smanjenje iznosa rata raspodjelom otplate na duže razdoblje	Ako dužnik podliježe propisanoj starosnoj granici za umirovljenje, produženje roka otplate trebalo bi smatrati održivom samo ako je institucija procijenila i može dokazati da dužnik mirovinom ili iz drugih izvora provjerenih prihoda može servisirati dug u skladu s revidiranim otplatnim planom.
7. dodatno osiguranje	Dužnik u sklopu postupka restrukturiranja daje banci dodatna založna prava na neopterećenu imovinu kao dodatno osiguranje kako bi nadomjestio veću izloženost riziku. ³¹	Ova mogućnost nije samostalna održiva mjera restrukturiranja jer sama po sebi ne rješava postojanje dospeljelih neplaćenih obveza po kreditu. Njome se obično nastoji poboljšati ili ispraviti ugovorne odredbe o omjeru vrijednosti kredita i imovine. Dodatno osiguranje može imati različite oblike, na primjer založ na gotovinskom depozitu, ustupanje potraživanja ili nova/dodatna hipoteka na nekretnini. Institucije bi trebale oprezno procjenjivati vrijednost osobnih jamstava i založnih prava na

³¹ Prihvatanje dodatnog osiguranja ne znači da će se određeni klijenti/izloženosti automatski klasificirati kao „restrukturirani“, premda se to u većini slučajeva podudara s poduzimanjem mjera restrukturiranja.

	imovini koja su druga ili treća po redu za namiru.	
8. sporazumna/potpomognuta prodaja	Banka i dužnik dogovaraju se o dragovoljnoj prodaji osigurane imovine u svrhu djelomične ili potpune otplate duga.	Nakon potpomognute prodaje institucija bi trebala restrukturirati eventualni preostali dug na temelju odgovarajućeg otplatnog plana u skladu s ponovnom procjenom dužnikove sposobnosti otplate duga. Kada je riječ o rješenjima za restrukturiranje koja bi mogla uključivati prodaju imovine na kraju razdoblja trajanja kredita, banke bi trebale zauzeti konzervativno stajalište s obzirom na budući pristup eventualnom preostalom dugu nakon prodaje imovine te ga što prije rješavati. U slučaju da se kredit otplaćuje preuzimanjem vlasništva nad kolateralom u unaprijed utvrđenom trenutku, to preuzimanje nije mjera restrukturiranja, osim ako se zbog financijskih poteškoća provodi prije tog unaprijed utvrđenog trenutka.
9. promjena otplatnog plana	Postojeći ugovoreni otplatni plan prilagođava se novom održivom programu otplate utemeljenom na realnoj procjeni sadašnjih i predviđenih dužnikovih novčanih tokova.	Primjeri mogućnosti otplate: 1. djelomična otplata: iznos plaćen po kreditnoj liniji, npr. od prodaje imovine, niži je od nepodmirenog stanja; ta se mogućnost primjenjuje kako bi se znatno smanjila rizična izloženost i omogućio održiv program otplate preostalog nepodmirenog stanja te bi trebala imati prednost u odnosu na mogućnosti jednokratne otplate i postupnog povećanja otplate opisane u nastavku 2. jednokratna otplata: izmijenjenim otplatnim planom omogućuje se plaćanje velikog dijela glavnice na kasniji datum, prije dospelja kredita; ta bi se mogućnost trebala upotrebljavati odnosno smatrati održivom samo u iznimnim okolnostima i kada institucija može dokazati da će dužniku u budućnosti biti na raspolaganju novčani tokovi za jednokratnu otplatu 3. postupno povećanje otplate: rješenje koje uključuje ovu mogućnost trebalo bi smatrati održivim samo ako institucije mogu zajamčiti i dokazati da se s razlogom može očekivati da će dužnik moći podmirivati buduća povećanja iznosa za plaćanje
10. konverzija valute	Valuta duga usklađuje se s valutom novčanih tokova.	Banke bi trebale dužnicima u potpunosti objasniti rizike povezane sa stranim valutama te ih uputiti u mogućnost osiguranja za slučaj konverzije valute.
11. druge izmjene ugovornih uvjeta/obveza	Banka oslobađa dužnika obveza ili uvjeta iz ugovora o kreditu koji još nisu spomenuti u ovom popisu.	
12. nove kreditne linije	Dužniku u poteškoćama odobrava se nov financijski aranžman kojim se podupire njegov oporavak.	To obično nije samostalno održivo rješenje za restrukturiranje i treba ga kombinirati s drugim mjerama restrukturiranja kojima se rješavaju postojeće dospelje neplaćene obveze. Trebalo bi ga primjenjivati samo u iznimnim slučajevima. Nove kreditne linije mogu se odobriti za vrijeme trajanja sporazuma o restrukturiranju i mogu uključivati zalog na dodatnom osiguranju. Ako u aranžmanu sudjeluje više vjerovnika, potrebno je utvrditi ugovorne obveze kao zaštitu od dodatnog rizika koji banka preuzima. Tu bi mogućnost u pravilu trebalo primjenjivati samo za izloženosti prema sektoru trgovačkih društava. Pritom treba temeljito ocijeniti dužnikovu sposobnost plaćanja, u čemu će u dovoljnoj mjeri sudjelovati neovisni stručnjaci za odgovarajući sektor koji će procijeniti održivost dostavljenih poslovnih planova i projekcija novčanih tokova. Tu mogućnost trebalo bi smatrati održivom samo ako temeljita ocjena sposobnosti otplate pokaže da je dužnik sposoban u potpunosti otplatiti dug.
13. konsolidacija duga	združivanje više izloženosti u jedan kredit ili ograničen broj kredita	To obično nije samostalna održiva mjera restrukturiranja i treba je kombinirati s drugim mjerama restrukturiranja kojima se rješavaju postojeće dospelje neplaćene obveze. Ta je mogućnost osobito korisna kada kombinacija kolaterala i osiguranih novčanih tokova pruža bolju cjelokupnu pokrivenost osiguranjem cijelog duga nego što bi bio slučaj da ih se primjenjuje pojedinačno. To se, na primjer, može postići svođenjem otjecanja gotovine na najmanju moguću mjeru ili omogućavanjem preraspodjele viška novčanih tokova među izloženostima.
14. djelomičan ili potpun oprost duga	Banka se odriče prava da sudskim putem ostvari naplatu dijela duga ili cjelokupnog duga dužnika.	Ta mjera trebala bi se upotrijebiti ako je banka spremna prihvatiti „plaćanje smanjenog iznosa kao puno i konačno namirenje”, čime pristaje na oprost cijelog preostalog duga pod uvjetom da dužnik u dogovorenom roku otplati smanjeni iznos glavnice. Banke bi mogućnost oprosta duga trebale primjenjivati oprezno jer ona može prouzročiti moralni rizik i potaknuti „strateško neispunjavanje obveza”. Stoga bi institucije trebale utvrditi posebne politike i postupke povezane s oprostom kako bi omogućile primjenu strogih kontrola.

Spomenuti popis mjera ne treba smatrati konačnim. Možda postoje i drugi uobičajeni pristupi restrukturiranju koji mogu biti povezani i sa specifičnim obilježjima pojedinačne države. Jedan je primjer takvih rješenja podijeljeni kredit, koji se u pojedinim jurisdikcijama primjenjuje u slučaju neprihodonosnih kredita s hipotekom na stambenim nekretninama. To rješenje razvilo se kao posljedica poteškoća s unovčenjem kolaterala.

4.3 Pouzdani postupci restrukturiranja

U skladu s uputama o upravljanju i provedbi postupaka naplate neprihodonosnih kredita iz poglavlja 3. (koje se na primjer odnose na zasebne jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita zadužene za aktivnosti restrukturiranja), u ovom odjeljku dodatno su istaknute najbolje prakse koje se odnose konkretno na postupke restrukturiranja.

Restrukturiranje nije moguće bez ocjene dužnikove sposobnosti otplate

Prije odobrenja mjera restrukturiranja nadležni kreditni referent treba ocijeniti cjelokupnu dužnikovu financijsku situaciju. To uključuje ocjenu svih važnih čimbenika s posebnim naglaskom na sposobnosti servisiranja duga i cjelokupnoj zaduženosti dužnika ili imovine/projekta. Ocjenu treba utemeljiti na novim, provjerenim financijskim informacijama koje su potkrijepljene dokumentima. (Za više pojedinosti o ocjeni sposobnosti otplate vidi odjeljak 4.4.)

Standardizirani proizvodi za restrukturiranje i stabla odlučivanja

Kada institucija odobrava restrukturiranje, trebala bi imati uspostavljene odgovarajuće politike i postupke s nizom održivih, učinkovitih rješenja za dužnika. Segmentacija portfelja (vidi odjeljak 3.3.2.) ključan je dio svake strategije jer omogućuje instituciji da donese različita rješenja za restrukturiranje i prilagodi ih različitim segmentima kreditnih portfelja.

U vezi s tim institucija bi trebala razmotriti izradu „stabala odlučivanja” i povezanih standardiziranih rješenja za restrukturiranje (ili „proizvoda”) za segmente heterogenih dužnika s manje složenim izloženostima. Stabla odlučivanja mogu olakšati dosljedno utvrđivanje i provedbu odgovarajućih održivih strategija za restrukturiranje (i općenito naplatu neprihodonosnih kredita) za posebne segmente dužnika na temelju odobrenih kriterija. Također mogu pridonijeti standardizaciji postupaka.

Usporedba s drugim mogućnostima naplate neprihodonosnih kredita

Banke bi uporabom pristupa neto sadašnje vrijednosti trebale odrediti najprimjereniju i najodrživiju mogućnost naplate s obzirom na specifične okolnosti pojedinačnih dužnika. To znači da bi trebale usporediti neto sadašnju vrijednost predviđenog rješenja za restrukturiranje s neto sadašnjom vrijednošću preuzimanja vlasništva nad kolateralom ili drugih raspoloživih mogućnosti likvidacije. Parametri koji se upotrebljavaju za izračun, na primjer pretpostavljeni vremenski okvir za likvidaciju, diskontna stopa i opseg učinka troškova kapitala i troškova likvidacije, trebali bi se temeljiti na zabilježenim empirijskim podatcima. Banke bi trebale kontinuirano

preispitivati raspon mogućnosti naplate i istraživati izvedivost novih/alternativnih mogućnosti.

Ključni koraci i praćenje restrukturiranja

Ugovor o restrukturiranju i pripadajuća dokumentacija trebali bi sadržavati jasno utvrđen raspored ciljnih ključnih koraka u kojem se detaljno navode svi potrebni ključni koraci kojih se dužnik mora pridržavati kako bi otplate dug tijekom trajanja ugovora. Ti ključni koraci / ciljevi trebaju biti vjerodostojni i u odgovarajućoj mjeri konzervativni te uzimati u obzir moguće pogoršanje dužnikove financijske situacije. Jedinica za naplatu neprihodonosnih kredita odgovorna za odobrenje restrukturiranja trebala bi pomno pratiti ispunjava li dužnik svoje obveze povezane s restrukturiranjem, što uključuje njegovu usklađenost sa svim usuglašenim ključnim koracima / ciljevima, i to barem tijekom probnog razdoblja prema EBA-inoj definiciji.

Na temelju zajedničkog praćenja uspješnosti različitih mogućnosti restrukturiranja i ispitivanja mogućih uzroka i slučajeva ponovnog neispunjavanja obveza (neodgovarajuća ocjena sposobnosti otplate, poteškoće s obilježjima proizvoda za restrukturiranje, promjena dužnikovih okolnosti, vanjski makroekonomski učinci itd.) institucije bi trebale redovito preispitivati svoje politike i proizvode za restrukturiranje.

4.4 Ocjena sposobnosti otplate

Ocjena dužnikove sposobnosti otplate trebala bi se temeljiti na sadašnjoj i konzervativno procijenjenoj budućoj sposobnosti dužnika da otplaćuje sve svoje kredite. U vezi s tim, pretpostavljena buduća povećanja dužnikove sposobnosti servisiranja duga trebala bi biti vjerodostojna i konzervativna.

U sklopu ocjene dužnikove sposobnosti otplate, ovisno o segmentu, banke trebaju prije svega analizirati sljedeća područja:

- redovite/stalne prihode
- rashode
- ostalu imovinu
- ostala dugovanja
- razumne troškove života
- izglede za zapošljavanje
- privlačnost / izglede za promjenu vrijednosti imovine
- novčane tokove i poslovni plan (vidi i odjeljak 6.2.4.)
- spremnost za otplatu (ponašanje u prošlosti) i kooperativnost.

Kako bi se omogućilo sveobuhvatno i provjereno objavljivanje podataka o financijskom stanju dužnika u svrhu analize izloženosti, institucije bi trebale izraditi standardizirane predloške za financijske informacije o dužnicima iz sektora stanovništva i (ako je proporcionalno) o homogenim segmentima dužnika iz sektora trgovačkih društava. Internim postupcima trebalo bi omogućiti ispravno i pravodobno ispunjavanje tih predložaka.³²

Banka bi se trebala služiti i vanjskim izvorima informacija, na primjer središnjim kreditnim registrima, kako bi prikupila podatke o cjelokupnoj zaduženosti dužnika i analizirala njegov širi profil ponašanja.

Ocjena sposobnosti otplate trebala bi biti utemeljena na primjereno dokumentiranim i provjerenim razinama dužnikovih prihoda i rashoda. Banke bi se trebale uvjeriti i moći dokazati da je primijenjen dovoljno konzervativan pristup u odnosu na varijabilne elemente tekućih prihoda koji su uzeti u obzir. Upotrijebljene pretpostavke trebale bi prije svega biti fer i razumne te uključivati ključne ekonomske pokazatelje koji su važni za dužnikovu buduću sposobnost otplate. Trebalo bi, na primjer, diskontirati promjenjive elemente plaće i/ili mirovine (uz primjenu korektivnih faktora), čime se uzima u obzir mogućnost da ih dužnik neće ostvariti. Sve pretpostavke trebalo bi potkrijepiti dokumentima u kreditnom spisu kako bi postojao revizorski trag.

Buduća povećanja prihoda trebalo bi uzeti u obzir samo ako postoji čvrst razlog za očekivanje da će do tih povećanja doći. Osim toga, banke bi se trebale uvjeriti i moći dokazati da je primijenjen dovoljno konzervativan pristup u razmatranju opsega u kojem će se uzeti u obzir buduća povećanja prihoda. Ako ne postoje točno određene informacije koje dokazuju suprotno, pretpostavljena povećanja plaća, bonusi, prekovremeni sati, napredovanja u karijeri, povećanja mirovine i druga povećanja moraju biti usklađena s normama gospodarske grane / sektora / tržišta i možda će ih trebati diskontirati (uz primjenu korektivnih faktora) kako bi se uzeo u obzir rizik da se neće u potpunosti ostvariti.

U Prilogu 6. pobliže se opisuje ocjena dužnikove sposobnosti otplate i potrebna dokumentacija za dužnike iz sektora stanovništva i iz sektora trgovačkih društava.

4.5 Nadzorno izvješćivanje i javne objave

Nadzorna tijela očekuju dosljedno objavljivanje podataka o restrukturiranju, osobito što se tiče ključnih područja, među kojima su kreditna kvaliteta restrukturiranja, kvaliteta i učinkovitost restrukturiranja te profil starosti mjera restrukturiranja za portfelje određene regulatornim okvirom. Kako bi olakšale dosljedno objavljivanje podataka o restrukturiranju, banke bi trebale dostavljati kvantitativne informacije i standardne predloške, koji su sadržani u Prilogu 7. ovim uputama. Upravljačko tijelo trebalo bi odobriti te informacije prije njihove dostave nadzornim tijelima.

³² Primjeri predložaka koje su izradile središnje banke Central Bank of Cyprus i Ceannais na hÉireann / Central Bank of Ireland mogu se pronaći na: [Predložak za Cipar](#) i [Predložak za Irsku](#).

5 Priznavanje neprihodonosnih kredita

5.1 Svrha i kratak pregled

Definicija neprihodonosne izloženosti

Uobičajeni izraz „neprihodonosni kredit“ zasniva se na različitim definicijama. EBA je stoga izdala jedinstvenu definiciju „neprihodonosne izloženosti“ kako bi prevladala poteškoće koje proizlaze iz postojanja različitih definicija.

Međutim, definicija neprihodonosne izloženosti trenutačno je, strogo gledajući, obvezujuća samo za potrebe nadzornog izvješćivanja.³³ Institucije se ipak potiču da upotrebljavaju tu definiciju i za potrebe unutarnje kontrole rizika i javnog financijskog izvješćivanja. Osim toga, definicija neprihodonosne izloženosti upotrebljava se u nekoliko važnih nadzornih aktivnosti (npr. pregled kvalitete imovine u sklopu SSM-a, EBA-ino testiranje otpornosti na stres, provjera transparentnosti).

U ovom poglavlju ukratko se razmatraju odabrana pitanja povezana s definicijom i priznavanjem neprihodonosnih izloženosti u skladu s EBA-inom definicijom te se navodi nekoliko primjera najbolje prakse kojima se mogu smanjiti razilaženja u provedbi.

Odjeljak 5.2. počinje uputama o definiciji neprihodonosne izloženosti iz Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 680/2014 (dalje u tekstu: EBA-ini provedbeni tehnički standardi o nadzornom izvješćivanju)³⁴ kako bi se omogućila usklađena primjena glavnih kriterija za definiciju neprihodonosne izloženosti, a to su „dospijelost“ i „vjerojatnost nepodmirenja obveza“. U odjeljku 5.3. opisuje se bliska povezanost definicije neprihodonosne izloženosti i definicije restrukturiranja. U odjeljku 5.4. razmatraju se drugi važni aspekti povezani s usklađenom i točnom primjenom definicije neprihodonosne izloženosti, na primjer utvrđivanje jednakih ili povezanih klijenata.

Regulatorno ili računovodstveno stajalište

U odjeljku 5.5. objašnjava se povezanost nadzorne definicije neprihodonosne izloženosti, računovodstvene definicije „umanjene vrijednosti“ (međunarodni računovodstveni standard (MRS) 39) i bonitetne definicije „statusa neispunjavanja obveza“ (CRR). Cilj je definicije neprihodonosne izloženosti, među ostalim, olakšati

³³ Informacije o neprihodonosnim izloženostima redovito se prikupljaju u sklopu financijskog izvješćivanja uporabom različitih predložaka za FINREP. Na primjer, u Tablici F.18 iz Priloga III. i IV. Provedbenoj uredbi Komisije (EU) 680/2014 prihodonosne i neprihodonosne izloženosti i povezani akumulirani gubitci po kreditima raščlanjuju se prema osnovi za mjerenje, vrsti izloženosti, drugoj ugovornoj strani i okidaču zbog kojeg je izloženost klasificirana kao neprihodonosna.

³⁴ Vidi bilješku 29.

usporedivost podataka prevladavanjem razlika između definicije statusa neispunjavanja obveza i definicije umanjene vrijednosti u cijelom EU-u. U tom smislu definicija neprihodonosne izloženosti trebala bi služiti kao usklađen koncept za vrednovanje kvalitete imovine.

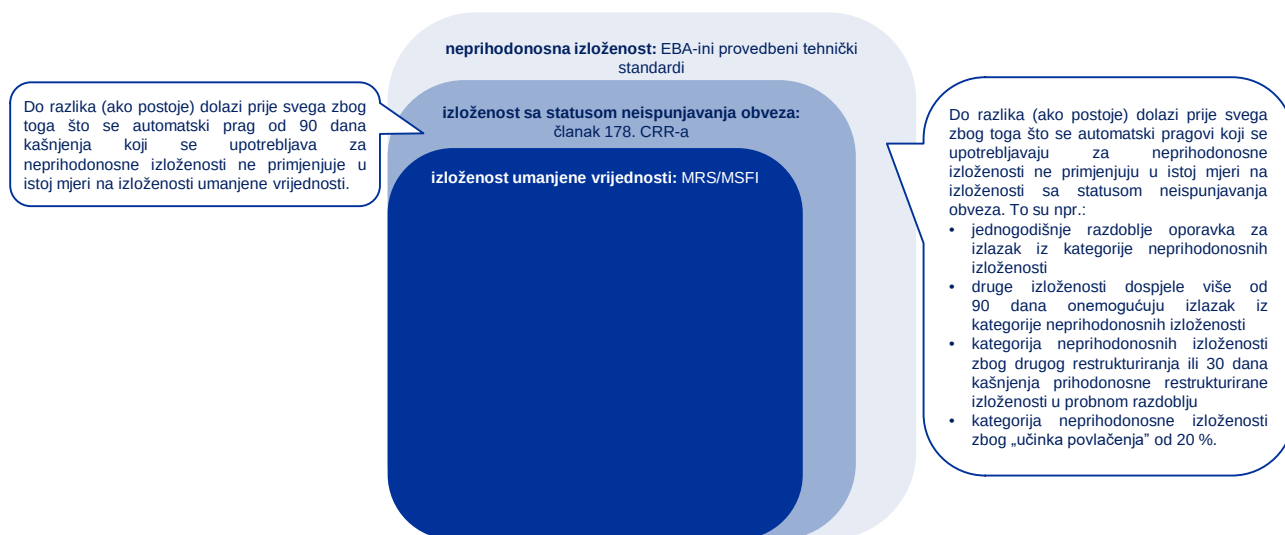
Posljednjih godina objavljen je znatan broj uputa koje se odnose na regulatornu definiciju statusa neispunjavanja obveza, prije svega Smjernice o primjeni definicije statusa neispunjavanja obveza na temelju članka 178. Uredbe (EU) br. 575/2013 (EBA/GL/2016/07) i Regulatorni tehnički standardi o pragovima značajnosti za dospjele kreditne obveze na temelju članka 178. Uredbe (EU) br. 575/2013 (EBA/RTS/2016/06). Osim toga, u prosincu 2015. Bazelski odbor za nadzor banaka (BCBS) objavio je upute o kreditnom riziku i obračunavanju očekivanih gubitaka po kreditima (engl. *BCBS Guidance on CRAECL*).

U stavku 147. Priloga V. EBA-inim provedbenim tehničkim standardima o nadzornom izvješćivanju tvrdi se: „Izloženosti za koje se smatra da je nastupio status neispunjavanja obveza u skladu s člankom 178. CRR-a i izloženosti za koje je utvrđeno da im je vrijednost umanjena u skladu s primjenjivim računovodstvenim okvirom uvijek se smatraju neprihodujućim izloženostima.”

Odnos različitih definicija prikazan je u grafikonu u nastavku. Pojam neprihodonosne izloženosti potencijalno je širi od pojmova „umanjene vrijednosti” i „statusa neispunjavanja obveza”. Sve izloženosti umanjene vrijednosti i sve izloženosti sa statusom neispunjavanja obveza nužno su neprihodonosne izloženosti, ali neprihodonosne izloženosti mogu obuhvaćati i izloženosti koje se u primjenjivom računovodstvenom ili regulatornom okviru ne priznaju kao izloženosti umanjene vrijednosti ili izloženosti sa statusom neispunjavanja obveza. Taj se odnos potanko opisuje u odjeljku 5.5.

Slika 2.

Prikaz povezanosti definicije neprihodonosne izloženosti, definicije statusa neispunjavanja obveza i definicije umanjene vrijednosti

Premda mogu postojati razlike u kategorizaciji, za većinu izloženosti ta su tri pojma usklađena (izloženost umanjene vrijednosti = izloženost sa statusom neispunjavanja obveza = neprihodonosna izloženost).

5.2 Primjena definicije neprihodonosne izloženosti

U skladu sa stavkom 145. Priloga V. EBA-inim provedbenim tehničkim standardima o nadzornom izvješćivanju, „neprihodujuće izloženosti su izloženosti koje ispunjavaju bilo koji od sljedećih kriterija:

1. značajne izloženosti koje su dospjele više od 90 dana
2. ocjenjuje se da nije vjerojatno da će dužnik u cijelosti otplatiti svoje kreditne obveze bez realizacije naplate iz kolaterala, neovisno o postojanju dospjelih iznosa ili broju dana od dospijeca.”

Stoga se definicija neprihodonosne izloženosti temelji na kriteriju „dospjelosti” i kriteriju „vjerojatnosti nepodmirenja obveza”, o kojima se raspravlja u ovom odjeljku.

5.2.1 Napomene o kriteriju „dospjelosti” i brojanju dana

Stavkom 145. podstavkom (a) Priloga V. EBA-inim provedbenim tehničkim standardima o nadzornom izvješćivanju određuje se kriterij dospjelosti. Značajne izloženosti čiji su iznosi dospjeli više od 90 dana smatraju se neprihodonosnima. Prag značajnosti trebao bi biti isti kao u definiciji statusa neispunjavanja obveza iz članka 178. CRR-a, kao što je utvrđeno u odgovarajućim regulatornim tehničkim standardima EBA RTS 2016/06 (odjeljak 3.4.).

Izloženost može biti dospjela samo ako je postojala pravna obveza plaćanja i ako je plaćanje obvezno. Ako nema pravne obveze plaćanja ili plaćanje nije obvezno, neplaćanje ne znači povredu. Na primjer, ako na instrument dodatnog osnovnog kapitala nisu plaćene diskrecijske kamate, to ne znači da je riječ o dospelosti. Banke bi, međutim, trebale pažljivo procijeniti je li neplaćanje tih kamata povezano s drugim događajima, zbog kojih bi izloženost trebalo klasificirati kao neprihodonosnu.

U slučajevima kada nije sigurno postoji li već pravna obveza banke trebaju pomno razmotriti situaciju. Ako je izloženost prema dužniku svrstana u kategoriju neprihodonosnih izloženosti, ali to svrstavanje (najvjerojatnije na temelju kriterija dospelosti) zapravo proizlazi samo iz pojedinačnih sporova koji nisu povezani sa solventnošću druge ugovorne strane, druge izloženosti prema subjektima iz grupe kojoj pripada dužnik ne moraju se smatrati neprihodonosnima.

Kada se utvrdi pravna obveza plaćanja, brojanje dana kašnjenja počinje čim na datum dospjeća nije plaćen značajan iznos glavnice, kamata ili naknada.

Banke se mogu služiti, ili se od njih može zahtijevati da se služe, konvencijama raspodjele gotovine, kao što je načelo „prvi unutra, prvi van” (FIFO), prema kojem se uplaćenim iznosom uvijek prvo namiruje najranija obveza plaćanja koju klijent nije ispunio. U sklopu načela FIFO zakonima ili drugim propisima može se urediti treba li gotovinskim plaćanjem prvo namiriti neplaćene kamate ili neplaćenu glavicu.

Definicijom neprihodonosne izloženosti ne zahtijeva se uporaba točno određene konvencije raspodjele gotovine niti se određuje treba li prednost dati neplaćenim kamatama ili neplaćenoj glavnici. Konvencija raspodjele i redoslijed važnosti trebali bi biti propisani primjenjivim zakonima ili drugim propisima. Ako primjenjivi zakoni ili drugi propisi ne sadržavaju odredbe o tome, raspodjela i redoslijed važnosti koji se primjenjuju trebaju biti utvrđeni ugovorom o kreditu i ne smiju biti u suprotnosti ni s jednim drugim zakonom ili propisom, i to osobito onima koji se odnose na prava zaštite potrošača, insolventnost ili stečaj. To znači da će se na različite ugovore možda primjenjivati različite konvencije. Na primjer, ako primjenjivi zakon ne sadržava odredbe u tom smislu i ako se određenim ugovorom o kreditu ili drugim zakonima zabranjuje uporaba načela FIFO, prva dospjela rata na temelju tog ugovora neće se namiriti dok se ne namire sve druge rate koji nisu pravodobno plaćene.

5.2.2 Napomene o kriteriju „vjerojatnosti da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze”

Za razliku od okidača koji se odnose na dospjela plaćanja, okidači koji se odnose na vjerojatnost da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze, kao što je navedeno u stavku 145. podstavku (b) Priloga V. Provedbenoj uredbi Komisije (EU) br. 680/2014, manje se oslanjaju na kvantitativne kriterije i umjesto toga određuju pojedine događaje zbog kojih će se izloženost klasificirati kao neprihodonosna. Budući da to pruža određenu slobodu tumačenja, važno je da banke imaju jasno utvrđene interne kriterije za utvrđivanje pokazatelja vjerojatnosti da dužnik neće u cijelosti podmiriti

svoje obveze. Ti pokazatelji trebali bi upućivati na jasno određene situacije odnosno događaje u kojima postoji vjerojatnost da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze. Banke bi se trebale pobrinuti za to da se definicija neprihodonosne izloženosti i kriteriji za utvrđivanje vjerojatnosti da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze primjenjuju ujednačeno u svim dijelovima grupe.

Banke bi trebale unaprijed odrediti automatske događaje, kad god je to moguće, i neautomatske događaje. U slučaju automatskih događaja izloženost se automatski prepoznaje kao neprihodonosna i nema potrebe za dodatnim neautomatskim unosima ni neautomatskim potvrđivanjem. Primjeri automatskih događaja su stečaj dužnika, koji se može potvrditi na temelju podataka iz stečajnih registara, ili knjiženje specifičnih ispravaka vrijednosti za kreditni rizik. No za većinu okidača povezanih s kriterijem vjerojatnosti da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze potrebna je redovita neautomatska procjena. Stoga bi banka trebala redovito ocjenjivati kreditnu sposobnost i sposobnost otplate obveza svojih klijenata. Kada je riječ o standardnim klijentima koji ne pripadaju sektoru stanovništva, to bi trebalo činiti barem na glavne izvještajne datume. U sklopu tih preispitivanja trebalo bi posuživati financijske informacije i rejting klijenata. Banke bi trebale pravodobno prikupljati najnovije financijske informacije od klijenata koji ne pripadaju sektoru stanovništva, po mogućnosti na temelju ugovorne obveze klijenta da kreditnoj instituciji dostavi te informacije u određenom roku. Ako klijent ne dostavi informacije ili pretjerano zakasni s njihovom dostavom, to se može smatrati negativnim znakom za njegovu kreditnu sposobnost. Za klijente s utvrđenim financijskim slabostima, na primjer klijente na popisu posebnog praćenja ili klijente sa slabim rejtingom, treba češće provoditi preispitivanje, ovisno o značajnosti, segmentu i financijskom položaju klijenta.

Realizacija naplate iz kolaterala i vjerojatnost da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze

U skladu sa stavkom 148. Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 680/2014, izloženosti se klasificiraju kao neprihodonosne ne uzimajući u obzir postojanje kolaterala. Zbog toga sve izloženosti, čak i one potpuno kolateralizirane, za koje je utvrđeno da postoji vjerojatnost nepodmirenja obveza uvijek treba klasificirati kao neprihodonosne.

Vanjski izvori podataka i priznavanje vjerojatnosti da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze

Kada se oslanjaju na vanjske izvore podataka, banke se trebaju pobrinuti da njihova definicija vjerojatnosti da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze bude istovjetna definiciji neprihodonosne izloženosti ili, ako je primjenjivo, definiciji statusa neispunjavanja obveza koja se upotrebljava u vanjskim izvorima podataka, uključujući prilagodbe, u skladu s definicijom statusa neispunjavanja obveza iz članka 178. stavka 4. CRR-a. Primjeri takvih vanjskih izvora podataka su stečajni

registri, registri trgovačkih društava u slučaju evidentiranja različitih događaja (stečajevi, tužbe i sankcije koje su izrekla tijela, a koji mogu upućivati na vjerojatnost da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze), registri nekretnina i zemljišne knjige, registri zaloga (iz njih se mogu dobiti informacije o vjerojatnosti da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze ako treća strana zabilježi nalog za ovrhu protiv klijenta) te kreditni registri. Ako su ti podatci dostupni i korisni za utvrđivanje vjerojatnosti da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze, kreditne institucije trebale bi omogućiti automatski unos podataka iz vanjskih izvora u svoj sustav. Ako se automatski unos podataka ne može uspostaviti, na primjer zbog nepostojanja jedinstvenih identifikacijskih oznaka, banke bi ipak trebale redovito provjeravati te registre, npr. prilikom preispitivanja klijenata, kako bi omogućile ispravno utvrđivanje vjerojatnosti da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze.

Primjeri najbolje prakse povezani s vjerojatnošću da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze

Kada utvrđuju niz događaja u kojima postoji vjerojatnost da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze, banke bi trebale uzeti u obzir situacije i događaje navedene u definiciji statusa neispunjavanja obveza iz CRR-a i u definiciji zahtjeva za umanjenje vrijednosti iz Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja (MSFI), imajući na umu da sve izloženosti sa statusom neispunjavanja obveza i sve izloženosti umanjene vrijednosti treba klasificirati kao neprihodonosne. Prema potrebi treba uzeti u obzir i dodatne okidače za utvrđivanje neprihodonosnih izloženosti koji nisu izričito spomenuti u članku 178. CRR-a ni u definiciji umanjenja vrijednosti u primjenjivom računovodstvenom okviru. Usklađivanje događaja u kojima postoji vjerojatnost da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze preporučuje se u operativne svrhe pri uspostavljanju internih postupaka za prepoznavanje nastanka statusa neispunjavanja obveza u skladu s CRR-om, umanjenja vrijednosti u skladu s MSFI-jem i neprihodonosnih izloženosti.

Različiti nizovi okidača za vjerojatnost da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze mogu se odrediti na temelju pojedinačnih portfelja (hipotekarni krediti, krediti malim i srednjim poduzećima, krediti za poslovne nekretnine, krediti sektoru trgovačkih društava itd.). Na primjer, za portfelje hipotekarnih kredita vrlo su važni okidači sposobnost pokrivenosti servisiranja duga ili omjer vrijednosti kredita i imovine, dok bi se za portfelje kredita malim i srednjim poduzećima mogli uzeti u obzir okidači povezani s financijskom uspješnosti dužnika (npr. smanjenje prometa). U sklopu tih preispitivanja trebalo bi posuvremeniti financijske i nefinancijske informacije i rejting klijenata.

U Tablici 2. navedene su nadzorne upute za provedbu okidača za vjerojatnost da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze. U desnom stupcu nabrojani su događaji u kojima postoji vjerojatnost da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze, a koje primjenjuju različite međunarodne banke (najbolja praksa), i događaji utemeljeni na okidačima umanjenja vrijednosti upotrijebljeni u pregledima kvalitete imovine iz 2014. i 2015. te nacrtu EBA-inih smjernica o primjeni definicije statusa neispunjavanja obveza iz CRR-a. Popis nije konačan niti bi trebao služiti kao

propisan skup minimalnih kriterija za vjerojatnost da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze. Trebalo bi ga shvatiti kao popis primjera i najboljih praksi te kao orijentacijsku točku za primjenu definicije neprihodonosne izloženosti.

Bez obzira na to, očekuje se da će pokazatelji na bijeloj pozadini dovesti izravno do priznavanja neprihodonosnih izloženosti jer ti događaji u većini slučajeva sami po sebi izravno ispunjavaju kriterije za vjerojatnost da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze te ne ostavljaju mnogo prostora za tumačenje. Okidači na sivoj pozadini „meki” su okidači i treba ih smatrati primjerima vjerojatnosti da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze. Ako se na izloženost može primijeniti jedan od tih okidača, to ne znači automatski da je ta izloženost neprihodonosna, nego da treba provesti temeljitu procjenu. Kada je riječ o tim mekim okidačima (tj. primjerima koji se odnose na pregled kvalitete imovine), zbog razlika u praksama odobravanja kredita, propisima, poreznim sustavima i prosječnim dohodcima u različitim jurisdikcijama teško je odrediti i kalibrirati nepromjenjive pragove za pojedinačne okidače za vjerojatnost da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze. Stoga bi banke trebale odrediti vlastite pragove utemeljene na specifičnim nacionalnim okolnostima.

Redovito ocjenjivanje dužnikove sposobnosti otplate trebalo bi se odnositi i na kredite s jednokratnom otplatom: to što dužnik kontinuirano otplaćuje iznose kamata nije dovoljan razlog za pretpostavku da će ispuniti obvezu konačne jednokratne otplate i da izloženost zbog toga treba smatrati prihodonosnom. Kada su u pitanju krediti s jednokratnom otplatom, okidače za vjerojatnost da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze iz donje tablice treba primjenjivati selektivno. Posebnu pozornost trebalo bi posvetiti dostupnosti mogućnosti refinanciranja/obnavljanja za takve klijente, koja će u velikoj mjeri ovisiti o financijskoj snazi klijenta i kolateralizaciji kredita. Osim toga, vijek uporabe projekata i mogućnost otplate izloženosti unutar tog vijeka trebao bi biti čimbenik za ispravnu klasifikaciju kredita s jednokratnom otplatom.

Tablica 2.

Međusobna povezanost pokazatelja „vjerojatnosti nepodmirenja obveza” prema definicijama neprihodonosne izloženosti, statusa neispunjavanja obveza i umanjenja vrijednosti³⁵

Događaji u kojima postoji vjerojatnost da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze prema članku 178. CRR-a	Okidači umanjenja vrijednosti prema stavku 58. MRS-a 39	Događaji u kojima postoji vjerojatnost da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze prema kriterijima za neprihodonosne izloženosti bijela pozadina: pokazatelji siva pozadina: primjeri
1. a) Institucija smatra vjerojatnim da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze prema njoj, njezinu matičnom društvu ili bilo kojem od njezinih društava kćeri, ne uzimajući u obzir mogućnost institucije da se naplati iz kolaterala.	a) znatne financijske poteškoće izdavatelja ili dužnika	ubrzana otplata kredita ili kredit pozvan na plaćanje
		institucija je aktivirala bilo koju vrstu kolaterala uključujući jamstva (EBA) *)
		parnica, ovrha ili prisilna ovrha u svrhu naplate kredita
		dužniku je oduzeto odobrenje za rad **)
		dužnik je sudužnik kada je glavni dužnik stupio u status neispunjavanja obveza
		odgađanje / produljenje roka trajanja kredita koje prekoračuje vijek uporabe ***)
		odgađanje / produljenje u slučaju vjerojatnosti znatnog ekonomskog gubitka (pokazatelj: jednokratna otplata, intenzivno povećanje plaćanja)
		višekratno restrukturiranje jedne izloženosti
		izvori stalnih prihoda dužnika nisu više dostupni za podmirivanje rata (EBA); klijent je izgubio posao i otplata je malo vjerojatna
		postoji opravdana zabrinutost povezana s budućom sposobnosti dužnika da stvori stabilne i dostatne novčane tokove (EBA)
		ukupna razina financijske poluge dužnika znatno se povećala ili postoje opravdana očekivanja da će doći do promjena povezanih s financijskom polugom (EBA); vlasnički kapital zbog gubitaka se smanjio za 50 % u izvještajnom razdoblju
		za izloženosti pojedincima: nastanak statusa neispunjavanja obveza za trgovačko društvo u potpunom vlasništvu pojedinca, pri čemu taj pojedinac osobno jamči instituciji za sve obveze trgovačkog društva (EBA)
		financijska imovina kupljena je ili kreirana uz značajan diskont kao posljedica pogoršanja kreditne kvalitete dužnika (EBA)
		za izloženosti prema stanovništvu u kojima se definicija statusa neispunjavanja obveza primjenjuje na razini pojedinačne kreditne linije, činjenica da je za znatan dio ukupnih obveza dužnika nastupio status neispunjavanja obveza (EBA)
		koeficijent pokrivenosti servisiranja duga pokazuje da dug nije održiv
		petogodišnji ugovor o razmjeni na osnovi nastanka statusa neispunjavanja obveza prekoračuje 1000 baznih bodova u posljednjih 12 mjeseci
		gubitak važnog klijenta ili najmoćnijeg
		značajno smanjenje prometa / operativnih novčanih tokova (20 %)
		povezan klijent podnio je zahtjev za pokretanje stečajnog postupka
		vanjski revizor izdao je mišljenje s rezervom ili ograničenjem
		očekuje se da se kredit s jednokratnom otplatom neće moći refinancirati u sadašnjim tržišnim uvjetima

³⁵ Ovom tablicom ne nastoji se precizno razvrstati kriterije za neprihodonosne izloženosti među pokazatelje vjerojatnosti da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze ili među računovodstvene kriterije za umanjenje vrijednosti, nego se nastoje pokazati sličnosti i moguća preklapanja.

		nestanak mogućnosti refinanciranja
		slučajevi prijave
	(b) povreda ugovora, npr. neispunjavanje obveza ili kršenje odredbi o plaćanju kamata ili glavnice	povreda maksimalnog omjera vrijednosti kredita i imovine u slučaju financiranja osiguranog imovinom ili neodgovaranje na maržni poziv ****)
		dužnik je prekršio odredbe ugovora o kreditu (EBA)
	(e) nestanak aktivnog tržišta za odnosnu financijsku imovinu zbog financijskih poteškoća	nestanak aktivnog tržišta za dužnikove financijske instrumente
3. (a) Institucija ne priznaje kamatne prihode i prihode od provizija i naknada po kreditnoj obvezi.	(c) davanje koncesije od strane zajmodavca u korist dužnika iz gospodarskih ili pravnih razloga povezanih s financijskim poteškoćama dužnika, koju u protivnom zajmodavac ne bi razmatrao	kreditna institucija prestaje naplaćivati kamatu (makar djelomično ili uvjetno)
		izravan otpis
3. (b) Institucija priznaje specifičan ispravak vrijednosti za kreditni rizik zbog uočenog znatnog pogoršanja kreditne kvalitete dužnika koje je uslijedilo nakon nastanka te izloženosti.		otpis na teret rezervacija
		vrijednosno usklađenje (knjiženje rezervacija za gubitke po kreditima)
3. (c) Institucija je prodala kreditnu obvezu uz značajan ekonomski gubitak.		potraživanje je prodano uz gubitak na osnovi kredita
3. (d) Institucija pristaje na restrukturiranje kreditne izloženosti koje će vjerojatno rezultirati umanjivanjem financijske obveze dužnika zbog značajnog otpusta ili odgode plaćanja glavnice, kamata ili, prema potrebi, naknada. Ako se izloženosti na osnovi vlasničkih ulaganja određuju primjenom pristupa vjerojatnosti nastanka statusa neispunjavanja obveza / gubitka zbog nastanka statusa neispunjavanja obveza, navedeno uključuje i umanjnje vrijednosti samih vlasničkih vrijednosnih papira.	(c) davanje koncesije od strane zajmodavca u korist dužnika iz gospodarskih ili pravnih razloga povezanih s financijskim poteškoćama dužnika, koju u protivnom zajmodavac ne bi razmatrao	restrukturiranje s otpustom značajnog dijela duga (gubitak neto sadašnje vrijednosti)
		restrukturiranje uz uvjetan otpust duga
3. (e) Institucija je podnijela zahtjev za pokretanje stečajnog ili sličnog postupka nad dužnikom u vezi s kreditnom obvezom dužnika prema instituciji, njezinu matičnom društvu ili bilo kojem od njegovih društava kćeri.	(d) vjerojatnost da će se nad dužnikom pokrenuti stečajni postupak ili drugi oblik financijske reorganizacije	kreditna institucija ili voditelj konzorcija pokreće stečajni postupak ili postupak u slučaju insolventnosti
		proglašen je kreditni događaj prema Udruženju međunarodnog tržišta izvedenih financijskih instrumenata (ISDA)
		izvansudski pregovori o namiri ili otplati (npr. sporazum o mirovanju)
3. (f) Podnesen je zahtjev za otvaranje stečajnog postupka nad dužnikom ili je dužnik sam podnio zahtjev za pokretanje stečajnog ili sličnog postupka koji će dovesti do neplaćanja ili odgode plaćanja kreditne obveze dužnika prema instituciji, njezinu matičnom društvu ili bilo kojem od njegovih društava kćeri.	(d) vjerojatnost da će se nad dužnikom pokrenuti stečajni postupak ili drugi oblik financijske reorganizacije	dužnik je podnio zahtjev za pokretanje stečajnog postupka ili postupka u slučaju insolventnosti
		treća strana pokrenula je stečajni postupak ili postupak u slučaju insolventnosti
		moratorij na plaćanje (države, institucije)

*) Ako je aktiviran kolateral ili jamstvo, to obično znači da je događaj potpuno u skladu s definicijom neprihodonosne izloženosti (realizacija naplate iz kolaterala).

**) Oduzimanje odobrenja za rad osobito je važno kada je riječ o trgovačkim društvima koja trebaju javno odobrenje za poslovanje, kao što su banke i osiguravajuća društva. U nekim državama članicama to se odnosi i na neka druga trgovačka društva, na primjer telekomunikacijska i medijska društva, farmaceutske tvrtke, poduzeća za rudarstvo i vađenje ili prijevoznike.

***) Vijek uporabe osobito je važan kada je riječ o kreditima za financiranje projekata. Općenito govoreći, očekivani neto novčani tok od projekta tijekom vijeka uporabe trebao bi biti veći od kreditne obveze uključujući kamate. Nakon isteka vijeka uporabe novčani tokovi obično su manje pouzdani i teže ih je planirati zbog, na primjer, zastarjelosti, potrebe za velikim ponovnim ulaganjima ili obnovom te povećane vjerojatnosti tehnoloških nedostataka. Vijek uporabe nije jednak maksimalnom roku dospijeća, koji se može ili treba utvrditi prilikom odobravanja kredita. Ipak se može očekivati da je dužnik u financijskim poteškoćama ako novčani tokovi od projekta nisu dostatni za servisiranje kreditnih obveza tijekom vijeka uporabe.

****) Krediti osigurani imovinom mogu imati različite oblike (lombardni krediti, maržni krediti, krediti osigurani nekretnostima, npr. krediti s obrnutom hipotekom, krediti osigurani potraživanjima itd.), no zajedničko im je to što institucija ne očekuje otplatu kredita na temelju dužnikovih prihoda ili novčanog toka, nego pozajmljuje novac osiguravajući se imovinom. Od dužnika se obično očekuje da tijekom cijelog trajanja kredita održava određen omjer vrijednosti kredita i imovine. Taj omjer može također imati oblik ugovornih odredbi o minimalnom vlasničkom kapitalu, npr. u slučaju financiranja nekretnina. Ako se omjer prekorači, dužnik mora nadoknaditi udio u vlasničkom kapitalu („maržni poziv“). U protivnom kreditna institucija ima pravo pozvati kredit na plaćanje i prodati kolateral. Banke u pravilu postavljaju znatno više zahtjeve za početni vlasnički kapital u slučaju kredita osiguranih imovinom nego u slučaju kredita osiguranih novčanim tokom. Tako se štite od volatilnosti cijena kolaterala i pokrivaju troškove prodaje kolaterala.

5.3 Povezanost neprihodonosnih izloženosti i restrukturiranja

5.3.1 Opća definicija restrukturiranja

Za potrebe ovih uputa upotrebljava se EBA-ina definicija restrukturiranja iz Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 680/2014, i to osobito stavaka od 163. do 183. Priloga V. Ovaj je odjeljak posvećen elementima te definicije u vezi s kojima su nadzorna tijela primijetila nedosljednu provedbu.

Mjere restrukturiranja sastoje se od „ustupaka” koji se odobravaju za bilo koju izloženost – u obliku kredita, dužničkog vrijednosnog papira i opozivih ili neopozivih obveza po kreditima – prema dužniku koji ima ili će imati poteškoće pri ispunjavanju svojih obveza plaćanja („financijske poteškoće”). To znači da se izloženost može restrukturirati samo ako dužnik ima poteškoće zbog kojih mu je banka odobrila određene ustupke.

U skladu sa stavkom 164. Priloga IV. Provedbenoj uredbi Komisije (EU) br. 680/2014, ustupak se odnosi na bilo koju od sljedećih mjera: (a) izmjena ranijih uvjeta ugovora ili (b) potpuno ili djelomično refinanciranje izloženosti. Stoga je definicija ustupka šira i ne ograničava se na izmjene koje utječu na neto sadašnju vrijednost novčanih tokova koji proizlaze iz izloženosti.

Ispravno utvrđivanje restrukturiranja pretpostavlja sposobnost da se u ranoj fazi prepoznaju znakovi mogućih budućih financijskih poteškoća. Zbog toga se ocjena dužnikove financijske situacije ne smije ograničiti na izloženosti s očitim znakovima financijskih poteškoća. Ocjenu financijskih poteškoća treba provesti i za izloženosti kod kojih dužnik nema očitih financijskih poteškoća, ali su se znatno promijenili tržišni uvjeti, tako da bi to moglo utjecati na njegovu sposobnost otplate. Primjeri takvih izloženosti su krediti s jednokratnom otplatom čiji povrat ovisi o prodaji nekretnine (npr. pad cijena nekretnina utječe na sposobnost otplate) ili krediti u stranoj valuti (npr. kretanja odnosnog deviznog tečaja utječu na sposobnost otplate).

Ocjena dužnikovih financijskih poteškoća trebala bi se temeljiti samo na dužnikovoj situaciji, ne uzimajući u obzir kolateral ili jamstva koja su možda osigurale treće strane.

Kako bi se utvrdilo ima li dužnik financijskih poteškoća, mogu se upotrijebiti sljedeći okidači (popis nije konačan):

- kašnjenje dužnika/kredita više od 30 dana tijekom tri mjeseca prije izmjene ili refinanciranja
- veća vjerojatnost nastanka statusa neispunjavanja obveza za kategoriju institucije prema internom rejtingu tijekom tri mjeseca prije izmjene ili refinanciranja

- uvrštenje u popis posebnog praćenja tijekom tri mjeseca prije izmjene ili refinanciranja.

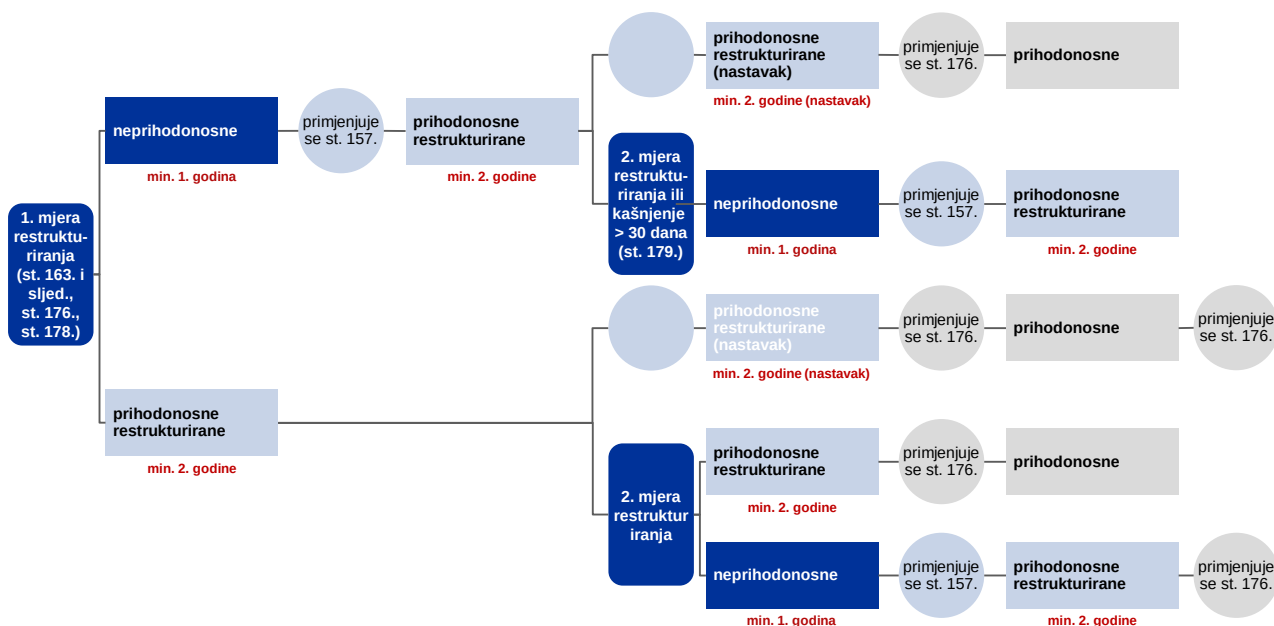
Izloženosti ne treba smatrati restrukturiranim kada se ustupci odobravaju dužnicima koji nisu u financijskim poteškoćama. Banke bi trebale razlikovati ponovne pregovore ili obnavljanja odobrena dužnicima koji nisu u financijskim poteškoćama od mjera restrukturiranja, odnosno ustupaka odobrenih dužnicima u financijskim poteškoćama.

Ako se dužniku odobre novi uvjeti, npr. nova kamatna stopa koja je povoljnija od one koju bi mogli dobiti dužnici sličnog profila rizičnosti, to je znak ustupka. Međutim, ako su novi uvjeti koji su odobreni dužniku povoljniji od uvjeta uobičajenih na tržištu, to ne mora značiti da mu je odobren ustupak te stoga i restrukturiranje. Ipak, ako je dužnik u financijskim poteškoćama, izmjena uvjeta u skladu s onima koje bi drugi dužnici sličnog profila rizičnosti mogli dobiti od kreditne institucije trebala bi se smatrati ustupkom. To je slučaj i kada su dužnici uvršteni u javne programe restrukturiranja koje nude banke.

Dužnici mogu zahtijevati izmjene uvjeta iz ugovora o kreditu i ako nemaju ili neće imati financijske poteškoće pri ispunjavanju financijskih obveza. Ocjenu dužnikove financijske situacije ipak treba provesti kad god se zahtijevaju izmjene ugovornih uvjeta.

Slika 3.

Prikaz restrukturiranja u vezi s definicijom neprihodonosne izloženosti

- mjere restrukturiranja
- iz neprihodonosnih u prihodonosne restrukturirane
- iz prihodonosnih restrukturiranih u prihodonosne

Izvori i napomene o slici: svi stavci odnose se na Prilog V. dio II. Uredbe (EU) br. 680/2014.

stavak 157.

- ✓ 1 godina od mjera restrukturiranja
- ✓ nakon mjera restrukturiranja **nema dospjelih iznosa**
- ✓ plaćanje iznosa koji su prethodno bili dospjeli ili otpisani
- ✓ nijedna druga transakcija nije neprihodonosna (kada se status neprihodonosne izloženosti procjenjuje na temelju dužnika, primjenjuju se st. 154. i 155.)

stavak 176.

- ✓ probno razdoblje od najmanje 2 godine od raspoređivanja u prihodonosne izloženosti
- ✓ redovito plaćanje ukupnog iznosa kamata/glavnice koji nije zanemariv, i to najmanje jednu godinu
- ✓ ni po jednoj drugoj transakciji nema kašnjenja > 30 dana

U skladu sa stavkom 178. Priloga V Provedbenoj uredbi Komisije (EU) br. 680/2014, restrukturirana izloženost može biti prihodonosna ili neprihodonosna. Kada odobravaju mjere restrukturiranja za prihodonosne izloženosti, banke bi trebale procijeniti hoće li zbog tih mjera te izloženosti trebati klasificirati kao neprihodonosne. Međutim, ako se mjere restrukturiranja odobre za neprihodonosne izloženosti, to ne znači da one više nemaju status neprihodonosne izloženosti. I dalje ih treba klasificirati kao neprihodonosne, najmanje godinu dana nakon odobrenja mjera restrukturiranja.

5.3.2 Klasifikacija restrukturiranih izloženosti kao neprihodonosnih izloženosti

Ako ne postoje dokazi koji tomu proturječe, restrukturirane izloženosti koje ispunjavaju bilo koji od sljedećih kriterija trebalo bi klasificirati kao neprihodonosne:

- temelje se na neprimjerenim otplatnim planovima (početnima ili naknadnima, ovisno o slučaju), što među ostalim obuhvaća opetovano nepridržavanje otplatnog plana, promjene otplatnog plana kako bi se spriječila povreda ili otplatni plan utemeljen na očekivanjima koja nisu poduprta makroekonomskim prognozama ili realističnim pretpostavkama o dužnikovoj sposobnosti otplate ili spremnosti za otplatu
- uključuju ugovorne uvjete kojima se odgađa rok otplate redovitih rata transakcije, tako da to ometa ocjenu izloženosti u svrhu ispravne klasifikacije, npr. kada se za otplatu glavnice odobri razdoblje počeka duže od dvije godine
- uključuju iznose koji su se prestali priznavati, a koji prekoračuju akumulirane gubitke povezane s kreditnim rizikom za neprihodonosne izloženosti sličnog profila rizičnosti.

5.3.3 Oporavak / prestanak statusa neprihodonosne izloženosti

U skladu sa stavkom 176. Priloga V. EBA-inim provedbenim tehničkim standardima o nadzornom izvješćivanju, restrukturirana izloženost može biti prihodonosna ili neprihodonosna. Posebni zahtjevi iz stavka 157. koji se odnose na reklasifikaciju neprihodonosnih restrukturiranih izloženosti obuhvaćaju istek jednogodišnjeg „razdoblja oporavka” od datuma odobrenja mjera restrukturiranja i zahtjev povezan s ponašanjem dužnika, čime treba dokazati da više nema dvojbi o tome hoće li doći do potpune otplate. Kako bi se utvrdilo nepostojanje tih dvojbi, institucije moraju provesti financijsku analizu dužnika. Kako bi se ispunili zahtjevi iz stavka 157. i financijskom analizom otklonile dvojbe o potpunoj otplati u skladu s uvjetima nakon restrukturiranja, trebaju biti ispunjeni svi navedeni kriteriji:

1. Ne smatra se da je vrijednost izloženosti umanjena ili da je nastao status neispunjavanja obveza.
2. Nema kašnjenja po dospjelim iznosima izloženosti.
3. Dužnik je redovitim uplatama podmirio iznos koji odgovara svim prethodno dospjelim iznosima (ako je bilo dospjelih iznosa na datum odobrenja mjera restrukturiranja) ili ukupan iznos koji odgovara otpisanom iznosu u sklopu mjera restrukturiranja (ako nije bilo dospjelih iznosa) ili je na neki drugi način dokazao svoju sposobnost ispunjavanja uvjeta nakon restrukturiranja.

Nepostojanje prošlih dospjelih iznosa izloženosti iz drugog kriterija znači da je izloženost tekuća i da su otplaćene sve obračunate neplaćene rate glavnice i

kamata. Dospjeli i otpisani iznosi iz trećeg kriterija iznosi su koji su postojali – ili nisu postojali – na dan kada su odobrene mjere restrukturiranja.

Politikama kreditne institucije za reklasifikaciju neprihodonosnih restrukturiranih izloženosti trebalo bi podrobno odrediti radnje kojima se otklanjaju dvojbe glede dužnikove sposobnosti ispunjavanja uvjeta nakon restrukturiranja. Tim politikama trebalo bi utvrditi pragove povezane s plaćanjima koja su izvršena tijekom razdoblja oporavka iz trećeg kriterija. Prema nadzornim očekivanjima, tim bi se politikama trebala odrediti dužnikova sposobnost ispunjavanja uvjeta nakon restrukturiranja (do te mjere da postoji vjerojatnost potpune otplate duga) barem u vidu dokazivanja da je plaćen iznos glavnice koji nije zanemariv. To vrijedi bez obzira na to upotrebljavaju li institucije otplatu iznosa koji su bili dospjeli ili otpisani na datum odobrenja mjera restrukturiranja kao kriterij za ocjenu nepostojanja dvojbi povezanih s dužnikom.

Osim toga, ako dužnik ima druge izloženosti prema kreditnoj instituciji koje nisu predmet sporazuma o restrukturiranju, institucija bi u sklopu ocjene dužnikove sposobnosti ispunjavanja uvjeta nakon restrukturiranja trebala razmotriti jesu li te izloženosti prihodonosne, odnosno provjeriti ima li dospjelih neplaćenih obveza. Razmatranje dospjelih neplaćenih obveza, ako je primjenjivo, ne mijenja razinu primjene statusa neprihodonosne izloženosti u skladu sa stavkom 154. ili 155. EBA-inih provedbenih tehničkih standarda o nadzornom izvješćivanju.

Ako se ugovornim uvjetima produžava razdoblje otplate, na primjer odobravanjem razdoblja počeka za glavicu, restrukturirana izloženost trebala bi ostati u kategoriji neprihodonosnih izloženosti sve dok se ne ispune gore navedena tri zahtjeva. Budući da se trećim kriterijem zahtijeva redovito plaćanje, istek jednogodišnjeg „razdoblja oporavka” neće automatski dovesti do reklasifikacije u status prihodonosnih izloženosti ako dužnik tijekom tih 12 mjeseci nije redovito plaćao obveze.

5.3.4 Klasifikacija izloženosti kao prihodonosne restrukturirane izloženosti

Kada se restrukturirane izloženosti klasificiraju kao prihodonosne, bilo zbog toga što su ispunile uvjete za izlazak iz kategorije neprihodonosnih ili zbog toga što odobravanje mjera restrukturiranja nije dovelo do njihova raspoređivanja u kategoriju neprihodonosnih, i dalje će biti u kategoriji restrukturiranih izloženosti sve dok se ne ispune svi uvjeti navedeni u nastavku, u skladu sa stavkom 176. EBA-inih provedbenih tehničkih standarda o nadzornom izvješćivanju:

1. Analiza dužnikova financijskog stanja pokazala je da transakcije više ne ispunjavaju uvjete da ih se smatra neprihodonosnima.
2. Prošlo je najmanje dvije godine od dana odobravanja ustupka ili dana kada se izloženost počela smatrati prihodonosnom, ovisno o tome koji je od ta dva dana nastupio kasnije.

3. Dužnik je barem tijekom polovice probnog razdoblja izvršavao redovita plaćanja koja ukupno čine više od zanemarivog iznosa glavnice ili kamata.
4. Na kraju probnog razdoblja nijedna dužnikova transakcija nije dospjela više od 30 dana.

Kada se ispune svi ti uvjeti, istek dvogodišnjeg razdoblja ne bi trebao automatski dovesti do izlaska izloženosti iz kategorije „restrukturiranih”.

Gore navedeni treći zahtjev, koji se odnosi na redovito plaćanje ukupnog iznosa koji je više nego zanemariv, u praksi se ne ispunjava plaćanjem samo kamata. Politikama kreditne institucije koje služe za utvrđivanje restrukturiranih izloženosti trebalo bi zahtijevati plaćanje i glavnice i kamata.

Politikama kreditne institucije koje služe za utvrđivanje restrukturiranih izloženosti trebalo bi podrobno odrediti i na koji će se način otkloniti dvojbe o dužnikovim financijskim poteškoćama. Ne otklone li se te dvojbe, izloženost će i dalje biti klasificirana kao restrukturirana. U tu svrhu politikama institucije trebalo bi zahtijevati da je dužnik redovitim uplatama podmirio iznos koji odgovara svim iznosima (glavnice i kamate) koji su prethodno dospjeli ili su se prestali priznavati u trenutku odobravanja ustupka ili da je na drugi način dokazao svoju sposobnost ispunjavanja uvjeta nakon restrukturiranja u skladu s alternativnim objektivnim kriterijima koji podrazumijevaju otplatu glavnice.

Ako se tijekom probnog razdoblja odobre nove mjere restrukturiranja za prihodonosne restrukturirane izloženosti koje su izašle iz kategorije neprihodonosnih izloženosti, te će se transakcije ponovno rasporediti u kategoriju neprihodonosnih izloženosti. To će se dogoditi i ako te izloženosti budu dospjele više od 30 dana.

5.4 Dodatni aspekti definicije neprihodonosne izloženosti

5.4.1 Dosljedna primjena definicije na razini bankovne grupe

Banke se trebaju pobrinuti za dosljedno utvrđivanje neprihodonosnih izloženosti na razini subjekta i na razini bankovne grupe, pri čemu se njihova definicija treba usklađeno primjenjivati u svim društvima kćerima i podružnicama.

Jedinstvena definicija neprihodonosne izloženosti na razini grupe može se razlikovati od lokalnih standarda u različitim jurisdikcijama izvan EU-a.

- Banke bi stoga prvo trebale razjasniti jesu li lokalni standardi za priznavanje neprihodonosnih izloženosti blaži ili stroži u odnosu na opće standarde grupe.
- Drugo, trebale bi procijeniti u kojoj mjeri blaži ili stroži lokalni standardi umjetno povećavaju ili smanjuju stanje neprihodonosnih izloženosti.

- Treće, stanje neprihodonosnih izloženosti koje je umjetno povećano ili smanjeno prema lokalnim standardima trebalo bi ujednačiti na razini grupe primjerenim klasifikacijama.
- Naposljetku, ako lokalni standardi za priznavanje neprihodonosnih izloženosti znatno odstupaju od standarda iz Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 680/2014, bankama će se preporučiti da za potrebe unutarnje kontrole rizika izrađuju izvješća u skladu s obama standardima.

Dosljedna primjena definicije neprihodonosne izloženosti zahtijeva se i na pojedinačnoj i na konsolidiranoj razini.

Jedan dužnik može biti klijent nekoliko institucija u sklopu grupe. Ako je pojedinačan klijent koji ne pripada sektoru stanovništva klasificiran kao neprihodonosan u jednoj instituciji unutar grupe, o tom nastanku statusa neispunjavanja obveza treba što prije obavijestiti sve druge članove grupe („proširiti obavijest”), koji to trebaju evidentirati.

U tu svrhu grupa kreditnih institucija trebala bi na razini grupe uspostaviti IT sustav koji omogućuje označavanje svakog dužnika u svim kreditnim institucijama unutar grupe jedinstvenom identifikacijskom oznakom i pravodobno izvješćivanje o svakom nastanku statusa neprihodonosne izloženosti za svakog dužnika.

U nekim slučajevima možda se neće moći dosljedno utvrditi status neprihodonosne izloženosti ako pravila o zaštiti potrošača, bankovnoj tajni ili drugi propisi zabranjuju razmjenu podataka o klijentima unutar grupe. Osim toga, dosljedno utvrđivanje u nekim bi slučajevima moglo biti ograničeno ako je bankama prevelik teret provjeravati status klijenata u svim pravnim osobama i na svim zemljopisnim lokacijama koje obuhvaća bankovna grupa. U tom slučaju, u skladu s pristupom iz stavka 82. EBA-inih smjernica o primjeni definicije statusa neispunjavanja obveza, banke ne moraju provoditi provjeru dosljednosti pod uvjetom da su u stanju dokazati da je učinak nedosljednosti neznatan i da relevantni subjekti unutar grupe nemaju ili imaju samo vrlo ograničen broj zajedničkih klijenata.

5.4.2 Grupe povezanih osoba

Politike banaka trebale bi omogućiti dosljedno postupanje prema pojedinačnim klijentima i grupama povezanih osoba u skladu s definicijom iz CRR-a i mjerodavnih smjernica Odbora europskih nadzornih tijela za bankarstvo³⁶ te dosljednu procjenu temeljnih pravnih odnosa između pravnih osoba u grupi povezanih klijenata. S obzirom na moguće učinke zaraze, banke bi, kada god je to izvedivo, pri klasifikaciji dužnikove izloženosti kao neprihodonosne trebale uzeti u obzir cijelu grupu, osim ako na taj status izloženosti utječu zasebni sporovi koji nisu povezani sa solventnošću druge ugovorne strane.

³⁶ Odbor europskih nadzornih tijela za bankarstvo, *Guidelines on the implementation of the revised large exposure regime*

Kako bi se uzela u obzir cijela grupa, banke bi trebale upotrijebiti definiciju iz članka 4. stavka 1. točke 39 CRR-a barem kao polazište. Glavni su kriteriji kontrola i međusobna gospodarska povezanost.

Ako banka može pružiti utemeljene dokaze o tome da se člana neprihodonosne grupe povezanih osoba može klasificirati kao prihodonosnog primjenom kriterija kontrole i međusobne gospodarske povezanosti, to može učiniti na temelju CRR-a i primjenjivih računovodstvenih standarda.

U skladu sa stavkom 109. točkom (c) i stavkom 113. EBA-inih smjernica o statusu neispunjavanja obveza, kreditne institucije trebale bi voditi registar svih klasifikacijskih kriterija.

5.4.3 „Učinak povlačenja” dužnika

U skladu sa stavkom 155. Priloga V. Provedbenoj uredbi Komisije (EU) br. 680/2014, ako je više od 20 % izloženosti jednog dužnika dospjelo više od 90 dana, sve druge, bilančne i izvanbilančne, izloženosti prema tom dužniku smatraju se neprihodonosnima.

5.4.4 Klasifikacija izloženosti u punom iznosu

U skladu sa stavkom 148. Priloga V. Provedbenoj uredbi Komisije (EU) br. 680/2014, izloženosti se raspoređuju u kategorije neprihodonosnih izloženosti u punom iznosu. To znači da se određena izloženost ne može klasificirati djelomično kao prihodonosna i djelomično kao neprihodonosna.

5.5 Povezanost definicija s regulatornog i računovodstvenog stajališta

5.5.1 Bonitetna definicija „statusa neispunjavanja obveza” (CRR)

U člancima 127. i 178. CRR-a definira se status neispunjavanja obveza za potrebe standardiziranog pristupa odnosno pristupa zasnovanog na internim rejting-sustavima (IRB pristup).

U tablici u nastavku prikazana su važna razilaženja između definicije statusa neispunjavanja obveza prema CRR-u i definicije neprihodonosne izloženosti (za potrebe nadzornog izvješćivanja prema EBA-inim provedbenim tehničkim standardima). Praksa pokazuje da su pojedine institucije pokušale uskladiti provedbu definicije statusa neispunjavanja obveza i definicije neprihodonosne izloženosti kako bi pojednostavile postupke i potaknule približavanje tih dviju definicija, među ostalim i s obzirom na nedavna regulatorna kretanja povezana s definicijom statusa neispunjavanja obveza.

Tablica 3.

Važna razilaženja između definicije statusa neispunjavanja obveza iz CRR-a i definicije neprihodonosne izloženosti

Razilaženje između definicije statusa neispunjavanja obveza i definicije neprihodonosne izloženosti	Opis
učinak povlačenja	U skladu sa stavkom 155. Priloga V. dijela 2. EBA-inih provedbenih tehničkih standarda o nadzornom izvješćivanju, ako je više od 20 % izloženosti jednog dužnika dospjelo više od 90 dana, sve druge izloženosti prema tom dužniku smatraju se neprihodonosnima.
grupe povezanih osoba	U slučaju grupe dužnika koji kao različiti subjekti pripadaju istoj grupi, članovi grupe koji nisu stupili u status neispunjavanja obveza (stavak 155. Priloga V. dijela 2. EBA-inih provedbenih tehničkih standarda) mogu se ocijeniti kao neprihodonosne izloženosti, osim kada je dužnikova izloženost priznata kao neprihodonosna zbog zasebnih sporova koji nisu povezani s njegovom solventnošću.
ponovno restrukturiranje	Kada je riječ o prihodonosnim restrukturiranim izloženostima u probnom razdoblju od dvije godine koje su premještene iz kategorije neprihodonosnih u kategoriju prihodonosnih izloženosti (stavak 176. točka (b) Priloga V. dijela 2. EBA-inih provedbenih tehničkih standarda), njih se ponovno klasificira kao neprihodonosne izloženosti ako su dospjele više od 30 dana ili ako je odobrena neka druga mjera restrukturiranja („ponovno restrukturiranje“).
izlazak iz kategorije neprihodonosnih izloženosti i posebno razdoblje oporavka za restrukturirane neprihodonosne izloženosti	Osim postojećih kriterija za prestanak statusa umanjenja vrijednosti ili neispunjavanja obveza, na neprihodonosne izloženosti primjenjuju se i posebni kriteriji reklasifikacije; na primjer, na neprihodonosne restrukturirane izloženosti primjenjuje se jednogodišnje razdoblje promatranja tijekom kojeg izloženost mora biti klasificirana kao neprihodonosna (stavak 157. Priloga V. dijela 2. EBA-inih provedbenih tehničkih standarda)

U skladu s člankom 178. stavkom 1. točkom (b) CRR-a, nadležna tijela mogu za određene segmente produžiti razdoblje dospelosti s 90 na 180 dana. Međutim, mogućnost priznavanja statusa neispunjavanja obveza tek nakon 180 dana kašnjenja za neke portfelje nije uzeta u obzir u ESB-ovoj Uredbi (EU) 2016/445³⁷, koja je stupila na snagu u listopadu 2016. Člankom 4. te uredbe zahtijeva se jedinstvena primjena 90-dnevnog razdoblja.

5.5.2

Računovodstvena definicija umanjene vrijednosti

Izloženosti za koje se utvrdi da im je vrijednost umanjena u skladu s primjenjivim računovodstvenim okvirom uvijek bi trebalo smatrati neprihodonosnima. Izloženosti sa „skupnim ispravicima vrijednosti za nastale, ali neevidentirane gubitke“ za koje nije utvrđen štetni događaj povezan s imovinom ne bi trebalo smatrati neprihodonosnim izloženostima.

Izloženosti umanjene vrijednosti i izloženosti sa statusom neispunjavanja obveza obvezno treba smatrati neprihodonosnim izloženostima. I CRR i MSFI razlikuju povredu ugovorenih obveza plaćanja (dospjela plaćanja) i gospodarske okidače povezane s vjerojatnošću da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze.

³⁷ Uredba Europske središnje banke (EU) 2016/445 od 14. ožujka 2016. o uporabi mogućnosti i diskrecijskih prava koja su dostupna prema pravu Unije (ESB/2016/4)

Tablica 4.

Definicije statusa neispunjavanja obveza i umanjene vrijednosti

Status neispunjavanja obveza dužnika (članak 178. CRR-a)	Financijska imovina umanjena za kreditne gubitke (Dodatak A MSFI-ju 9, koji se temelji na MRS-u 39)
1. (b) Dužnik više od 90 dana nije ispunio bilo koju svoju dospjelu značajnu kreditnu obvezu prema instituciji, njezinu matičnom društvu ili bilo kojem od njezinih društava kćeri.	(b) povreda ugovora, kao što je nastanak statusa neispunjavanja obveza ili dospelost [Financijska imovina prekoračila je dospelice ako druga ugovorna strana nije izvršila plaćanja u ugovornom roku.]
2. (a) Za prekoračenja po računu, brojanje dana kašnjenja započinje s danom kada dužnik prekorači odobreni limit, kada mu je odobreni limit smanjen te je niži od trenutno nepodmirenog iznosa ili kada je izvršio isplatu sredstava s računa bez pokrića, a njihov je iznos značajan.	[Napomena: prekoračenja nisu izričito spomenuta u MSFI-ju 9, ali su obuhvaćena općenitijim okidačem „povreda ugovora“.]

U Tablici 2. u odjeljku 5.2.2. prikazana je usporedba definicija iz CRR-a i MSFI-ja u kojima su štetni događaji iz MRS-a 39 raspoređeni tako da odgovaraju događajima u kojima nastaje status neispunjavanja obveza iz CRR-a. Nisu svi događaji u kojima nastaje status neispunjavanja obveza iz CRR-a automatski štetni događaji u skladu s tim računovodstvenim standardom.

Izgledi: MSFI 9

U Dodatku A MSFI-ju 9 definira se financijska imovina umanjena za kreditne gubitke. Ta definicija nije mjerodavna samo za financijsku imovinu nego i za financijska jamstva i obveze po kreditima. Definicija iz MSFI-ja 9 ne razlikuje se znatno od definicije iz MRS-a 39.

U skladu s MSFI-jem 9, prijelaz u drugu fazu te time i gubitci po kreditima tijekom trajanja kredita općenito bi se trebali priznati prije nego što financijski instrument postane dospio ili se primijete drugi događaji povezani s dužnikom u kojima nastaje status neispunjavanja obveza. U analizama kreditnog rizika koje provode banke bi trebale uzeti u obzir da se parametri gubitaka po kreditima vrlo često pogoršavaju znatno (mjesecima ili čak godinama) prije nego što se pojave objektivni dokazi o dospjelim nenaplaćenim potraživanjima (*BCBS Guidance on CRAECL* iz 2015., stavak A19, i nacrt EBA-inih smjernica o očekivanim gubitcima po kreditima, stavak 102.).

Stoga bi banke u svrhu procjene značajnosti povećanja kreditnog rizika trebale imati jasnu politiku koja uključuje dobro razrađene kriterije za utvrđivanje povećanja kreditnog rizika za različite vrste kreditnih izloženosti (ti kriteriji trebali bi biti objavljeni). Procjena kreditnog rizika trebala bi se isključivo usredotočiti na rizik nastanka statusa neispunjavanja obveza i ne uzimati u obzir učinak čimbenika smanjenja kreditnog rizika kao što su kolateral ili jamstva (*BCBS Guidance on CRAECL* iz 2015., stavak A22, i nacrt EBA-inih smjernica o očekivanim gubitcima po kreditima, stavak 105.).

U skladu s MSFI-jem 9, smanjenje kreditne kvalitete dovodi do prijelaza iz druge u treću fazu. No i u drugoj i u trećoj fazi potrebne su rezervacije za gubitke tijekom trajanja kredita, a ti gubitci postojano rastu kako se kreditna sposobnost smanjuje, ovisno o stupnju kolateralizacije. Očekuje se da će od datuma stupanja na snagu

MSFI-ja 9 barem sve izloženosti iz treće faze ući u područje primjene ovih uputa o neprihodonosnim kreditima.

5.6 Nadzorno izvješćivanje i javne objave

Kada je riječ o objavama, banke trebaju kao mjerilo uzeti u obzir zahtjeve iz EBA-inih provedbenih tehničkih standarda o nadzornom izvješćivanju koji su utvrđeni u Provedbenoj uredbi Komisije (EU) br. 680/2014. Njih je poduprlo Europsko nadzorno tijelo za vrijednosne papire i tržišta kapitala (ESMA), koje je potaknulo financijske institucije da se služe definicijama neprihodonosne izloženosti i restrukturiranja iz Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 680/2014 za objave financijskih izvještaja i da objasne odnos između neprihodonosnih kredita, kredita sa statusom neispunjavanja obveza i kredita umanjene vrijednosti koji se primjenjuje u instituciji.³⁸

Stoga se banke snažno potiču da u javnim financijskim izvještajima upotrebljavaju definicije neprihodonosne izloženosti i restrukturiranja (Prilog V. Provedbenoj uredbi Komisije (EU) br. 680/2014) ili, ako to ne čine, da objave na koji su način uskladile vlastite definicije umanjene i izmijenjene vrijednosti financijske imovine s definicijama iz Priloga V. Provedbenoj uredbi Komisije (EU) br. 680/2014. Taj opis usklađivanja treba obuhvatiti i konceptualno objašnjenje razlika i kvantitativne informacije o učincima tih konceptualnih razlika.

Radi usporedivosti i transparentnosti objave bi stoga, osim zahtjeva iz računovodstvenih standarda (npr. MSFI-ja 7, koji već obuhvaća podatke o kvaliteti portfelja i događajima koji djeluju kao okidači), trebale ispunjavati i očekivanja opisana u Prilogu 7. ovih uputa.

³⁸ Vidi ESMA PS i ESMA, *Review of Accounting practices, Comparability of IFRS Financial Statements of Financial Institutions in Europe* (2013.).

6 Mjerenje umanjenja vrijednosti i otpis neprihodonosnih kredita

6.1 Svrha i kratak pregled

Rezerviranje ima ključnu ulogu u održavanju sigurnosti i snage bankovnih sustava te mu stoga nadzor banaka posvećuje veliku pozornost. Nadzorne inicijative kao što su pregledi kvalitete imovine i testiranja otpornosti na stres dodatno su naglasile potrebu za usklađenom metodologijom za rezerviranja i odgovarajućim razinama rezervacija u svim bankama.

Ovo poglavlje ima tri glavna cilja. Njime se, u sklopu mjerodavnih i primjenjivih računovodstvenih standarda, nastoji potaknuti:

1. odgovarajuće mjerenje rezervacija za umanjenje vrijednosti u svim kreditnim portfeljima dobrim i pouzdanim metodologijama za rezerviranja (odjeljci 6.2., 6.3. i 6.4.)
2. pravodobno priznavanje gubitaka po kreditima s obzirom na mjerodavne i primjenjive računovodstvene standarde (s naglaskom na računovodstvenim standardima MRS/MSFI) i pravodobni otpisi (odjeljci 6.5. i 6.6.)
3. poboljšanje postupaka, uključujući znatno povećanje broja i stupnja granularnosti objava o kvaliteti imovine i kontroli kreditnog rizika (odjeljci 6.7. i 6.8.).

Upute u ovom poglavlju usklađene su s međunarodnom preporukom i načelima koji se odnose na pouzdanu procjenu kreditnog rizika, a koje je objavio BCBS 2006., dodatno posuvremenjeno 2015. uvrštenjem razmatranja o modelu za očekivane gubitke po kreditima koji će se uvesti u MSFI-ju 9.). Sadržavaju sažetak onog što se smatra najboljim praksama uzimajući u obzir prethodna iskustva iz različitih jurisdikcija i/ili prakse koja su nadzorna tijela već upotrebljavala za ocjenu rizičnosti kredita (na primjer, metodologiju pregleda kvalitete imovine u sklopu SSM-a).

Uloga adekvatnosti rezervacija

Zbog uloge SSM-a u procjeni kreditnog rizika i adekvatnosti kapitala nadzorna tijela odlučuju o tome jesu li rezervacije banaka adekvatne i pravodobne.

Međunarodni stručnjaci (iz Međunarodnog monetarnog fonda, MMF³⁹) podupiru učinkovitu ulogu nadzornih tijela u stvaranju rezervacija za gubitke po kreditima, a BCBS preporučuje aktivnu ulogu nadzornih tijela.

³⁹ članak MMF-a *Supervisory Roles in Loan Loss Provisioning in Countries Implementing IFRS*, rujan 2014.

Bazelski odbor naglašava odgovornost nadzornih tijela u ocjenjivanju postupaka kojima se banke služe za vrednovanje kreditnog rizika i imovine te u stvaranju dostatnih rezervacija za gubitke po kreditima, osobito sa stajališta procjene izloženosti kreditnom riziku i adekvatnosti kapitala. To se vidi u smjernicama Bazelskog odbora, među kojima su:

- *Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses* iz 2015.
- *Core Principles for Effective Banking Supervision* iz 2012. i drugi stup po Baselu II iz 2006.

Ako nadzorna tijela utvrde da rezervacije ne odgovaraju bonitetnim potrebama, dužna su zahtijevati od banaka da ponovno procijene i povećaju razine rezervacija za bonitetne potrebe.

U sklopu tog procesa nadzorna tijela trebaju pružiti upute i informacije o svojim očekivanjima kada je riječ o obračunavanju gubitaka po kreditima kako bi se postigla odgovarajuća razina usklađenosti u svim nadziranim subjektima, osobito kada se primjenjivi računovodstveni standardi temelje na načelima.

Premda se u ovim uputama ne navode specifični računovodstveni zahtjevi, opisuju se najbolje prakse povezane s načelima i metodologijom rezerviranja za neprihodonosne kredite koje se mogu primjenjivati u postojećim računovodstvenim okvirima kako bi se ispunila nadzorna očekivanja.⁴⁰

Područje primjene ovog poglavlja

MRS 39, a ubuduće i MSFI 9, propisuje načela za priznavanje umanjenja vrijednosti. Taj standard primjenjuju banke u sklopu SSM-a, koje izrađuju konsolidirane i/ili pojedinačne financijske izvještaje u skladu s MSFI-ma koje je odobrio EU.

Financijskim instrumentima u sklopu MSFI-ja 9, koji će zamijeniti MRS 39 za obračunska razdoblja od 1. siječnja 2018., među ostalim se zahtijeva mjerenje

⁴⁰ Člankom 74. Direktive 2013/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima od banaka se zahtijeva da imaju „odgovarajuće mehanizme unutarnje kontrole, uključujući dobre administrativne i računovodstvene postupke [...] koj[im] su dosljedn[i] i promiču dobro i učinkovito upravljanje rizicima”.

Člankom 79. Direktive 2013/36/EU od nadležnih se tijela zahtijeva da omoguće sljedeće: „(b) da institucije imaju interne metodologije koje im omogućuju procjenu kreditnog rizika izloženosti prema pojedinim dužnicima [...] i kreditnog rizika na razini portfelja” i „(c) da se kontinuirano upravljanje i praćenje različitih portfelja osjetljivih na kreditni rizik i izloženosti institucija, uključujući i prepoznavanje i upravljanje problematičnim kreditima te određivanje odgovarajućih ispravaka vrijednosti i rezerviranja, provodi putem učinkovitih sustava”. Osim toga, članak 88. stavak 1. točka (b) Direktive 2013/36/EU sadržava načelo da „upravljačko tijelo mora osigurati integritet računovodstvenog sustava i sustava financijskog izvještavanja kao i financijske i operativne kontrole i usklađenost sa zakonom i relevantnim standardima”. U skladu s člankom 97. stavkom 1. Direktive 2013/36/EU, „nadležna tijela provjeravaju sustave, strategije, procese i mehanizme koje provode institucije kako bi se uskladile s tom direktivom i Uredbom (EU) br. 575/2013”. U vezi s tim u članku 104. stavku 1. Direktive 2013/36/EU nabrajaju se minimalne ovlasti koje moraju imati nadležna tijela, među kojima je i ovlast da zahtijevaju od institucija „jačanje sustava, procesa, mehanizama i strategija provedenih u skladu s člancima 73. i 74.” (članak 104. stavak 1. točka (b)) te „primjenu posebne politike rezerviranja ili tretmana imovine u pogledu kapitalnih zahtjeva” (članak 104. stavak 1. točka (d)).

rezervacija za gubitke zbog umanjenja vrijednosti na temelju računovodstvenog modela očekivanih gubitaka po kreditima, a ne na temelju računovodstvenog modela nastalih gubitaka u skladu s MRS-om 39.

Premda MSFI 9 neće biti službeno na snazi u trenutku objave ovih uputa, zbog njegove važnosti za predmet ovog poglavlja ono sadrži upućivanja i na MRS 39 i na MSFI 9. Kako bi se izbjegle nejasnoće, sva upućivanja na MSFI 9 odnose se samo na treću fazu. U ovim se uputama upućuje na MSFI 9 (u zasebnim okvirima) kako bi se čitatelje upoznao s promjenama do kojih bi moglo doći u skladu s tim novim standardom.

I banke koje primjenjuju nacionalna općeprihvaćena računovodstvena načela trebale bi prilagoditi i uzeti u obzir načela utvrđena u ovim uputama.

6.2 Pojedinačna procjena rezervacija

6.2.1 Izloženosti koje su pojedinačno značajne i izloženosti koje nisu pojedinačno značajne

U skladu s MRS-om 39, iznos rezervacija za umanjenje vrijednosti mjeri se kao razlika između knjigovodstvene vrijednosti imovine i procijenjenih budućih novčanih tokova diskontiranih po izvornoj efektivnoj kamatnoj stopi za financijsku imovinu. U vezi s tim postupkom treba odlučiti barem sljedeće:

1. odrediti kada treba poduzeti pojedinačan ispravak vrijednosti, odnosno ispravak vrijednosti za pojedinačnu financijsku imovinu / dužnika, a kada skupni ispravak vrijednosti, odnosno ispravak vrijednosti za skupinu financijske imovine sličnih obilježja kreditnog rizika
2. odrediti metode i parametre za procjenu rezervacija za umanjenje vrijednosti (pojedinačno i skupno procjenjivanje).

Što se tiče točke 1., MRS 39 sadržava više kriterija utemeljenih na pojmu značajnosti i uzimanju u obzir stručnih prosudbi. Ako banke primjenjuju posebne kvantitativne pragove, trebaju ih utvrditi i primjereno objaviti.

U skladu s tim računovodstvenim standardom izloženosti koje su pojedinačno značajne podliježu pojedinačnoj procjeni umanjenja vrijednosti, dok se za izloženosti koje nisu pojedinačno značajne procjena umanjenja vrijednosti i rezervacija za umanjenje vrijednosti može provesti ili pojedinačno ili skupno. Za kredite koji su pojedinačno značajni, ali im nije pojedinačno umanjena vrijednost trebalo bi provesti skupnu procjenu.

Uzimanje u obzir stručnih prosudbi koje se dopušta MRS-om 39 ne bi smjelo prouzročiti arbitražu u postupku procjene umanjenja vrijednosti. Od banaka se očekuje da internom politikom jasno odrede kriterije za donošenje odluka u skladu s načelima opisanima u ovim uputama.

Što se tiče točke 2., banke bi trebale odrediti interne kriterije za utvrđivanje metodologije procjene umanjenja vrijednosti i ulaznih podataka za izračun rezervacija za umanjenje vrijednosti uzimajući u obzir načela uspostavljena u ovim uputama.

Kod pojedinačnih procjena očekivani budući novčani tokovi ovisit će o vrsti scenarija koji banke primjenjuju, odnosno o tome primjenjuju li pristup trajnosti poslovanja ili pristup prestanka poslovanja (više pojedinosti može se pronaći u odjeljku 6.2.4.).

Kod skupnih procjena umanjenja vrijednosti ključni aspekti koje banke trebaju uzeti u obzir povezani su: 1) sa svrstavanjem neprihodonosnih kredita u homogene skupine (na temelju sličnih obilježja kreditnog rizika), 2) s izračunom prethodnih iskustava povezanih s gubitcima za utvrđenu skupinu, odnosno pouzdanim načinom određivanja parametara rizika (npr. gubitak zbog nastanka statusa neispunjavanja obveza, stopa oporavka itd.) i 3) s načinom kalibriranja procjene umanjenja vrijednosti u skladu s načelima utvrđenima MRS-om 39. Klasifikacija kredita kao neprihodonosnog objektivno dokazuje da je potrebna procjena umanjenja njegove vrijednosti. Iznos priznatog umanjenja procjenjuje se pojedinačno ili skupno.

6.2.2 Kriteriji za pojedinačnu procjenu rezervacija

Politike banaka trebale bi obuhvaćati kriterije za prepoznavanje izloženosti koje podliježu pojedinačnoj procjeni rezervacija za umanjenje vrijednosti. Tim bi se kriterijima trebali uzeti u obzir čimbenici navedeni u nastavku.

- Pojedinačna značajnost izloženosti: u skladu s MRS-om 39, rezervacije za izloženosti koje su pojedinačno značajne trebalo bi procjenjivati na pojedinačnoj osnovi. Institucije su dužne odrediti odgovarajuće pragove (apsolutne i relativne) uzimajući u obzir, među ostalim, mogući učinak izloženosti na financijske izvještaje i razinu koncentracije (pojedinačne i sektorske). Rezervacije za izloženosti koje se ne procjenjuju pojedinačno trebalo bi ocijeniti skupno.
- Postoje i drugi slučajevi, u kojima izloženosti nemaju zajednička obilježja rizika ili za koje nisu dostupni mjerodavni povijesni podatci koji omogućuju skupnu analizu (npr. opseg izloženosti nije dostatan za stvaranje skupine izloženosti, portfelji nisu značajni, portfelji imaju malen broj statusa neispunjavanja obveza).

Kriterije za utvrđivanje izloženosti koje podliježu pojedinačnoj procjeni trebalo bi dokumentirati u internoj politici subjekta i dosljedno primjenjivati. Ta dokumentacija treba biti dostupna na zahtjev nadzornog tijela.

MSFI 9

Kriteriji za klasifikaciju u „treću fazu” MSFI-ja 9 slični su kriterijima za klasifikaciju izloženosti umanjene vrijednosti iz MRS-a 39. Kada je riječ o financijskoj imovini

umanjenoj za kreditne gubitke („treća faza”), ispravak vrijednosti za umanjenje vrijednosti obuhvaća konkretni kredit i procjena se može provesti ili na pojedinačnoj ili na skupnoj osnovi.

6.2.3 Opća metodologija za pojedinačnu procjenu ispravaka vrijednosti

Kada provode pojedinačnu procjenu umanjenja vrijednosti, od banaka se očekuje da upotrijebe točan i objektivan prikaz procjene budućih novčanih tokova i vrednovanja kolaterala na temelju najbolje prakse navedene u ovim uputama.

Procijenjeni naplativi iznos trebao bi odgovarati iznosu izračunatom po sljedećoj metodi⁴¹:

- sadašnja vrijednost procijenjenih budućih novčanih tokova (osim budućih gubitaka koji nisu nastali) diskontirana po izvornoj efektivnoj kamatnoj stopi za financijsku imovinu
- u procjeni naplativog iznosa kolateralizirane izloženosti uzimaju se u obzir novčani tokovi koji bi mogli proizaći iz likvidacije kolaterala.

S obzirom na važnost vrednovanja kolaterala u postupku izračuna rezervacija za umanjenje vrijednosti, banke bi trebale poštovati opća načela iz poglavlja 7. ovih uputa.

Banke bi u kreditnom spisu transakcija trebale čuvati potrebnu dokumentaciju kako bi treća strana mogla ponoviti prethodno provedene pojedinačne procjene akumuliranih gubitaka po kreditima. Ta bi dokumentacija među ostalim trebala sadržavati informacije o scenariju upotrijebljenom za procjenu očekivanih novčanih tokova (scenarij trajnosti poslovanja odnosno scenarij prestanka poslovanja), metodi upotrijebljenoj za određivanje novčanih tokova (detaljna analiza novčanog toka ili jednostavnije metode kao što su „pristup postojanog novčanog toka” (engl. *steady state approach*) ili „pristup dvostupanjskog novčanog toka” (engl. *two-step cash-flow approach*)), njihovu iznosu i vremenskim rokovima kao i efektivnoj kamatnoj stopi upotrijebljenoj za diskontiranje novčanih tokova (više pojedinosti može se pronaći u odjeljku 6.2.4.).

Subjekt bi trebao utvrditi i dokumentirati periodične postupke za provjeru pouzdanosti i dosljednosti pojedinačnih procjena u različitim fazama ciklusa kontrole kreditnog rizika. Ta periodična provjera pojedinačnih procjena trebala bi se provesti retroaktivnim testiranjem u kojem subjekt ocjenjuje točnost procjena uspoređujući ih *a posteriori* sa stvarnim gubitcima po transakcijama.

Ako periodično retroaktivno testiranje opetovano pokaže znatna odstupanja procijenjenih gubitaka od stvarnih gubitaka, banke bi trebale prilagoditi svoje metode

⁴¹ Iz praktičnih razloga stavcima 63. i AG84 MRS-a 39 dopušta se mjerenje uporabom cijene po fer vrijednosti.

pojedinačne procjene. U takvim slučajevima kreditna institucija trebala bi sastaviti plan u kojem se detaljno opisuju mjere koje treba poduzeti kako bi se ispravile razlike ili neusklađenosti, popraćen vremenskim rasporedom provedbe. Odjel unutarnje revizije subjekta trebao bi pratiti provedbu tog plana te provjeravati jesu li korektivne mjere donesene i poštuje li se vremenski raspored.

MSFI 9

Pri izračunu očekivanih gubitaka po kreditima trebalo bi uzeti u obzir prognoze budućih gospodarskih uvjeta.

Očekivani kreditni gubici tijekom trajanja kredita trebali bi se procjenjivati na temelju sadašnje vrijednosti razlike ponderirane vjerojatnošću između:

1. ugovornih novčanih tokova koje subjekt treba platiti na temelju ugovora i
 2. novčanih tokova koje subjekt očekuje da će primiti.
-

6.2.4 Procjena budućih novčanih tokova

Banka bi trebala procjenjivati buduće novčane tokove, koji su obično rezultat aktivne naplate kredita i/ili prodaje kolaterala. Mogu proizaći i iz prodaje kolateraliziranog ili nekolateraliziranog kredita, npr. specijaliziranoj agenciji za naplatu ili fondu, ako je to u skladu sa strategijom za neprihodonosne kredite. U tom slučaju očekivani novčani tok trebao bi odgovarati ostvarivoj tržišnoj cijeni.

Procjena budućih ispravaka vrijednosti za novčane tokove trebala bi se temeljiti na dvama općim pristupima opisanima u nastavku⁴².

- Prema scenariju „trajnosti poslovanja”, operativni novčani tokovi dužnika ili stvarnog jamca, u skladu s načelima iz CRR-a, i dalje postoje i mogu se upotrijebiti za povrat financijskog duga svim vjerovnicima. Osim toga, kolateral se može realizirati do mjere u kojoj to neće utjecati na operativne novčane tokove (na primjer, poslovne prostorije koje su dane u zalog kao kolateral ne mogu se prodati, a da to ne utječe na novčane tokove). Taj scenarij moguć je u sljedećim slučajevima:
 - ako su budući dužnikovi operativni novčani tokovi značajni i može ih se pouzdano procijeniti
 - ako je kolateralizacija izloženosti ograničena.

⁴² Vodič o pregledu kvalitete imovine, str. 122.

- Prema scenariju „prestanka poslovanja”, kolateral se realizira, a dužnikovi operativni novčani tokovi prekidaju se. Taj scenarij moguć je u sljedećim slučajevima:
 - ako je izloženost već dugo dospjela; oboriva je pretpostavka da ispravak vrijednosti treba procijeniti po kriterijima prestanka poslovanja kada su neplaćene obveze dospjele više od 18 mjeseci
 - ako su procijenjeni dužnikovi budući operativni novčani tokovi niski ili negativni
 - ako je izloženost znatno kolateralizirana, a kolateral je ključan za stvaranje novčanog toka
 - ako bi primjena scenarija trajnosti poslovanja značajno negativno utjecala na iznos koji institucija može naplatiti
 - ako je procjena budućih novčanih tokova vrlo neizvjesna, na primjer ako je dobit prije kamate, poreza, vrijednosnih usklađenja i amortizacije (EBITDA) u prethodnim dvjema godinama bila negativna ili ako su poslovni planovi prethodnih godina bili manjkavi (zbog značajnih odstupanja u retroaktivnom testiranju)
 - ako nema dovoljno dostupnih informacija za provedbu analize trajnosti poslovanja (ako se smatra da je pristup prestanka poslovanja neprimjeren, banka bi trebala procijeniti bi li imalo smisla uključiti te izloženosti u skupnu procjenu umanjivanja vrijednosti).

Procjena operativnih novčanih tokova prema scenariju trajnosti poslovanja

Trebalo bi uzeti u obzir sljedeće aspekte:

- Budući da se procjena ispravka vrijednosti temelji na pretpostavci o operativnim novčanim tokovima dužnika ili jamca, za takvu procjenu potrebne su posuvremenjene i pouzdane informacije o novčanim tokovima i poslovnom planu.
- Budući operativni novčani tokovi trebali bi se temeljiti na dužnikovim financijskim izvještajima. Kada se projekcijama pretpostavlja stopa rasta, stabilnu stopu rasta ili stopu rasta u padu trebalo bi upotrijebiti tijekom razdoblja rasta od najviše tri do pet godina, nakon čega bi trebalo upotrijebiti stabilne novčane tokove. Stopa rasta trebala bi se temeljiti na dužnikovim financijskim izvještajima ili na pouzdanom i provedivom poslovnom planu restrukturiranja uzimajući u obzir promjene u strukturi poslovanja koje će se pojaviti kao posljedica, npr. zbog prodaje ili napuštanja neprofitabilnih linija poslovanja. Trebalo bi razmotriti koje su (re)investicije potrebne za očuvanje novčanih tokova te koje se promjene novčanih tokova mogu očekivati u budućnosti, npr. ako istekne patent ili dugoročan ugovor. Kada planira buduće novčane tokove,

banka bi također trebala razmotriti budući rizik od nastanka ili ponovnog nastanka statusa neispunjavanja obveza na temelju primjerene procjene kreditne sposobnosti, npr. primjenom tablica empirijski izvedenih kumulativnih podataka o statusu neispunjavanja obveza. Odstupanja od tog pristupa u pojedinačnim slučajevima treba posebno obrazložiti.

- Procjena iznosa dobivenih samo realizacijom financijskog jamstva dopušta se kada postoje pouzdane informacije o kreditnoj sposobnosti jamca i pravnoj učinkovitosti jamstva.
- Primjerena i pouzdana usklađenja mogu se primijeniti kada podatci za prethodnu godinu još ne upućuju na održivu razinu novčanih tokova zbog odabrane metodologije financijskog izvještavanja (uz ulaganje najvećih napora i u skladu s dostupnim informacijama). To je, na primjer, slučaj kada se rezultati poboljšaju zbog ukidanja rezervacija⁴³ (pregled kvalitete imovine).
- Kada naplativost izloženosti ovisi o tome hoće li dužnik prodati neku imovinu, u određivanju kupoprodajne cijene trebali bi se uzeti u obzir procijenjeni budući novčani tokovi koji bi mogli proizaći iz prodaje imovine, umanjeni za procijenjene troškove povezane s prodajom. Raspodjela novčanih tokova na potraživanja trebala bi se provesti u skladu s razinom podređenosti odnosno nadređenosti potraživanja.
- Trajanje projekcijskog razdoblja trebalo bi se ograničiti na duljinu pouzdanih projekcija novčanih tokova (projekcije za petogodišnje razdoblje dopuštaju se samo u iznimnim okolnostima).⁴⁴

Za podrobnu analizu novčanih tokova subjekti moraju provesti temeljitu analizu dužnikove financijske situacije, raspoloživih novčanih tokova, financijskih pokazatelja, poslovnih planova, prognoza itd. kako bi utvrdili koje će buduće novčane tokove najrealnije moći naplatiti. Radi pojednostavljenja postupka mogle bi se upotrijebiti jednostavnije metode kao što su „pristup postojanog novčanog toka” ili „pristup dvostupanjskog novčanog toka”.

Banke bi trebale vrlo pomno pregledati poslovne planove i projekcije novčanih tokova uzimajući u obzir hipoteze najpesimističnijeg ili nepovoljnijeg scenarija. Dostupnost financijskih prognoza općenito je ključna za procjenu izloženosti. Kada izjave o budućim događajima nisu dostupne ili pouzdane (a to je često slučaj), obično se primjenjuju manje sofisticirane metode ili njihova kombinacija.

Banke bi u svojim politikama trebale dokumentirati u kojim je slučajevima primjereno primijeniti koju metodu za pojedinačnu procjenu i dosljedno tijekom vremena upotrebljavati odabranu metodu.

⁴³ Priručnik o pregledu kvalitete imovine, str. 133.

⁴⁴ Uporaba utvrđene tržišne cijene kao alternative pristupu trajnosti poslovanja: institucije mogu izvesti sadašnju vrijednost iz novčanih tokova uporabom utvrđene tržišne cijene uzimajući u obzir rok dospijea izloženosti i omogućiti primjenjivost tržišne cijene na izloženost primjenom točno određenih kriterija. Tržišne cijene prihvatljive su kao „praktično rješenje” za procjenu naplativog iznosa samo ako su utvrđene na aktivnim tržištima.

„Pristup postojanog novčanog toka” metoda je kojom se budući redoviti novčani tokovi koje će dužnik stvoriti mogu otprilike procijeniti primjenjujući višekratnike na prilagođenu EBITDA-u. Na primjer, tijekom pregleda kvalitete imovine iz 2014. utvrđeni su sljedeći referentni višekratnici: 6 za opće slučajeve, 10 za komunalne usluge i 12 za infrastrukturu. Novčani tokovi trebali bi se raspodijeliti na svaku izloženost. Jedno je od ključnih pitanja u tom pristupu procjena prilagođene EBITDA-e (neutralizacija pojedinih stavki koje se ne ponavljaju i usklađenje kapitalnih rashoda i jednokratnih učinaka).

U „pristupu dvostupanjskog novčanog toka” za raspodjelu sadašnje vrijednosti novčanih tokova na svaku izloženost potrebno je provesti analizu po razdobljima, nakon koje slijedi procjena konačne vrijednosti koja se izračunava:

- odabirom jednog održivog razdoblja na kraju projekcije i primjenom višekratnika, kao što je opisano pod pristupom postojanog novčanog toka ili
- primjenom „pristupa prestanka poslovanja”.

Podrobna analiza novčanih tokova s projekcijama novčanih tokova za više razdoblja široko je primjenjiva, ali se čini da je primjerenija kada je transakcija financiranja usmjerena na poslovanje kojim se ostvaruju prihodi ili kreditiranje utemeljeno na imovini. Primjeri prihvatljivih djelatnosti za pristup na temelju projekcija novčanog toka za više razdoblja:

- pomorski prijevoz s dugoročnim zakupom (npr. duljim od razdoblja projekcije novčanog toka) i/ili kolateralom koji će se prodati nakon isteka razdoblja projekcije novčanog toka
- poslovna nekretnina za koju se predviđa da će se prodati nakon isteka razdoblja projekcije novčanog toka
- projektno financiranje u kojem je založen ostvareni prihod i/ili predviđa se prodaja kolaterala
- nekretnine kada se predviđa prodaja stambene ili poslovne nekretnine
- poslovanje koje stvara prihode ako se otplata duga temelji na prodaji jedne poslovne nekretnine ili više njih.

Procjena naplativog iznosa kolaterala prema pristupu prestanka poslovanja

Naplativi iznos trebao bi odgovarati sadašnjoj vrijednosti procijenjenih budućih novčanih tokova koji mogu proizaći iz prodaje kolaterala umanjenih za troškove nabave i prodaje kolaterala. Više pojedinosti može se pronaći u poglavlju 7. – Vrednovanje kolaterala u obliku nekretnine.

6.3 Skupna procjena rezervacija

6.3.1 Opća načela povezana s internim metodologijama

Skupnu procjenu trebalo bi primijeniti na izračun rezervacija za neprihodonosne kredite za koje se ne provodi pojedinačna procjena. Budući novčani tokovi skupine izloženosti koja se skupno ispituje s obzirom na umanjeње vrijednosti izračunavaju se na temelju procijenjenih ugovornih novčanih tokova, izloženosti u skupini i prošlih gubitaka za izloženosti s obilježjima kreditnog rizika koja su slična onima u skupini.

Interne metodologije za procjenu skupnih rezervacija trebale bi biti usklađene s općim zahtjevima iz odjeljka 6.2. ovih uputa.

Kada provode skupnu procjenu umanjeња vrijednosti, banke bi trebale uzeti u obzir načela navedena u nastavku.

Unutarnje upravljanje

Upravljačko tijelo banke dužno je pobrinuti se da banka ima odgovarajuće metode i postupke za skupnu procjenu ispravaka vrijednosti kako bi bila usklađena s praksom unutarnje kontrole rizika, računovodstvenim standardima i nadzornim/bonitetnim zahtjevima.

Uklopljenost u kontrolu rizika

Metode i postupci za procjenu ispravaka vrijednosti trebali bi biti uklopljeni u sustav kontrole kreditnog rizika subjekta i biti sastavni dio njegovih procesa.

Jednostavnost i učinkovitost

Metodama i procesima za praćenje i posuvremenjivanje procjena ispravaka vrijednosti i rezervacija trebalo bi se postići da dobiveni rezultati u svakom trenutku budu utemeljeni na pouzdanoj metodi procjene razina rezervacija koja se može obrazložiti s pomoću empirijskih podataka. U nedostatku dostatnih empirijskih podataka njima bi se trebalo postići da pretpostavke predstavljaju točan i objektivan prikaz utemeljen na vjerodostojnim informacijama. To uključuje usklađivanje pretpostavljenih procjena sa stvarnim (povijesnim) podacima i procjenjivanje odgovarajuće razine diskontiranja kolaterala i za prisilne i za dobrovoljne likvidacije.

Pouzdanе politike i postupci potrebni su za kontinuirano ispitivanje točnosti i dosljednosti skupnih procjena ispravaka vrijednosti.

Od banaka se očekuje da barem jednom godišnje provedu „retroaktivno testiranje“ procjena ispravaka vrijednosti za svaki značajni portfelj. Metode procjene ispravaka

vrijednosti i rezervacija trebale bi biti razumljive korisnicima i u svakom slučaju zajamčiti da dobiveni rezultati ne proturječe temeljnoj ekonomskoj i financijskoj logici različitih faktora rizika. Osim toga, banka bi trebala povremeno analizirati osjetljivost na promjene metoda, pretpostavki, čimbenika i parametara koji se upotrebljavaju za procjenu ispravaka vrijednosti i rezervacija.

MSFI 9

MSFI 9 sadržava zahtjev za uvrštavanje prospektivnih informacija u skupnu procjenu ispravaka vrijednosti.

To je načelo obuhvaćeno i uputama BCBS-a *Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses* iz 2015.:

Šesto načelo: iskustvena kreditna prosudba koju provodi banka, posebno uzimajući u obzir razumne i utemeljene prospektivne informacije, uključujući makroekonomske čimbenike, nužna je za procjenjivanje i mjerenje očekivanih gubitaka po kreditima.

To načelo odgovara šestom načelu iz nacrtu EBA-inih Smjernica o praksama upravljanja kreditnim rizicima kreditnih institucija i računovodstvu očekivanih kreditnih gubitaka.

6.3.2 Metodologija za skupnu procjenu ispravaka vrijednosti

Kriteriji svrstavanja u skupine izloženosti za skupnu procjenu

Skupine kredita stvorene radi skupne procjene ispravaka vrijednosti trebale bi imati dovoljno visok stupanj granularnosti kako bi bilo sigurno da izloženosti u istoj skupini imaju zajednička obilježja kreditnog rizika, tako da banke mogu primjereno ocijeniti promjene kreditnog rizika i njihov učinak na procjenu ispravaka vrijednosti. Kada se skupni ispravci vrijednosti odnose na izloženosti kojima nije umanjena vrijednost, na primjer kada ispravci vrijednosti služe za pokriće nastalih, ali neevidentiranih gubitaka, treba ustanoviti zasebne portfelje za prihodonosne izloženosti i za neprihodonosne izloženosti.

Internom politikom subjekta trebalo bi utvrditi metodologiju za svrstavanje izloženosti u skupine u svrhu procjene kreditnog rizika. Pri svrstavanju izloženosti u skupine mogu se, među ostalim, uzeti u obzir sljedeći kriteriji:

- vrsta instrumenta
- uvjeti povezani s proizvodom
- gospodarska grana / tržišni segment

- kolateralizacija (s obzirom na omjer kredita i vrijednosti imovine te vrstu kolaterala)
- zemljopisni položaj
- status dospelosti
- primijenjene mjere restrukturiranja
- dužnikov status zaposlenosti.

Kredite ne bi trebalo svrstavati u skupine na takav način da povećanje kreditnog rizika određene izloženosti bude prikriveno rezultatima skupine kao cjeline. Svrstavanje kreditnih izloženosti u skupine trebalo bi preispitivati i izloženosti ponovno segmentirati ako se ponovnom procjenom kreditnog rizika (npr. zbog pojave novog pokretača kreditnog rizika) pokaže da je potrebno trajno usklađenje vrijednosti. Ako banka ne može pravodobno iznova segmentirati izloženosti, može provesti privremeno usklađenje⁴⁵.

S obzirom na to da starost dospjelih neplaćenih obveza i broj zakašnjelih plaćanja imaju važnu ulogu u utvrđivanju razine umanjjenja vrijednosti, nužno je da IT sustavi mogu pružiti točne podatke o tome.

Parametri za skupnu procjenu ispravaka vrijednosti

Skupno procijenjeni ispravci vrijednosti trebali bi se temeljiti na prošlim gubitcima za imovinu s obilježjima kreditnog rizika koja su slična onima u skupini. Trebalo bi ih uskladiti na temelju tekućih odgovarajućih podataka kako bi se uzeli u obzir učinci postojećih uvjeta koji nisu utjecali na razdoblje na kojem se temelji iskustvo o prošlim gubitcima te kako bi se uklonili učinci uvjeta koji su postojali u prošlom razdoblju, a koji više ne postoje.

Pri ispunjavanju tih zahtjeva posebno bi trebalo uzeti u obzir sljedeće:

- procjena parametara za modele skupnog rezerviranja trebala bi se u najmanjoj mogućoj mjeri temeljiti na prosudbama rukovodstva te biti utemeljena na podacima iz vremenskih serija
- u svim parametrima trebalo bi uzeti u obzir kreditna obilježja svakog primjereno stratificiranog skupa kredita, osobito kada banke procjenjuju gubitak zbog nastanka statusa neispunjavanja obveza, stope oporavka i stope ponovnog neispunjavanja obveza
- u procjeni financijskih/gospodarskih uvjeta trebalo bi uzeti u obzir sve važne čimbenike koji utječu na stope gubitka, uključujući među ostalim makroekonomske varijable (npr. BDP, nezaposlenost, cijene nekretnina), promjene mjerodavnih propisa (npr. stečajnog zakona), institucijske čimbenike

⁴⁵ BCBS Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses, stavci od 49. do 51.

(npr. trajanje sudskih postupaka) te promjene međunarodnih, nacionalnih i lokalnih gospodarskih i poslovnih uvjeta

- skupne procjene kolateraliziranih izloženosti trebale bi biti usklađene s kriterijima za procjenu naplativog iznosa kolaterala, kao što je navedeno u poglavlju 7. – Vrednovanje kolaterala u obliku nekretnine
- učinak promjena u cjelokupnom portfelju rizika, uključujući povećanja obujma izloženosti umanjene vrijednosti, restrukturiranja i postojanje/povećanje razine koncentracije kredita
- sav mogući učinak koji proizlazi iz promjena politika i postupaka kreditiranja, produženja mjera restrukturiranja, politike otpisa i praksi povezanih s naplatom.

Banke bi na temelju konkretnih dokaza trebale moći pokazati da su parametri modela za bilo koju skupinu skupno procjenjivane imovine posuvremenjeni uzimajući u obzir nedavne promjene financijskih/gospodarskih uvjeta.

Osim toga, kada je riječ o specifičnim parametrima modela koji se primjenjuju na svaki portfelj, u obzir bi trebalo, ovisno o slučaju, uzeti sljedeće:

- pristup za izračun stopa oporavka i oporavljenih kredita trebalo bi odrediti u skladu s odjeljkom 5.3. ovih uputa
- kada je riječ o parametrima za gubitke zbog nastanka statusa neispunjavanja obveza, trebalo bi uzeti u obzir procijenjenu realizaciju naplate iz kolaterala za čije se glavne determinante može pokazati da su u skladu s empirijskim dokazima, kao što je opisano u poglavlju 7. ovih uputa
- banke bi trebale stvoriti cjelovit skup podataka za izračun ključnih parametara koji se upotrebljavaju u metodologijama skupnih rezervacija
- metodologije i pretpostavke koje se upotrebljavaju za procjenjivanje umanjenja vrijednosti trebalo bi preispitivati jednom godišnje kako bi se smanjile razlike između procjena gubitaka i stvarno nastalih gubitaka; osim toga, trebalo bi ih primjereno dokumentirati, a upravljačko tijelo trebalo bi ih odobriti.

MSFI 9

Budući da se MSFI 9 temelji na očekivanim gubitcima, načela koja se u njemu primjenjuju usklađenija su s bonitetnim izračunom očekivanih gubitaka. Premda se metode računovodstvene i bonitetne procjene nužno razlikuju u pojedinim elementima, određeni ključni elementi sustava internih modela obaju procjena trebali bi biti što usklađeniji:

- Oba sustava trebala bi se temeljiti na procijenjenim priljevima u korist transakcija sa statusom neispunjavanja obveza (npr. procjena vjerojatnosti nastanka statusa neispunjavanja obveza) s jedne strane i procjenama tokova naplate u slučaju nastanka statusa neispunjavanja obveza (razmatranjem

mogućih ishoda procesa naplate i procjene gubitaka nastalih u svakom od njih) s druge strane.

- Svi drugi ključni elementi sustava, povezani s njihovom praktičnom provedbom, trebali bi biti usklađeni. Ti drugi elementi uključuju, među ostalim, definiciju homogenih skupina rizika te baze podataka i kontrole koje se upotrebljavaju.
-

6.4 Drugi aspekti povezani s mjerenjem umanjenja vrijednosti neprihodonosnih kredita

6.4.1 Ispravci vrijednosti za umanjenje vrijednosti za ugovore o financijskim jamstvima i preuzete obveze po kreditima

Izvanbilančne stavke kao što su financijska jamstva i obveze po kreditima potencijalni su dodatni gubitci po kreditima. Financijska jamstva i obveze po kreditima mogu se utvrditi po fer vrijednosti u skladu s MRS-om 39, a financijska jamstva mogu se obračunavati i u skladu s MSFI-jem 4.

Za mjerenje⁴⁶ izloženosti koja će se najvjerojatnije iskoristiti trebalo bi upotrijebiti pouzdane prognoze novčanih tokova ili procijenjene kreditne konverzijske faktore. Tu pouzdanost trebalo bi potvrditi postojanjem pouzdanih povijesnih podataka i postupaka retroaktivnog testiranja koji pokazuju da su prošle procjene u skladu s nastalim gubicima po kreditima. Druga je mogućnost primjena kreditnih konverzijskih faktora iz članka 166. stavka 10. CRR-a, prema klasifikacijama iz Priloga I. CRR-u, na nominalnu vrijednost obveze.

MSFI 9

Ako se financijska jamstva ne obračunavaju po fer vrijednosti, pri procjenjivanju očekivanih kreditnih gubitaka tijekom trajanja kredita, i to posebno kada je riječ o neiskorištenim obvezama na temelju kredita ili danim financijskim garancijama u trećoj fazi, banka bi trebala:

1. procijeniti očekivani dio kreditnih obveza koji će biti iskorišten
2. izračunati sadašnju vrijednost razlike između ugovornih novčanih tokova ako se to očekivanje potvrdi i novčanih tokova za koje subjekt stvarno očekuje da će ih primiti.

⁴⁶ Priručnik o pregledu kvalitete imovine, str. 125.

U obzir bi trebalo uzeti procjene ponderirane vjerojatnošću, u skladu sa zahtjevom iz MSFI-ja 9. Kada je riječ o ugovorima o financijskim jamstvima, očekivani gubitci po kreditima odgovarat će razlici između očekivanih plaćanja ponderiranih vjerojatnošću kojima se imatelju nadoknađuje gubitak po kreditu i iznosa koje banka očekuje primiti od imatelja, dužnika ili neke druge strane.

6.4.2 Priznavanje i ukidanje gubitaka zbog umanjenja vrijednosti

Svako dodatno umanjenje vrijednosti koje treba priznati odgovara razlici između knjigovodstvenog iznosa, odnosno neto knjigovodstvene vrijednosti nakon priznavanja ili otpisa umanjenja vrijednosti, i procijenjenog naplativog iznosa.

Umanjenje vrijednosti trebalo bi ukinuti kada postoje objektivni dokazi o tome da je umanjenje manje nego što je prethodno izračunato na temelju informacija dostupnih u tom trenutku. To se može pretpostaviti u sljedećim slučajevima (popis nije konačan):

- Dužnik je otplatio veći dio nepodmirenog duga nego što se predviđalo u trenutku prethodnog umanjenja vrijednosti.
- Dužnik je nakon prethodnog umanjenja vrijednosti dao dodatni kolateral.
- Novčani tokovi poboljšali su se.
- Najmanje jedan od štetnih događaja koji su doveli do provjere umanjenja prestao je postojati.
- Uzima se u obzir bilo koji drugi događaj koji je prouzročio povećanje iznosa koji se može naplatiti od tog dužnika.

Kada je riječ o ovršenoj imovini, u skladu s odjeljkom 7.5. („Vrednovanje ovršene imovine”), nakon što je ovršena imovina klasificirana kao imovina namijenjena prodaji, svaki gubitak zbog umanjenja vrijednosti temelji se na razlici između usklađene knjigovodstvene vrijednosti te imovine i fer vrijednosti umanjene za trošak njezine prodaje. Banke bi trebale razviti interne politike kojima se jasno određuju glavne metodologije i pretpostavke za utvrđivanje fer vrijednosti ovršene imovine i troška njezine prodaje. Tim bi se metodologijama trebao uzeti u obzir barem diskont tržišne cijene (korektivni faktor) u skladu s likvidnošću svake vrste imovine i svim troškovima prodaje. Ako se tržišna vrijednost na otvorenom tržištu odnosi na stanje imovine nakon budućih radova na njezinu dovršenju, diskont bi trebao obuhvatiti i troškove dovršenja. Od banaka se očekuje da stvore vlastite pretpostavke utemeljene na pouzdanim empirijskim dokazima.

6.5 Otpis neprihodonosnih kredita

Međunarodni promatrači kao što je MMF naglasili su da nadzorna tijela za bankarstvo trebaju imati opću politiku kojom se zahtijeva pravodoban otpis nenaplativih kredita i pomagati bankama u sastavljanju učinkovitih kriterija za otpis⁴⁷.

U vezi s tim MMF je također napomenuo⁴⁸ da nadzorna tijela ispunjavaju svoje dužnosti povezane s procjenom kreditnog rizika i kontrole postizanja adekvatnosti kapitala banaka među ostalim i omogućavanjem dostatnih i pravodobnih rezervacija za gubitke po kreditima te je istaknuo brojne pogodnosti pravodobnog otpisa nenaplativih kredita. Osim toga, u dokumentu BCBS-a iz 2015. *Sound Credit Risk Assessment and Valuation* tvrdi se da nenaplativost treba priznati u odgovarajućem roku ispravicima vrijednosti ili otpisima⁴⁹.

Pravodobno priznavanje rezervacija i pravodoban otpis nenaplativih/nenadoknadivih kredita ključna su područja nadzora jer pridonose jačanju bilanci banaka i omogućuju im da se (ponovno) usredotoče na svoju osnovnu poslovnu aktivnost, a to je prije svega kreditiranje gospodarstva. Kada se procijeni da su krediti nenaplativi/nenadoknadivi, treba ih pravodobno otpisati.

Važnost otpisa spominje se u MSFI-ju 7, kojim se zahtijeva objavljivanje kriterija za otpis. MSFI 9 sadržava opću definiciju otpisa.

U skladu s MSFI-jem 9, bruto knjigovodstvena vrijednost financijske imovine smanjuje se kada se ne može razumno očekivati naplata. Otpis je događaj koji dovodi do prestanka priznavanja. Može se odnositi na cjelokupnu financijsku imovinu ili njezin dio.

Stoga se bruto knjigovodstvena vrijednost financijske imovine smanjuje za iznos otpisa.

Od subjekta se zahtijeva da objavi ugovorni iznos otpisane financijske imovine koja je i dalje predmet ovršnog postupka.

Subjekt treba otpisati financijsku imovinu ili dio financijske imovine u razdoblju u kojem se smatra da je kredit ili dio kredita nenaplativ.

Kako bi se izbjegle dvojbe, napominje se da se otpis može provesti prije potpunog okončanja pravne radnje protiv dužnika u svrhu naplate duga. Otpis ne znači da se banka odriče zakonskog prava na naplatu duga. Odluka banke da se odrekne zakonskog prava na potraživanje duga naziva se oprost duga.

Nakon što je iznos otpisan iz bilance, to se usklađenje više ne može ponovno knjižiti / poništiti, za razliku od rezervacija za umanjenje vrijednosti, koje se mogu

⁴⁷ Vidi dokument BCBS-a iz 2006. *Sound Credit Risk Assessment and Valuation for Loans*, str. 13.

⁴⁸ Vidi članak MMF-a, *Supervisory roles in Loan Loss provisioning in Countries implementing IFRS* (<https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2014/wp14170.pdf>).

⁴⁹ Vidi dokument BCBS-a iz 2015. *Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses*, str. 21.

ponovno prikazati u računu dobiti i gubitka ako se procjena promijeni. Otpisi se ne bi smjeli ponovno knjižiti, a ako se gotovina ili druga imovina na kraju naplate, ta naplata izravno se priznaje kao prihod u računu dobiti i gubitka.

6.6 Pravodobnost rezerviranja i otpisa

Pravodobno priznavanje rezervacija i pravodoban otpis nenaplativih kredita ključna su područja nadzora jer pridonose jačanju bilanci banaka i omogućuju im da se (ponovno) usredotoče na svoju osnovnu poslovnu aktivnost, a to je prije svega kreditiranje gospodarstva.

Sve banke trebale bi u svoje interne politike uključiti jasne upute o pravodobnosti rezervacija i otpisa. Osobito kada je riječ o izloženostima ili dijelovima izloženosti koji nisu pokriveni kolateralom, banke bi trebale odrediti primjerene najduže rokove za potpuno rezerviranje i otpis. Kada je riječ o dijelovima izloženosti koji su pokriveni kolateralom, najboljom nadzornom praksom smatra se uspostavljanje minimalne razine rezerviranja ovisno o vrsti kolaterala. Pri određivanju gore opisanih rokova za rezerviranje i otpis trebalo bi primjenjivati empirijske dokaze i konzervativan pristup. Kada procjenjuju naplativost neprihodonosnih kredita i određuju interne pristupe njihovu otpisu, banke bi trebale posvetiti osobitu pozornost skupinama izloženosti navedenima u nastavku jer bi one mogle u većoj mjeri biti trajno nenaplative. To se procjenjuje zasebno za svaki pojedinačni slučaj.

- Izloženosti kod kojih su dospjele obveze već dugo neplaćene: za različite portfelje mogu biti primjereni različiti pragovi. Banke bi trebale procijeniti naplativost izloženosti koje su klasificirane kao neprihodonosne zbog toga što su dospjele obveze već duže vremena neplaćene. Ako se tom procjenom zaključi da su izloženost ili dio izloženosti nenaplativi, treba ih pravodobno otpisati.
- Izloženosti za koje je pokrenut postupak u slučaju insolventnosti: ako je razina kolateralizacije izloženosti niska, znatan dio prihoda od stečajnog postupka potrošit će se na sudske troškove te se stoga očekuje da će procijenjena naplata biti vrlo niska.
- Djelomičan otpis može biti opravdan ako u kreditnom spisu postoje utemeljeni financijski dokazi koji pokazuju dužnikovu nesposobnost da otplati puni iznos novca koji duguje, odnosno kada postoji znatan prekomjerni dug za koji se ne može utemeljeno dokazati da će se moći naplatiti nakon provedbe restrukturiranja i/ili unovčenja kolaterala.

6.7 Postupci rezerviranja i otpisa

6.7.1 Politike

Rezerviranje

U skladu s uputama BCBS-a o kreditnom riziku, upravljačko tijelo banke trebalo bi se pobrinuti da banka ima primjerene postupke povezane s kreditnim rizikom, uključujući učinkovit sustav unutarnje kontrole, kako bi dosljedno određivala odgovarajuće ispravke vrijednosti⁵⁰.

Osim toga, subjekti bi trebali donijeti, dokumentirati i primjenjivati pouzdane metodologije kojima se provode politike, postupci i kontrole za ocjenjivanje i mjerenje ispravaka vrijednosti neprihodonosnih kredita⁵¹.

- Te metodologije trebalo bi redovito preispitivati.
- Metodologijama bi se trebali jasno dokumentirati glavni uvjeti, prosudbe, pretpostavke i procjene povezane s procjenom i mjerenjem ispravaka vrijednosti neprihodonosnih kredita (npr. stope migracije, štetni događaji, troškovi koji će nastati zbog izvršenja kolaterala)⁵². Trebale bi se temeljiti na pouzdanoj analizi i objektivnim dokazima.
- Trebalo bi donijeti jasne upute o pravodobnim rezervacijama prema vrsti izloženosti (vidi odjeljak 6.6.).
- Banke bi trebale u pisanom obliku uvesti i provoditi politike i postupke u kojima se detaljno opisuju sustavi i kontrole koji se upotrebljavaju u sklopu metodologija za kreditni rizik.⁵³
- Prosudbe rukovodstva, procjene, pretpostavke koje su uzete u obzir i povezana analiza osjetljivosti trebali bi se primjereno objavljivati.

Banke bi trebale, kao najbolju praksu, redovito retroaktivno testirati svoju procjenu umanjenja vrijednosti u odnosu na stvarne gubitke. Nadzorno je očekivanje da bi se to trebalo događati najmanje svakih šest mjeseci.

Osim toga, banke bi se u razmatranju ponovnog knjiženja / smanjenja postojećih rezervacija trebale pobrinuti za to da revidirane procjene i pretpostavke budu u skladu s trenutačnim gospodarskim uvjetima i trenutačnim gospodarskim izgledima.

⁵⁰ BCBS Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses, prvo načelo

⁵¹ BCBS Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses, drugo načelo

⁵² BCBS Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses, stavak 29.

⁵³ BCBS Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses, stavak 31.

Trebale bi uzeti u obzir i ugovorne obveze koje se odnose na očekivane novčane tokove prije nego što razmotre njihovo uključivanje u diskontirane novčane tokove.

MSFI 9

I u pojedinačnim i u skupnim procjenama na iznos ispravaka vrijednosti utjecat će pretpostavke o budućim događajima i makroekonomskim čimbenicima kao što su procjene BDP-a, stope nezaposlenosti i vrijednosti kolaterala. U tim procjenama trebalo bi uzeti u obzir sve važne i utemeljene informacije, uključujući prospektivne informacije. Subjekti bi trebali dokumentirati sve ključne pretpostavke i objasniti zašto su primjerene.

Otpis

Subjekti su odgovorni za utvrđivanje svoje politike otpisa neprihodonosnih kredita na temelju unutarnjih i vanjskih čimbenika. Nadzorna tijela očekuju da svaka banka, uzevši u obzir načelo proporcionalnosti, ima jasno utvrđenu politiku otpisa neprihodonosnih kredita koju je odobrilo upravljačko tijelo. Ona treba biti dostupna na zahtjev nadzornog tijela.

Banke bi se trebale pobrinuti za to da se poduzmu interne mjere za izbjegavanje arbitraže u izračunu pokrivenosti rezervacijama zbog aktivnosti povezanih s otpisom neprihodonosnih kredita. Izloženosti bi prije svega trebalo otpisati kada je otpis opravdan nemogućnošću njihove naplate u skladu s internom politikom otpisa, a ne samo u svrhu doseganja određene razine bruto neprihodonosnih kredita ili održavanja određenog koeficijenta pokrivenosti.

6.7.2 Interna dokumentacija

Rezerviranje

Banke bi trebale voditi internu popratnu dokumentaciju koju će moći dostaviti na pregled nadzornom tijelu na njegov zahtjev. Ta dokumentacija trebala bi obuhvatiti sljedeće elemente:

- kriterije za utvrđivanje kredita koji podliježu pojedinačnoj procjeni
- pravila koja se primjenjuju na svrstavanje u skupine izloženosti sličnih obilježja kreditnog rizika, bez obzira na to jesu li značajne ili ne, uključujući popratne dokaze o tome da te izloženosti imaju slična obilježja

- detaljne informacije o ulaznim podacima, izračunima i rezultatima na kojima se temelji svaka kategorija pretpostavki o svakoj skupini kredita
- razloge za pretpostavke koje se uzimaju u obzir u izračunu umanjenja vrijednosti
- rezultate testiranja pretpostavki u odnosu na stvarne gubitke
- politike i postupke koji pokazuju kako banka utvrđuje, prati i procjenjuje pretpostavke koje uzima u obzir
- nalaze i ishode skupnih ispravaka vrijednosti
- popratnu dokumentaciju za sve čimbenike koji se uzimaju u obzir, a koji utječu na povijesne podatke o gubicima
- detaljne informacije o prosudbama utemeljenima na iskustvu s pomoću kojih su usklađivani utvrđeni podatci za skupinu financijske imovine kako bi se uzele u obzir trenutačne okolnosti⁵⁴.

Otpisi

Banke bi trebale interno dokumentirati i objaviti politiku otpisa koju primjenjuju, uključujući pokazatelje s pomoću kojih procjenjuju očekivanja povezana s naplatom. Osim toga, trebale bi pružiti detaljne informacije o financijskoj imovini koja je otpisana, ali je i dalje predmet ovršnog postupka.

Radi potpune transparentnosti otpisa banke bi trebale voditi detaljne evidencije svih otpisanih neprihodonosnih kredita na razini portfelja. Te informacije trebaju biti dostupne na zahtjev nadzornih tijela.

Zahtjevi povezani s računalnim bazama podataka

Banke bi trebale imati baze podataka koje ispunjavaju sljedeće zahtjeve:

- dovoljna detaljnost i opsežnost podataka u smislu pokrivanja svih važnih faktora rizika; to bi, među ostalim, trebalo omogućiti svrstavanje izloženosti u skupine prema zajedničkim čimbenicima, na primjer institucijskom sektoru kojem dužnik pripada, svrsi transakcije i zemljopisnom položaju dužnika, kako bi se mogla provesti skupna analiza koja omogućuje utvrđivanje izloženosti subjekta prema tim važnim faktorima rizika
- točnost, cjelovitost, pouzdanost i pravodobnost podataka

⁵⁴ MRS 39, stavak 62.

- dosljednost: podatci bi se trebali temeljiti na zajedničkim izvorima informacija i jedinstvenim definicijama pojmova koji se upotrebljavaju za kontrolu kreditnog rizika
- sljedivost, što znači da se može utvrditi izvor informacija.

Funkcije unutarnje kontrole subjekta (npr. odjel unutarnje revizije ili kontrole rizika) trebale bi provjeravati jesu li baze podataka neprekidno usklađene s obilježjima koja zahtijevaju interne politike, i to osobito s prethodno navedenim zahtjevima.

Banke bi trebale uspostaviti postupke kojima se omogućuje uvrštavanje prikupljenih informacija iz baza podataka u izvješća o poslovanju, kako bi izvješća i druga dokumentacija (redovita ili *ad hoc*) važna za odlučivanje na različitim upravljačkim razinama, pa tako i na razini upravljačkog tijela, bili utemeljeni na pravodobnim, potpunim i dosljednim informacijama.

Banke bi trebale uspostaviti i dokumentirati periodične postupke za usporedbu pouzdanosti i dosljednosti raspoređivanja transakcija u baze podataka te rezultata procijenjenih ispravaka vrijednosti i rezervacija tijekom različitih faza ciklusa kontrole kreditnog rizika. Trebale bi povremeno retroaktivnim testiranjem uspoređivati svoje procjene ispravaka vrijednosti i rezervacija, pri čemu će ocijeniti točnost tih procjena uspoređujući ih *a posteriori* sa stvarnim zabilježenim gubicima po transakcijama.

Metode i pretpostavke koje se upotrebljavaju za procjenjivanje ispravaka vrijednosti i rezervacija trebalo bi redovito preispitivati kako bi se smanjile razlike između procjena gubitaka i stvarno nastalih gubitaka. Upravljačko tijelo subjekta trebalo bi odlučiti treba li znatno izmijeniti metode za procjenu ispravaka vrijednosti i rezervacija.

Kao dopunu tim mjerama subjekt bi trebao povremeno provoditi:

- analize osjetljivosti na izmjene u metodama, pretpostavkama, čimbenicima i parametrima s pomoću kojih se procjenjuju ispravci vrijednosti i rezervacije
- usporedne analize uporabom svih važnih informacija koje su interno i eksterno dostupne.

6.8 Nadzorno izvješćivanje i javne objave

Nadzorno izvješćivanje

Na zahtjev nadzornih tijela banke bi trebale, kao minimum, biti u stanju pružiti podatke o modelima koje upotrebljavaju za izračun ispravaka vrijednosti za umanjenje vrijednosti neprihodonosnih kredita na skupnoj osnovi, u skladu s Tablicom 7. u Prilogu 7.

Javna objava

Kako bi korisnici financijskih izvještaja bolje razumjeli kvalitetu kreditnih portfelja i postupke kontrole kreditnog rizika, od banaka se očekuje da objave skup kvantitativnih i kvalitativnih informacija koji je detaljno opisan u Prilogu 7.

7 Vrednovanje kolaterala u obliku nekretnine

7.1 Svrha i kratak pregled

Nalazi nadzornih aktivnosti, uključujući sveobuhvatnu procjenu / pregled kvalitete imovine, ali i nadzore na licu mjesta, naglasili su manjkavosti u pristupima kojima se služe banke kada je riječ o potpunosti i točnosti vrednovanja nekretnina.

U prošlosti banke često nisu uspijevale dobiti periodične financijske informacije od dužnika ili posuvremenjene podatke o vrednovanju nekretnina na temelju kojih se procjenjuje kvaliteta kredita u bilanci i adekvatnost kolaterala. Zbog toga nisu prepoznavale rane znakove upozorenja o pogoršanju kvalitete imovine, što je dovodilo do podcjenjivanja vrijednosti rezervacija za gubitke po kreditima u bilanci.

Područje primjene ovog poglavlja

U ovom poglavlju izlažu se nadzorna očekivanja i daju najbolje upute o politikama, postupcima i objavama koje bi banke trebale poštovati kada procjenjuju nekretnine koje služe kao kolateral za neprihodonosne kredite.

U sklopu SSM-a od banaka se očekuje da se pridržavaju načela opisanih u ovom poglavlju i uklope ih u svoje politike, postupke i kontrole.

Za potrebe uputa iz ovog poglavlja sve vrste kolaterala u obliku nekretnine prihvatljive su bez obzira na prihvatljivost u skladu s CRR-om.

Primjenjuju se članci 208. i 229. Uredbe (EU) br. 575/2013.⁵⁵

U ovom poglavlju prvo se ukratko opisuju opća očekivanja povezana s upravljanjem (odjeljak 7.2.) koja obuhvaćaju aspekte politika, postupaka, praćenja i kontrola te očekivanja koja se odnose na procjenitelje. Potom se daju upute o učestalosti vrednovanja (odjeljak 7.3.) i metodologiji vrednovanja (odjeljak 7.4.). Naposljetku se govori i o vrednovanju ovršene imovine (odjeljak 7.5.).

⁵⁵ U članku 208. stavku 3. navodi se: „Moraju biti ispunjeni svi sljedeći uvjeti za praćenje vrijednosti i procjenu vrijednosti nekretnine: (a) Institucije učestalo prate vrijednost nekretnina, i to za poslovne nekretnine barem jednom godišnje, a za stambene nekretnine jednom u tri godine. Institucije prate vrijednosti nekretnina i češće ako su tržišni uvjeti podložni značajnim promjenama. (b) Vrijednost nekretnine ponovno se procjenjuje ako informacije dostupne institucijama upućuju na to da je možda došlo do značajnog smanjenja vrijednosti nekretnine u odnosu na uobičajene tržišne cijene, a tu ponovnu procjenu provodi procjenitelj koji posjeduje kvalifikacije, sposobnosti i iskustvo potrebno za utvrđivanje vrijednosti nekretnine i koji je neovisan o postupku donošenja odluke o izloženosti. Za izloženosti koje prelaze iznos od 3 milijuna eura ili čine više od 5 % regulatornoga kapitala institucije, taj procjenitelj provodi ponovnu procjenu najmanje svake tri godine.”

7.2 Upravljanje, postupci i kontrole

7.2.1 Opće politike i postupci

Banka treba imati ustanovljene pisane politike i postupke koje je odobrilo upravljačko tijelo i koji su usklađeni s kriterijima iz ovih uputa kojima se uređuje vrednovanje kolaterala u obliku nekretnine.

Trebala bi utvrditi odgovorne osobe za dokumente o politikama i postupcima koje će biti nadležne za njihovo preispitivanje te se pobrinuti za to da se bitne promjene dostave upravljačkom tijelu na odobrenje.

Pisane politike i postupke banaka o vrednovanju kolaterala trebalo bi preispitivati barem jednom godišnje. Banke bi se trebale pobrinuti za to da se tijekom procesa preispitivanja utvrde eventualni nedostaci kada je riječ o znanju i pravodobno provedu planovi za njihov ispravak.

Politike i postupci trebali bi biti potpuno usklađeni s izjavom banke o sklonosti preuzimanju rizika.

7.2.2 Praćenje i kontrole

Od banaka se očekuje da redovito prate i preispituju vrednovanja koja obavljaju procjenitelji, u skladu s uputama iz ovog poglavlja.

Banke bi trebale oblikovati i provoditi učinkovitu internu politiku i postupke osiguranja kvalitete kojima se preispituju vrednovanja koja su proveli unutarnji i vanjski procjenitelji. Taj proces može imati različite oblike, ovisno o veličini i poslovnom modelu banke, ali opća su načela sljedeća:

- Postupak osiguranja kvalitete provodi jedinica za kontrolu rizika koja je neovisna o postupku obrade kredita, praćenja kredita i odobravanja kredita.
- Neovisnost postupka odabira vanjskog procjenitelja redovito se ispituje u sklopu postupka osiguranja kvalitete.
- Odgovarajući, sličan uzorak vrednovanja unutarnjih i vanjskih procjenitelja redovito se uspoređuje s tržišnim podacima.
- Redovito se provodi retroaktivno testiranje unutarnjih i vanjskih vrednovanja kolaterala.
- Postupak osiguranja kvalitete temelji se na odgovarajućoj veličini uzorka.

Osim toga, odjel unutarnje revizije trebao bi redovito preispitivati usklađenost i kvalitetu politika i postupaka vrednovanja nekretnina, neovisnost postupka odabira procjenitelja i primjerenost vrednovanja koja provode i vanjski i unutarnji procjenitelji.

Banke bi trebale omogućiti odgovarajuću diversifikaciju vrednovanja koja se dodjeljuju procjeniteljima. Nakon dvaju uzastopnih, posuvremenjenih pojedinačnih vrednovanja iste nekretnine (kao što je utvrđeno u sljedećem odjeljku) procjenitelji bi se trebali rotirati, odnosno nekretninu bi sljedeći put trebao procijeniti neki drugi unutarnji ili vanjski procjenitelj.

Premda se odjeljci 7.2.1. i 7.2.2. odnose na kolateral kojim se osiguravaju neprihodonosni krediti, nadzorna tijela smatraju da oni sadržavaju najbolju praksu i za upravljanje prihodonosnim izloženostima te njihovo praćenje i kontrolu.

7.2.3 Pojedinačno ili indeksirano vrednovanje

Pojedinačno vrednovanje

Za potrebe ovih uputa banke bi trebale primjenjivati najmanje sljedeće postupke kako bi posuvremenile vrednovanje kolaterala u obliku nekretnine:

- Banke učestalo prate vrijednost kolaterala u obliku nekretnine, barem u skladu s člankom 208. stavkom 3. Uredbe (EU) br. 575/2013.
- Pojedinačna vrednovanja nekretnina, uključujući posuvremenjena pojedinačna vrednovanja, jesu procjene pojedinačnih nekretnina koje provodi procjenitelj za točno određene nekretnine i ne temelje se na indeksaciji ili nekom drugom automatiziranom postupku. Pojedinačna vrednovanja nekretnina provode se u skladu s očekivanjima iz ovog poglavlja.

Indeksirano vrednovanje

Vrednovanje koje proizlazi iz indeksacije ili nekog drugog automatiziranog procesa definira se kao indeksirano vrednovanje koje nije revalorizacija ni pojedinačno vrednovanje nekretnine. Može se, međutim, upotrijebiti za posuvremenjenje vrednovanja neprihodonosnih kredita bruto vrijednosti manje od 300 000 EUR koji su osigurani nekretninom, pod uvjetom da se kolateral koji se vrednuje može mjeriti tim metodama.

Minimalni zahtjevi iz članka 208. stavka 3. CRR-a i dalje se primjenjuju bez obzira na navedeni prag za iznimke.

Osim toga, prag za indeksaciju ne zamjenjuje zahtjeve nacionalnog prava kojima se određuju konzervativniji pragovi za pojedinačna vrednovanja.

Indeksi koji se upotrebljavaju za indeksaciju mogu biti unutarnji ili vanjski, sve dok ispunjavaju sljedeće uvjete:

- Redovito se preispituju, a rezultati preispitivanja dokumentiraju se i dostupni su kad god je potrebno. Ciklus preispitivanja i zahtjevi povezani s upravljanjem jasno su definirani u dokumentu o politici koji je odobrilo upravljačko tijelo.
- Imaju dovoljno visok stupanj granularnosti, a metodologija je prikladna i primjerena za kategoriju imovine o kojoj je riječ.
- Utemeljeni su na dovoljno velikoj vremenskoj seriji zabilježenih empirijskih dokaza (stvarne transakcije nekretninama).

7.2.4 Procjenitelji

Sva vrednovanja, uključujući posuvremenjena, trebaju provoditi neovisni kvalificirani procjenitelji, unutarnji ili vanjski, koji posjeduju kvalifikacije, sposobnosti i iskustvo potrebno za provođenje vrednovanja, u skladu s člankom 208. stavkom 3. točkom (b) Uredbe (EU) br. 575/2013.

Banke bi trebale imati na raspolaganju skupinu unutarnjih ili vanjskih neovisnih, kvalificiranih procjenitelja koji imaju primjereno odobrenje na temelju kriterija navedenih u nastavku. Trebale bi kontinuirano ocjenjivati uspješnost procjenitelja i odlučivati može li određeni procjenitelj ostati u skupini ili ne.

Banke trebaju provjeriti imaju li vanjski procjenitelji odgovarajuće osiguranje od profesionalne odgovornosti te svake godine ponovno provjeravati to osiguranje kako bi se uvjerile da je primjereno i važeće.

Banke bi trebale jamčiti da svi procjenitelji, i unutarnji i vanjski, te članovi njihove uže obitelji ispunjavaju sljedeće zahtjeve povezane s neovisnošću:

- Procjenitelj nije uključen u postupak obrade kredita, odlučivanja o kreditu i odobravanja kredita.
- Procjenitelj se ne rukovodi kreditnom sposobnošću dužnika niti ona utječe na njega.
- Procjenitelj nije, niti će biti u budućnosti, u stvarnom ili potencijalnom sukobu interesa kada je riječ o rezultatu vrednovanja.
- Procjenitelj nema udio u nekretnini.
- Procjenitelj nije povezana osoba ni kupca ni prodavatelja nekretnine.
- Procjenitelj sastavlja nepristrano, jasno, transparentno i objektivno izvješće o vrednovanju.
- Procjenitelj ne smije primiti naknadu koja ovisi o rezultatu vrednovanja.

Kvalificiran procjenitelj trebao bi:

- biti stručno osposobljen i imati najmanje minimalnu razinu obrazovanja u skladu s nacionalnim zahtjevima za provođenje takvih vrednovanja
- imati odgovarajuće tehničke vještine i iskustvo kako bi mogao obavljati zadatke
- biti upoznat sa zakonima, propisima i standardima vrednovanja nekretnina koji se odnose na procjenitelja i njegove zadatke te moći dokazati svoju sposobnost za djelovanje u skladu s tim zakonima, propisima i standardima
- imati potrebno znanje o predmetu vrednovanja, tržištu nekretnina na kojem bi se trgovalo tim predmetom i svrsi vrednovanja.

Skupina procjenitelja trebala bi imati stručno znanje o različitim područjima sektora nekretnina koji odgovaraju kreditnom poslovanju banke i lokaciji kreditne aktivnosti.

7.3 Učestalost vrednovanja

Za potrebe ovih uputa banke bi trebale primjenjivati postupke opisane u nastavku kako bi preispitivale i pratile vrednovanje kolaterala u obliku nekretnine.

Bez obzira na odredbe iz odjeljka 7.2. banke bi trebale često posuvremenjivati pojedinačna vrednovanja kolaterala za sve izloženosti, i to najmanje jednom godišnje za poslovne nekretnine i jednom u tri godine za stambene nekretnine.

Vrednovanje kolaterala u obliku nekretnine trebalo bi obnavljati pojedinačno u trenutku kada se kredit klasificira kao neprihodonosna izloženost i najmanje jednom godišnje dok god je tako klasificiran. To se odnosi na sve kredite koji su klasificirani kao neprihodonosni u skladu s poglavljem 5. ovih uputa. Jedino izuzeće od tog zahtjeva za pojedinačno posuvremenjeno vrednovanje odnosi se to da se posuvremenjena pojedinačna vrednovanja ispod određenog praga (vidi odjeljak 7.2.3.) mogu provoditi indeksacijom pod uvjetom da se kolateral koji se vrednuje može mjeriti tim metodama.

Ako je posuvremenjeno pojedinačno vrednovanje nekretnine provedeno tijekom proteklih 12 mjeseci (u skladu sa svim primjenjivim načelima i zahtjevima iz ovog poglavlja), vrijednost nekretnine može biti indeksirana do razdoblja za preispitivanje umanjenja vrijednosti.

Banke bi trebale češće provoditi vrednovanja ako je tržište podložno znatnim negativnim promjenama i/ili ako su se pojavili znakovi znatnog pada vrijednosti pojedinačnog kolaterala.

Stoga bi u politikama i postupcima za vrednovanje kolaterala trebale odrediti kriterije s pomoću kojih će utvrditi da je došlo do znatnog pada vrijednosti kolaterala. Oni uključuju kvantitativne pragove za svaku vrstu primljenog kolaterala na temelju zabilježenih empirijskih podataka i relevantnog kvalitativnog iskustva banke imajući na umu mjerodavne čimbenike kao što su kretanja tržišnih cijena ili mišljenje neovisnih procjenitelja.

Banke bi trebale ustanoviti odgovarajuće IT postupke i sustave koji će upozoravati na zastarjela vrednovanja i aktivirati okidače za izvješća o vrednovanju.

7.4 Metodologija vrednovanja

7.4.1 Opći pristup

Banke bi trebale odrediti primjerene pristupe vrednovanju kolaterala za svaku vrstu kolaterala, koji odgovaraju kategoriji imovine o kojoj je riječ.

Sav kolateral u obliku nekretnina trebao bi se vrednovati na temelju tržišne vrijednosti ili hipotekarne vrijednosti u skladu s člankom 229. CRR-a. Tržišna je vrijednost procijenjeni iznos za koji bi imovina ili obveza mogla biti razmijenjena na datum vrednovanja između voljnog kupca i voljnog prodavatelja u transakciji po tržišnim uvjetima nakon odgovarajućeg marketinga, pri čemu je svaka strana bila dobro obaviještena te postupila razborito i bez prisile.

Skupna vrednovanja koja se temelje samo na diskontiranom trošku zamjene ne bi se trebala upotrebljavati.

Ako se nekretninama ostvaruju prihodi, može se upotrebljavati metoda usporedbe cijena na tržištu ili pristup diskontiranog novčanog toka.

Vrednovanje kolaterala u obliku nekretnine trebalo bi se provoditi u skladu s europskim i međunarodnim standardima⁵⁶. Mogu se prihvatiti i nacionalni standardi ako poštuju slična načela.

7.4.2 Očekivani budući novčani tokovi

U skladu s načelima iz poglavlja 6. o mjerenju neprihodonosnih kredita, pojedinačne procjene ispravaka vrijednosti rezervacija na temelju diskontiranja budućih novčanih tokova mogu se provoditi uporabom dvaju širih pristupa:

- scenarij „trajnosti poslovanja”, u kojem operativni novčani tokovi dužnika i dalje postoje i mogu se upotrijebiti za povrat financijskog duga, a kolateral se može realizirati u mjeri koja ne utječe na operativne novčane tokove
- scenarij „prestanka poslovanja”, u kojem operativni novčani tokovi dužnika prestaju, a kolateral se realizira.

Budući da se procjena ispravaka vrijednosti u scenariju trajnosti poslovanja temelji na pretpostavkama o operativnim novčanim tokovima dužnika uključujući novčane tokove od kolaterala, posuđene i pouzdane informacije o novčanim tokovima

⁵⁶ Među njima su standardi European Valuation Standards EVS-2016 (tzv. Plava knjiga) i standardi instituta Royal Institute of Chartered Surveyors (RICS).

preduvjet su za tu procjenu. Vidi odjeljak 6. o mjerenju neprihodonosnih kredita, u kojem se može pronaći još informacija o scenariju trajnosti poslovanja.

7.4.3 **Pristup prestanka poslovanja**

U scenariju prestanka poslovanja iznos budućih prihoda od unovčenja kolaterala trebalo bi uskladiti uzimajući u obzir odgovarajuće troškove likvidacije i diskontiranje tržišne cijene na tržišnu vrijednost na otvorenom tržištu.

Troškovi likvidacije/prodaje

Troškovi likvidacije definiraju se kao odljevi novca nastali tijekom unovčenja kolaterala i procesa njegove prodaje. To su, među ostalima:

- svi primjenjivi troškovi povezani sa sudskim postupcima
- troškovi prodaje, porezi i drugi izdatci
- svi dodatni troškovi održavanja koje će banka imati u vezi s preuzimanjem kolaterala i njegovom prodajom
- svi priljevi novca do datuma likvidacije.

Osim gore spomenutih troškova likvidacije, na posuvremenjeno vrednovanje prema potrebi bi trebalo primijeniti diskont tržišne cijene, kao što je opisano u nastavku.

Pri određivanju cijene nekretnine (odnosno njezine tržišne vrijednosti na otvorenom tržištu) u trenutku likvidacije trebalo bi uzeti u obzir sadašnje i očekivane tržišne uvjete.

Prema potrebi treba uzeti u obzir i koliko će vremena proteći do prodaje na temelju nacionalnog pravnog okvira o prodaji nekretnina pod hipotekom, osobito kada su sudski postupci dugotrajni.

Unovčenje kolaterala može uključiti strategije i sporazumne i nespোরазумne (prisilne) likvidacije.

Opseg/visina troškova likvidacije, kako su prethodno opisani, treba biti izravno povezana s načinom ovrhe kolaterala, odnosno s pitanjem je li ona dobrovoljna ili prisilna.

Diskont tržišne cijene

Diskonti tržišne cijene koji se primjenjuju na cijenu nekretnine (tržišnu vrijednost na otvorenom tržištu u trenutku likvidacije) ili na fer vrijednost izvedenu iz modela fer vrijednosti važni su iz sljedećeg ekonomskog razloga: empirijski dokazi i praktično iskustvo pokazuju da postoji negativna korelacija između učestalosti nastanka

statusa neispunjavanja obveza i vrijednosti kolaterala. Osim toga, tržišna likvidnost obično se smanjuje kada banke moraju u brojnim slučajevima realizirati kolateral te se banke u razdobljima kada su stope neispunjavanja obveza visoke često suočavaju s pritiscima na kapital zbog kojih požuruju likvidaciju kolaterala čak i ako to znači da će ga morati prodati po nepovoljnoj cijeni. Uporaba diskonta nije izraz proizvoljne konzervativne pristranosti nego odraz gospodarske stvarnosti prognoziranja novčanih tokova. Stoga bi se kod diskontiranja tržišne cijene trebali uzeti u obzir likvidnost tržišta i strategija likvidacije. Ne bi se trebali uzeti u obzir uvjeti prisilne prodaje osim ako predviđena strategija likvidacije doista uključuje prisilnu prodaju.

Nadzorna tijela očekuju od banaka da primijene odgovarajuće diskonte tržišne cijene u smislu IAS-a 39 i MRS-a 9 za izračun regulatornog kapitala i za potrebe kontrole rizika. Diskont tržišne cijene može biti blizu nuli za visokolikvidne i neproblematične vrste kolaterala koje nisu izložene nikakvim znatnim korelacijskim rizicima. Ako se kolateral prodaje na dražbi, trebalo bi primijeniti diskont od najmanje 10 %.

Od svih banaka očekuje se da razviju vlastite pretpostavke o troškovima likvidacije i diskontu tržišne cijene na temelju zabilježenih empirijskih dokaza. Ako nema dovoljno empirijskih dokaza, pretpostavke o diskontu trebale bi biti dovoljno konzervativne i temeljiti se barem na likvidnosti, proteku vremena i kvaliteti/starosti procjene. Ako se banka nađe u situaciji zamrznutog tržišta nekretnina, u kojoj je prodan samo malen broj nekretnina ili se mora smatrati da je broj prodanih nekretnina u prošlosti bio nedovoljan, trebalo bi primijeniti konzervativniji diskont tržišne cijene.

Primjer izračuna očekivanih budućih novčanih tokova

U nastavku je primjer izračuna koji pokazuje kako se uzimaju u obzir troškovi likvidacije/prodaje i diskont tržišne cijene. On također pokazuje da na neto sadašnju vrijednost kolaterala osim diskonta tržišne cijene i troška likvidacije mogu znatno utjecati i drugi čimbenici kao što je trošak održavanja i diskontiranje (osobito kada je riječ o dugotrajnom razdoblju do ostvarenja prodaje).

Primjer

diskont tržišne cijene: 10 %

razdoblje do ostvarenja likvidacije/prodaje: 5 godina

troškovi prodaje, uključujući poreze i druge troškove: 10 %

troškovi održavanja: 5 %

efektivna kamatna stopa: 5 %

	T = 0	T = 1	T = 2	T = 3	T = 4	T = 5
bruto vrijednost kredita	300 EUR					
vrednovanje kolaterala na otvorenom tržištu						200 EUR
diskont tržišne cijene						–20 EUR
troškovi prodaje						–18 EUR
troškovi održavanja		–10 EUR	–10 EUR	–10 EUR	–10 EUR	–10 EUR
očekivani budući novčani tokovi		–10 EUR	–10 EUR	–10 EUR	–10 EUR	152 EUR
sadašnja vrijednost kolaterala	84 EUR					
iznos umanjenja vrijednosti	216 EUR					

Daljnja razmatranja o procjeni novčanih tokova koji proizlaze iz likvidacije kolaterala u obliku nekretnine

Kada procjenjuju novčane tokove koji proizlaze iz likvidacije kolaterala u obliku nekretnine, banke bi se trebale služiti odgovarajućim, realističnim pretpostavkama. Osim toga, kreditne institucije trebale bi obratiti pozornost na zahtjeve povezane s vrednovanjem novčanih tokova iz MSFI-ja 13 o mjerenju fer vrijednosti. Financijske institucije trebale bi prije svega ispunjavati zahtjeve opisane u nastavku.

- Trebale bi odrediti pretpostavljeno vrijeme prodaje uzimajući u obzir sadašnje i očekivane tržišne uvjete te nacionalni pravni okvir koji se odnosi na prodaju nekretnina pod hipotekom.
- Trebale bi se pobrinuti da cijena nekretnine upotrijebljena za određivanje procijenjene tržišne vrijednosti kolaterala u obliku nekretnine u trenutku likvidacije ne bude optimističnija od projekcija međunarodnih organizacija te da stoga ne dovodi do poboljšanja sadašnjih tržišnih uvjeta.
- Trebale bi se pobrinuti da se ne pretpostavlja kako će se prihod od kolaterala u obliku nekretnine povećati u odnosu na sadašnju razinu ako nije sklopljen sporazum o takvom povećanju. Osim toga, pri izračunu novčanih tokova trebalo bi uskladiti tekući prihod od nekretnine kako bi se uzeli u obzir očekivani gospodarski uvjeti. Na primjer, možda nije primjereno predvidjeti stabilan prihod od najma u uvjetima recesije u kojima raste broj praznih nekretnina, što stvara pritisak na smanjenje iznosa najamnine
- Strategija „držanja u posjedu” nije prihvatljiva za nekretnine. Ta strategija znači da se nekretnine drže na vrijednosti koja je viša od tržišne vrijednosti pod pretpostavkom da će se prodati nakon što se tržište oporavi.

Kada se za procjenu naplativog iznosa izloženosti upotrebljava vrijednost kolaterala, trebalo bi dokumentirati barem sljedeće:

- način na koji je vrijednost određena, uključujući uporabu procjena, pretpostavki povezanih s vrednovanjem i izračuna
- razloge na kojima se temelji eventualno usklađenje procijenjenih vrijednosti
- određivanje troškova prodaje, ako je primjenjivo
- stručnost i neovisnost procjenitelja
- pretpostavljeno razdoblje do naplate.

Kada se naplativi iznos izloženosti procjenjuje na temelju utvrđene tržišne cijene, u spisu bi trebalo dokumentirati i iznos, izvor i datum te tržišne cijene.

Banke bi trebale moći potkrijepiti upotrijebljene pretpostavke pružajući nadležnom tijelu, na njegov zahtjev, pojedinosti o tržišnoj vrijednosti nekretnine, diskontu tržišne cijene, troškovima sudskih postupaka i prodaje koji su uzeti u obzir i pretpostavljenom razdoblju koje će proteći do likvidacije. Banke bi trebale moći u potpunosti obrazložiti svoje pretpostavke, i kvalitativno i kvantitativno, te objasniti čimbenike koji su ih potaknuli na ta očekivanja uzimajući u obzir prošlo i sadašnje iskustvo.

Retroaktivno testiranje

Banke bi pouzdanim retroaktivnim testiranjem trebale pokazati da su upotrijebljene pretpostavke razumne i utemeljene na zabilježenim podacima. U vezi s tim trebale bi redovito retroaktivno testirati svoja prošla vrednovanja (posljednje vrednovanje prije klasifikacije u neprihodonosne kredite) u odnosu na prošle prodaje (neto prodajna cijena kolaterala). Banka bi, ovisno o svojoj veličini i poslovnom modelu, u postupku retroaktivnog testiranja trebala razlikovati vrste objekata (npr. obiteljska kuća, stan, skladište), modele/pristupe vrednovanja, vrstu prodaje (dobrovoljna/prisilna) i regije. Rezultati retroaktivnog testiranja trebali bi se upotrijebiti za određivanje diskonta na vrednovanje kolaterala za izloženosti koje su i dalje u bilanci. Banke koje se služe naprednim IR pristupom mogu umjesto toga za određivanje diskonta upotrebljavati gubitke zbog nastanka statusa neispunjavanja obveza koji se odnose na osigurane izloženosti.

Zahtjevi povezani s računalnim bazama podataka koji se odnose na kolateral

Banke bi trebale imati baze podataka o transakcijama kako bi omogućile ispravnu procjenu, praćenje i kontrolu kreditnog rizika te pripremu izvješća i druge pravodobne, sveobuhvatne dokumentacije i za rukovodstvo i za izvješćivanje trećih

strana ili odgovaranje na zahtjeve nadzornih tijela. Baze podataka trebale bi prije svega ispunjavati sljedeće zahtjeve:

- detaljnost i opsežnost podataka u smislu pokrivanja svih važnih faktora rizika
- točnost, cjelovitost, pouzdanost i pravodobnost podataka
- dosljednost – podatci bi se trebali temeljiti na zajedničkim izvorima informacija i jedinstvenim definicijama pojmova koji se upotrebljavaju za kontrolu kreditnog rizika
- sljedivost, što znači da se može utvrditi izvor informacija.

Te baze podataka trebale bi sadržavati sve važne informacije o nekretninama i drugim vrstama kolaterala za transakcije banaka te o odnosima između kolaterala i točno određenih transakcija.

7.5 Vrednovanje ovršene imovine⁵⁷

Banke se snažno potiču da klasificiraju ovršene nekretnine kao dugotrajnu imovinu koja se drži za prodaju u skladu s MSFI-jem 5⁵⁸. Taj računovodstveni postupak podrazumijeva da rukovodstvo treba odobriti pojedinačni plan prodaje imovine u kratkom vremenskom roku (obično od jedne godine) i da treba voditi politiku aktivne prodaje (MSFI 5, stavak 8.). Time pogoduje naplati.

U skladu s tom pretpostavkom ovršenu imovinu trebalo bi vrednovati prema nižoj od sljedećih dviju vrijednosti:

- knjigovodstvena vrijednost financijske imovine, pri čemu se prema imovini koja je ovršena ili primljena u svrhu naplate duga postupa kao prema kolateralu
- fer vrijednost preuzete imovine umanjena za troškove prodaje.

Ako fer vrijednost nije dobivena uzimajući u obzir aktivno tržište nego se temelji na metodi vrednovanja (druga ili treća razina), možda će je trebati donekle uskladiti zbog sljedećih čimbenika:

- stanje ili lokacija imovine. Rizik i neizvjesnost koji su povezani s imovinom trebali bi se uvrstiti u procjenu fer vrijednosti.
- opseg ili stupanj aktivnosti tržišta za tu imovinu. U procjenu bi trebalo uvrstiti dosadašnje iskustvo subjekta povezano s realizacijom i razlike između metode vrednovanja i konačnog postignutog iznosa. Pretpostavke u svrhu mjerenja tog usklađenja mogu se dokumentirati i trebale bi biti dostupne na zahtjev nadzornog tijela. U obzir se mogu uzeti diskonti za nelikvidnost.

⁵⁷ Definicija ovršene imovine koja se primjenjuje u sklopu ovih uputa sadržana je u Prilogu 1.

⁵⁸ U okviru MSFI-ja više je pristupa za vrednovanje ovršene imovine (MRS 2, MRS 16, MRS 40 i MSFI 5). Nadzorna tijela, međutim, iz gore navedenih razloga snažno potiču banke da upotrebljavaju MSFI 5.

U rijetkim slučajevima banke stječu zgrade koje se još grade i odlučuju dovršiti gradnju prije prodaje. U tim slučajevima one bi trebale dokazati prednosti takve strategije, a troškovi ne bi trebali prekoračiti fer vrijednost umanjenu za troškove dovršenja i prodaje imovine uzimajući u obzir odgovarajuće, prethodno opisane diskonte za nelikvidnost. Ovrha nekretnine tek je posljedica odobravanja kredita kod kojih je poslije nastao status neispunjavanja obveza. Stoga takve ovrhe nisu izraz poslovne strategije ulaganja u nekretnine, kao što je definirano u MRS-u 40, a poteškoće na koje banke nailaze pri prodaji ovršenih nekretnina nisu dokaz takve strategije ulaganja. Bankama se zbog toga odlučno savjetuje da u takvim slučajevima ne primjenjuju MRS 40 i potiče ih se da primjenjuju MSFI 5, kao što je napomenuto na početku ovog odjeljka.

Dugačka razdoblja održavanja ovršene imovine upućuju na poteškoće s njezinom prodajom, na primjer zbog nelikvidnosti tržišta. Stoga, ako je ovršena imovina prekoračila prosječno vrijeme držanja slične imovine u vezi s kojom se vode politike aktivne prodaje, banke bi trebale revidirati diskont za nelikvidnost primijenjen u gore spomenutom postupku vrednovanja primjereno ga povećavajući. U tim okolnostima banka ne bi trebala provesti ponovno knjiženje / poništavanje postojećeg akumuliranog umanjenja vrijednosti imovine jer dugotrajan ostanak u bilanci dokazuje da banka nije u mogućnosti prodati imovinu po povećanoj vrijednosti.

Učestalost vrednovanja ovršene imovine i postupci koji se primjenjuju usklađeni su s postupanjem prema nekretninama opisanim u odjeljcima 7.3. i 7.2.2.

7.6 Nadzorno izvješćivanje i javne objave

U Prilogu 7. opisana su nadzorna očekivanja povezana s javnim objavama koje se odnose na kolateral.

Prilog 1.

Pojmovnik

Pokrata/izraz	Definicija	Upućivanje
društvo za upravljanje imovinom	To je subjekt posebne namjene za čišćenje bilanci banaka. Kreditna institucija može prenijeti neprihodonosnu imovinu na takav subjekt ako su ispunjeni određeni zahtjevi i uvjeti. Te subjekte često nazivaju „loše banke“.	
pregled kvalitete imovine	procjena koju provode nadzorna tijela radi unaprjeđenja transparentnosti povezane s izloženosti banaka, uključujući adekvatnost vrednovanja imovine i kolaterala te povezanih rezervacija	rezultati ESB-ova pregleda kvalitete imovine za 2014. i 2015.
BCBS (Bazelski odbor za nadzor banaka)	To je odbor Banke za međunarodne namire koji služi kao forum za redovitu suradnju u pitanjima koja se odnose na nadzor banaka. Njegov je cilj povećati razumijevanje ključnih pitanja povezanih s nadzorom i poboljšati kvalitetu nadzora banaka u cijelom svijetu. Najvažniji regulatorni okviri zovu se Basel II i Basel III. Članovi BCBS-a predstavnici su središnjih banaka i nadzornih tijela iz različitih zemalja.	https://www.bis.org/bcbs
CRR (uredba o kapitalnim zahtjevima)	Uredba (EU) br. 575/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva i o izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012; tekst značajan za Europsko gospodarsko područje (EGP)	službeni tekst CRR-a
CRD IV (direktiva o kapitalnim zahtjevima)	Direktiva 2013/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima, izmjeni Direktive 2002/87/EZ te stavljanju izvan snage direktiva 2006/48/EZ i 2006/49/EZ; tekst značajan za EGP	službeni tekst CRD-a IV
stopa oporavka	postotak kredita po kojima je prethodno bilo dospelih neplaćenih obveza, a nakon restrukturiranja ih više nema	
otkazani krediti	Izraz otkazani kredit, kao što se na primjer upotrebljava u vezi s grčkim neprihodonosnim kreditima, znači da je zajmodavac raskinuo ugovor o kreditu, a dužnik je obaviješten o tom raskidu.	
EBITDA (dobit prije kamate, poreza, vrijednosnih usklađenja i amortizacije)	To je korisno mjerilo za usporedbu prihoda poduzeća s različitom strukturom kapitala. S pomoću nje lako se uspoređuju poduzeća s velikim udjelom dugotrajne imovine, na primjer poduzeća u sektoru prerađivačke industrije ili poduzeća koja imaju visoke troškove amortizacije ili velik udio nematerijalne imovine zbog kojeg imaju visoke troškove amortizacije. Ta je mjera korisna i vjerovnicima poduzeća jer pokazuje prihod koji je raspoloživ za plaćanje kamata.	
očekivani gubitak	„Očekivani gubitak“ znači omjer između iznosa za koji se očekuje da će biti izgubljen po određenoj izloženosti zbog potencijalnog nastanka statusa neispunjavanja obveza druge ugovorne strane ili razrjeđivanja tijekom jednogodišnjeg razdoblja i iznosa izloženosti u trenutku neispunjavanja obveze. „Izloženost“ znači stavka imovine ili izvanbilančna stavka. „Gubitak“ znači ekonomski gubitak, uključujući značajne učinke diskontiranja, te značajne izravne i neizravne troškove povezane s naplatom po pojedinom instrumentu.	članak 5. stavak 3. Uredbe (EU) 575/2013
pokazatelji ranog upozorenja	To su kvantitativni ili kvalitativni pokazatelji koji se temelje na kvaliteti imovine, kapitalu, likvidnosti, profitabilnosti, tržištu i makroekonomskim mjerilima. U vezi s okvirom za kontrolu rizika institucija se može služiti progresivnim mjerilima („pristup semafora“) ili pokazateljima ranog upozorenja kako bi obavijestila rukovodstvo o tome da bi mogla nastati stresna situacija („crveni okidači“).	
ovršena imovina	Za potrebe ovih uputa ovršena imovina znači imovina u bilanci kreditne institucije, koja je do nje došla preuzimanjem kolaterala ili aktivacijom sličnih kreditnih poboljšanja. Do takve imovine može se doći na temelju sudskog postupka („ovrha“ u užem smislu riječi), bilateralnog sporazuma s dužnikom (razmjena ili prodaja) ili drugih vrsta prijenosa kolaterala s dužnika na vjerovnika. Ovršena imovina obuhvaća i financijsku i nefinancijsku imovinu. Uključuje sve pribavljene kolaterale bez obzira na njihovu klasifikaciju u računovodstvene svrhe (npr. uključujući imovinu za vlastitu uporabu i za prodaju).	
ekvivalent punog radnog vremena	Ekvivalent punog radnog vremena jedinica je koja se dobiva usporedbom prosječnog broja odrađenih sati zaposlenika s prosječnim brojem radnih sati zaposlenika koji radi puno radno vrijeme. Stoga se zaposlenik koji radi puno vrijeme računa kao jedan ekvivalent punog radnog vremena, dok se zaposlenik koji radi u nepunom radnom vremenu računa razmjerno broju odrađenih sati.	http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Full-time_equivalent_(FTE)
BDP (bruto domaći proizvod)	standardna mjera vrijednosti finalne robe i usluga koje država proizvede u određenom razdoblju umanjena za vrijednost uvoza	https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm
MRS (međunarodni računovodstveni standardi)	To su pravila koja je uspostavio Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (engl. <i>International Accounting Standards Board</i> , IASB), neovisno tijelo sastavljeno od međunarodnih računovodstvenih stručnjaka. Njima se prije svega nastoji unaprijediti	http://www.ifrs.org/Pages/default.aspx

	kvaliteta, transparentnost i usporedivost – i na međunarodnoj razini – financijskih izvještaja koje su sastavili različita poduzeća ili jedno poduzeće za različita razdoblja. Uredbom (EU) 1606/2002 od trgovačkih društava čije dionice kotiraju na burzi zahtijeva se da sastavljaju konsolidirane financijske izvještaje u skladu s međunarodnim računovodstvenim standardima. Budući da je Odbor za međunarodne računovodstvene standarde međunarodna udruga osnovana sukladno privatnom pravu, njezini standardi ne mogu odmah biti pravno obavezujući. Svaki standard mora se podvrgnuti postupku priznavanja kako bi postao pravno obavezujući u EU-u ili drugim zemljama. Do 1. travnja 2001. tijelo se zvalo Povjerenstvo za međunarodne računovodstvene standarde (engl. <i>International Accounting Standards Committee</i>, IASC), a pravila koja je objavljivalo zvala su se međunarodni računovodstveni standardi (MRS). Ta su pravila i dalje na snazi te se i dalje jednako zovu. Sva pravila objavljena nakon tog datuma zovu se međunarodni standardi financijskog izvještavanja (MSFI).	
ICAAP (postupak procjene adekvatnosti internog kapitala)	ICAAP obuhvaća strategije i procese kojima se kontinuirano procjenjuju i održavaju iznosi, vrste i raspodjele internog kapitala koje banke smatraju adekvatnim za pokrivanje prirode i razine rizika kojima su izložene ili bi mogle biti izložene. Te strategije i procesi podliježu redovitom internom preispitivanju kako bi se osiguralo da su oni i dalje cjeloviti i razmjerni vrsti, opsegu i složenosti poslova određene institucije. Vidi i članak 73. Direktive 2013/36/EU, kojim se od institucija zahtijeva da imaju uspostavljen dobar, učinkovit i cjelovit ICAAP.	službeni tekst Direktive 2013/36/EU (CRD IV)
MSFI (međunarodni standardi financijskog izvještavanja)	skup međunarodnih računovodstvenih standarda kojima se određuje kako se određene vrste transakcija i drugih događaja iskazuju u financijskim izvještajima; vidi i MRS (međunarodni računovodstveni standardi)	http://www.ifrs.org/Pages/default.aspx
MMF (Međunarodni monetarni fond)	MMF je međunarodna organizacija čija je glavna svrha jamčiti stabilnost međunarodnog monetarnog sustava, a to je sustav deviznih tečajeva i međunarodnih plaćanja koji omogućuje državama i njihovim građanima da obavljaju međusobne transakcije. Zadaća MMF-a posuvremenjena je 2012. kako bi uključila sva makroekonomska pitanja i pitanja povezana s financijskim sektorom koja utječu na globalnu stabilnost. Ima 186 država članica.	http://www.imf.org
ključni pokazatelji uspješnosti	pokazatelji na temelju kojih rukovodstvo banke ili nadzorno tijelo mogu procijeniti uspješnost institucije	
gubitak zbog nastanka statusa neispunjavanja obveza	„Gubitak zbog nastanka statusa neispunjavanja obveza” znači omjer gubitka po izloženosti zbog neispunjavanja obveze druge ugovorne strane i iznosa izloženosti u trenutku neispunjavanja obveze. „Gubitak” znači ekonomski gubitak, uključujući značajne učinke diskontiranja, te značajne izravne i neizravne troškove povezane s naplatom po pojedinom instrumentu.	članak 4. stavak 1. točka 55. i članak 5. stavak 2. Uredbe (EU) 575/2013
rezervacije za gubitke po kreditima	smanjenje knjigovodstvene vrijednosti imovine kako bi se uzelo u obzir pogoršanje kreditne sposobnosti	
omjer vrijednosti kredita i imovine	omjer koji se upotrebljava u vezi s kreditima osiguranima hipotekom, kojim se izražava vrijednost kredita u odnosu na procijenjenu vrijednost odnosno nekretnine	
upravljački informacijski sustavi	informacijski sustavi za upravljanje rizikom koji služe za prikupljanje relevantnih podataka na razini poslovnih područja i cijele banke te za izvješćivanje o tim podatcima	Vidi <i>BIS Principles for effective risk data aggregation and risk reporting</i> .
neprihodonosna imovina	neprihodonosne izloženosti plus ovršena imovina	
neprihodonosne izloženosti	To su izloženosti (kredit, dužnički vrijednosni papiri, izvanbilančne stavke) koje se ne drže radi trgovanja i zadovoljavaju jedan ili oba od sljedećih kriterija: (a) značajne izloženosti koje su dospjele više od 90 dana (b) ocjenjuje se da je vjerojatno da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje kreditne obveze bez realizacije naplate iz kolaterala, neovisno o postojanju dospjelih iznosa ili broju dana od dospjeća. Neprihodonosne izloženosti obuhvaćaju izloženosti sa statusom neispunjavanja obveza i izloženosti umanjene vrijednosti. Ukupni iznos neprihodonosnih izloženosti dobije se zbrajanjem neprihodonosnih kredita, neprihodonosnih dužničkih vrijednosnih papira i neprihodonosnih izvanbilančnih stavki. Vidi i EBA-ine provedbene tehničke standarde o nadzornom izvješćivanju (restrukturiranje i neprihodonosne izloženosti).	<i>EBA Implementing Technical Standard (ITS) on Supervisory Reporting (Forbearance and non-performing exposures)</i>
neprihodonosni krediti	To su krediti koji se ne drže radi trgovanja i zadovoljavaju jedan od sljedećih kriterija ili oba kriterija: (a) značajni krediti koji su dospjeli više od 90 dana (b) ocjenjuje se da je vjerojatno da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje kreditne obveze bez realizacije naplate iz kolaterala, neovisno o postojanju dospjelih iznosa ili broju dana od dospjeća. Neprihodonosni krediti obuhvaćaju kredite sa statusom neispunjavanja obveza i kredite umanjene vrijednosti. Neprihodonosni krediti dio su neprihodonosnih izloženosti. Vidi i EBA-ine provedbene tehničke standarde o nadzornom izvješćivanju (restrukturiranje i neprihodonosne izloženosti). Treba, međutim, napomenuti da se u ovim uputama uglavnom govori o „neprihodonosnim kreditima” jer je to uobičajen izraz u svakodnevnoj interakciji između banaka i nadzornih tijela. Upute se zapravo odnose na sve neprihodonosne izloženosti prema EBA-inoj definiciji i na ovršenu imovinu. U njima se do neke mjere razmatraju i prihodonosne izloženosti s povećanim rizikom pretvaranja u neprihodonosne, kao što su izloženosti na popisu posebnog praćenja i prihodonosne restrukturirane izloženosti.	<i>EBA Implementing Technical Standard (ITS) on Supervisory Reporting (Forbearance and non-performing exposures)</i>
jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita	posebne, izdvojene organizacijske jedinice u banci koje se isključivo bave procesima naplate neprihodonosnih kredita; mogu obuhvaćati i aktivnosti povezane s dospjelim neplaćenim obvezama u ranoj fazi kašnjenja (odnosno izloženostima koje još nisu klasificirane kao	

	neprihodonosni krediti) i ovršenom imovinom	
neto sadašnja vrijednost	nepodmireni nominalni iznos umanjen za zbroj svih budućih obveza servisiranja postojećeg duga (kamata i glavnice) diskontiranih po kamatnoj stopi koja se razlikuje od stope iz ugovora	
tržišna vrijednost na otvorenom tržištu	cijena po kojoj bi se imovinom trgovalo u uvjetima tržišnog natjecanja; upotrebljava se kao istoznačnica pojma tržišna vrijednost	https://www.ivsc.org/
vjerojatnost nastanka statusa neispunjavanja obveza	„Vjerojatnost nastanka statusa neispunjavanja obveza” znači vjerojatnost nastanka statusa neispunjavanja obveza druge ugovorne strane tijekom jednogodišnjeg razdoblja.	članak 4. stavak 1. točka 54. Uredbe (EU) 575/2013
prihodonosna izloženost	izloženost koja ne ispunjava kriterije za neprihodonosne izloženosti navedene u ovim uputama	
okvir za sklonost preuzimanju rizika	To je cjelokupni pristup koji uključuje politike, procese, kontrole i sustave kojima se utvrđuje sklonost preuzimanju rizika, o njoj se izvješćuje te je se prati. Obuhvaća izjavu o sklonosti preuzimanju rizika, limite rizika te pregled uloga i dužnosti onih koji nadgledaju provedbu i praćenje okvira. Njime bi se trebali uzeti u obzir značajni rizici za financijsku instituciju i za ugled institucije u odnosu na imatelje polica osiguranja, deponente, ulagače i klijente. Okvir za sklonost preuzimanju rizika usklađuje se sa strategijom institucije.	publikacija Odbora za financijsku stabilnost <i>Principles for An Effective Risk Appetite Framework</i>
izjava o sklonosti preuzimanju rizika	U to pisanoj izjavi financijska institucija utvrđuje ukupnu razinu i vrste rizika koje je spremna prihvaćati, ili izbjegavati, kako bi postigla poslovne ciljeve. Ona obuhvaća kvalitativne izjave i kvantitativne mjere izražene u odnosu na prihode, kapital, mjere rizika, likvidnost i prema potrebi odgovarajuće druge mjere. U njoj bi se trebali razmotriti i rizici koje je teže kvantificirati kao što su reputacijski rizik i rizik povrede dužnosti te pranje novca i neetično postupanje.	publikacija Odbora za financijsku stabilnost <i>Principles for An Effective Risk Appetite Framework</i>
plan oporavka	dokument koji sastavljaju kreditne institucije i investicijska društva i koji sadržava mjere koje treba poduzeti kako bi se ponovno uspostavio njihov financijski položaj nakon znatnog pogoršanja njihove financijske situacije, kao što se zahtijeva novim okvirom Europske unije za sprječavanje krize, upravljanje krizom i njezino rješavanje	Vidi članak 5. stavak 10. Direktive 2014/59/EU i EBA-in konačni nacrt regulatornih tehničkih standarda o sadržaju planova oporavka.
značajna institucija	U smislu jedinstvenog nadzornog mehanizma (SSM) značajna je institucija banka kojoj se pridaje tolika važnost da je izravno nadzire Europska središnja banka (ESB). Značajnima se smatraju: tri najveće banke u državi članici sudionici, banke koje primaju izravnu pomoć Europskog fonda za financijsku stabilnost (EFSF) ili Europskog stabilizacijskog mehanizma (ESM) i banke čija ukupna imovina prekoračuje 30 mlrd. EUR ili čini najmanje 20 % nacionalnog BDP-a (s ukupnom bilancom od najmanje 5 mlrd. EUR). U iznimnim slučajevima ESB može proglasiti značajnom banku s prekograničnim poslovanjem. S 1. siječnjem 2016. ESB je značajnima proglasio otprilike 129 banaka, čija ukupna bankovna imovina iznosi više od 80 % ukupne imovine u agregiranim bilancama svih nadziranih kreditnih institucija. Izravni je nadzor mikrobonitetan, što znači da se po naravi odnosi na pojedinačnu instituciju, dok „sistemske važne financijske institucije” podliježu makrobonitetnom nadzoru, koji se odnosi na sustav.	https://www.bankingsupervision.europa.eu/home/languagepolicy/html/index.hr.html
SSM (jedinstveni nadzorni mehanizam)	SSM je stup bankovne unije EU-a odgovoran za nadzor banaka. Obuhvaća ESB i nadležna nacionalna nadzorna tijela država sudionica. Glavne su zadaće SSM-a: 1) brinuti se za sigurnost i pouzdanost europskog bankovnog sustava, 2) povećati financijsku integraciju i stabilnost, 3) jamčiti dosljedan nadzor.	https://www.bankingsupervision.europa.eu/home/languagepolicy/html/index.hr.html
testiranje otpornosti na stres	testiranja koja provode nadzorna tijela kako bi nadzornici, banke i drugi tržišni sudionici dobili zajednički analitički okvir za dosljednu usporedbu i procjenu otpornosti banaka na ekonomske šokove	EBA 2016 EU-wide stress test exercise Priopćenje za javnost: ECB 2016 stress test
Texas ratio	omjer koji se općenito izračunava dijeljenjem bruto vrijednosti neprihodonosne imovine banke sa zbrojem redovnog osnovnog materijalnog kapitala i rezervacija za gubitke po kreditima	
vjerojatnost da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze	Vidi članak 178. stavak 3. Uredbe (EU) 575/2013 za elemente koje treba smatrati pokazateljima vjerojatnosti da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze.	http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A32013R0575
izloženosti na popisu posebnog praćenja	izloženosti koje pokazuju obilježja nedavnog povećanja kreditnog rizika te ih banka pojačano prati i preispituje	

Prilog 2.

Primjeri kriterija za segmentaciju neprihodonosnih kredita sektoru stanovništva

1. fizička ili pravna osoba
 - (a) stanovništvo
 - (b) trgovac pojedinac
 - (c) obrti i samostalne djelatnosti
 - (d) mala i srednja poduzeća (preklapanje sa sektorom trgovačkih društava)
2. dospjele neplaćene obveze / dani kašnjenja (što je viša razina dospjelih neplaćenih obveza, to je manji raspon mogućih rješenja)
 - (a) dospjele neplaćene obveze u ranoj fazi kašnjenja > 1 dana i ≤ 90 dana
 - (b) dospjele neplaćene obveze u kasnoj fazi kašnjenja > 90 dana i < 180 dana
 - (c) jedinica za naplatu duga > 180 dana uključujući sudske postupke (dužnici zbog kojih su pravne radnje pokrenute ili su još u tijeku)
3. ponovno restrukturirani predmeti (restrukturirani krediti s dospjelim neplaćenim obvezama koji upućuju na to da i dalje postoje poteškoće s otplatom i/ili da je ponuđeno rješenje za restrukturiranje neuspješno)
 - (a) broj prethodnih restrukturiranja
4. stanje izloženosti
 - (a) najviša vrijednost
 - (b) najniža vrijednost
 - (c) višestruke izloženosti
5. razina rizika (na temelju procjene banke / ocjene ponašanja / internih podataka o ponašanju / povijesti transakcija / kreditnog rejtinga); vjerojatnije je da će na ponude o restrukturiranju pozitivnije reagirati klijenti koji su u prošlosti urednije podmirivali obveze
 - (a) vrlo visoka
 - (b) visoka

- (c) srednja
 - (d) niska
6. na temelju ponašanja dužnika
- (a) sezonska otplata
 - (b) kooperativnost ili nekooperativnost (klijente koji ne žele surađivati trebalo bi poslati jedinici za naplatu duga)
 - (i) broj održanih/neodržanih obećanja
 - (ii) broj neuspješnih pokušaja telefonskog kontaktiranja
 - (iii) datum posljednjeg uspješnog kontakta
7. svrha kreditne linije (prema proizvodu)
- (a) stambeni kredit za stambenu nekretninu koja služi za trajno stanovanje
 - (b) kredit za drugu stambenu nekretninu / kuću za odmor
 - (c) kredit za nekretnine koje se kupuju kao investicija / za iznajmljivanje
 - (d) kredit za osobne potrebe
 - (e) prekoračenje po računu
 - (f) imovina dana u najam
 - (g) kreditna kartica
 - (h) kredit za trgovce pojedince, mikropoduzeća, mala i srednja poduzeća
 - (i) za pokretanje poslovanja: poslovne prostorije, infrastruktura, strojevi, obnova
 - (ii) obrtni kapital
8. valuta kredita (euro, švicarski franak, dolar itd.)
9. kamatna stopa na kredit (razmatranje mogućnosti snižavanja kamatne stope na kredite opterećene visokim kamatnim stopama)
10. profil klijenta i izgledi (dužnikova dob, zdravstveno stanje, vrsta zaposlenja, dosadašnja zaposlenja, izgledi za zaposlenje, stručne vještine, gospodarska grana)
11. država prebivališta/sjedišta
- (a) rezidenti
 - (b) nerezidenti

12. lokacija odnosnog kolaterala
 - (a) seosko ili gradsko okruženje
 - (b) prvorazredna lokacija, središte grada, predgrađe i sl.
13. vrsta kolaterala
 - (a) zemljište
 - (i) građevinsko zemljište
 - (ii) poljoprivredno zemljište
 - (b) zgrada
 - (i) kuća ili stan
 - (ii) prodavaonica
 - (iii) tvornica
14. na temelju omjera vrijednosti kredita i imovine
 - (a) za kredite s niskim omjerom vrijednosti kredita i imovine, za razliku od kredita s visokim omjerom vrijednosti kredita i imovine, prodaja kolaterala mogla bi biti preporučena mogućnost
15. teške situacije (zdravstvene poteškoće, rastava, razvod braka)
16. ocjena dužnikove sposobnosti otplate
 - (a) sposoban je otplatiti kredit ili nije sposoban otplatiti kredit
 - (b) usporedba prihoda umanjениh za rashode, razumnih troškova života i rate kredita
17. dužnikova održivost (je li dužnikova zaduženost održiva ili neodrživa)

Prilog 3.

Referentne vrijednosti mjerila za praćenje neprihodonosnih kredita

Banke bi trebale uspostaviti skup pouzdanih mjerila napretka u provedbi strategije za neprihodonosne kredite i ovršenu imovinu. U tablici u nastavku nalazi se okvirni popis tih mjerila, koji uključuje ključne elemente opisane u odjeljku 3.5. ovih uputa. Popis nije konačan.

Osnovna mjerila neprihodonosnih kredita	
razina i tokovi neprihodonosnih izloženosti	stanje neprihodonosnih izloženosti / ukupni iznos izloženosti
	stanje neprihodonosnih izloženosti + ovršena imovina + prihodonosne restrukturirane izloženosti / ukupni iznos izloženosti + ovršena imovina
	tromjesečni tok neprihodonosnih izloženosti (+/-) / ukupno stanje neprihodonosnih izloženosti
	tromjesečni tok iz prihodonosnih izloženosti u neprihodonosne izloženosti
	tromjesečni tok iz prihodonosnih restrukturiranih izloženosti u neprihodonosne izloženosti
	tromjesečni tok iz neprihodonosnih izloženosti u prihodonosne izloženosti
	tromjesečni tok iz neprihodonosnih izloženosti u prihodonosne restrukturirane izloženosti
	tromjesečni tok iz prihodonosnih restrukturiranih izloženosti u prihodonosne izloženosti
	tromjesečni tok iz prihodonosnih izloženosti u prihodonosne restrukturirane izloženosti
	tromjesečno povećanje stanja rezervacija
rezervacije	tromjesečna razina ponovno knjiženih rezervacija
	tromjesečna promjena stanja rezervacija (+/-) / ukupno stanje neprihodonosnih izloženosti
	akumulirane ukupne rezervacije / ukupno stanje neprihodonosnih izloženosti
	po skupinama (npr. broj godina od raspoređivanja u kategoriju neprihodonosnih kredita, osigurani/neosigurani krediti)
proračun za gubitke	ukupni gubitak kao rezultat restrukturiranja
	ukupni gubitak u odnosu na proračun
Aktivnosti naplate	
aktivnosti zaposlenika	broj kontakata s klijentom u tromjesečju u odnosu na plan
	broj kontakata s klijentom koji su doveli do sporazuma o restrukturiranju
gotovinska naplata	broj kontakata s klijentom koji su doveli do gotovinske naplate
	tromjesečna gotovinska naplata od neprihodonosnih izloženosti / ukupno stanje neprihodonosnih izloženosti
	tromjesečna gotovinska naplata od kamata na neprihodonosne izloženosti / ukupno stanje neprihodonosnih izloženosti
	tromjesečna gotovinska naplata od glavnice i naknada za neprihodonosne izloženosti / ukupno stanje neprihodonosnih izloženosti
	tromjesečna gotovinska naplata od likvidacija koje su povezane s nekretninama, također kao postotak ukupnog stanja neprihodonosnih izloženosti
	tromjesečna gotovinska naplata od likvidacija koje nisu povezane s nekretninama, također kao postotak ukupnog stanja neprihodonosnih izloženosti
	tromjesečna gotovinska naplata od prodaje neprihodonosnih izloženosti, također kao postotak ukupnog stanja neprihodonosnih izloženosti
	tromjesečna gotovinska naplata od neprihodonosnih izloženosti, također kao postotak ukupnog stanja neprihodonosnih izloženosti
Aktivnosti restrukturiranja	
oprost duga	tromjesečni oprost duga

računovodstveni otpisi	tromjesečni oprost duga / specifične dodijeljene rezervacije
	tromjesečni oprost duga / ukupno stanje neprihodonosnih izloženosti
	tromjesečni računovodstveni otpisi (potpuni i djelomični)
	tromjesečni računovodstveni otpisi (potpuni i djelomični) / specifične dodijeljene rezervacije
aktivnosti restrukturiranja	tromjesečni računovodstveni otpisi (potpuni i djelomični) / ukupno stanje neprihodonosnih izloženosti
	vrijednost neprihodonosnih izloženosti koje su trenutno predmet kratkoročnog restrukturiranja
	vrijednost neprihodonosnih izloženosti koje su trenutno predmet dugoročnog restrukturiranja
	vrijednost nedavno dogovorenih rješenja za restrukturiranje prema obilježjima (npr. odgoda plaćanja > 12 mjeseci)
	vrijednost kredita koji su trenutno predmet restrukturiranja / ukupno stanje neprihodonosnih izloženosti
	vrijednost prihodonosnih izloženosti koje su trenutno predmet restrukturiranja
	tromjesečno stanje neprihodonosnih restrukturiranih izloženosti / ukupno stanje neprihodonosnih izloženosti
	ukupno stanje neprihodonosnih restrukturiranih izloženosti / ukupno stanje neprihodonosnih izloženosti
	vrijednost neprihodonosnih restrukturiranih izloženosti koje su trenutno u financijskim poteškoćama
	stopa ponovnog neispunjavanja obveza za neprihodonosne restrukturirane izloženosti
stopa ponovnog neispunjavanja obveza	stopa ponovnog neispunjavanja obveza za prihodonosne restrukturirane izloženosti
zamjena duga za imovinu	tromjesečna zamjena duga za vlasnički kapital, također kao postotak ukupnog stanja neprihodonosnih izloženosti
	tromjesečna zamjena duga za imovinu, također kao postotak ukupnog stanja neprihodonosnih izloženosti
Pravne radnje	
pravne radnje	vrijednost i broj kredita u vezi s kojima se trenutno poduzimaju pravne radnje
	vrijednost i broj nedavno ovršene imovine
	tromjesečna vrijednost i broj novih kredita u vezi s kojima se pokreću pravne radnje
	tromjesečna vrijednost i broj kredita u vezi s kojima su dovršene pravne radnje
	prosječna duljina trajanja nedavno dovršenih sudskih postupaka
	prosječni naplaćeni iznosi na temelju nedavno dovršenih sudskih postupaka (uključujući ukupne troškove)
	stopa gubitka po kreditima u vezi s kojima su dovršene pravne radnje
Stavke računa dobiti i gubitka koje proizlaze iz neprihodonosnih kredita	
kamate od neprihodonosnih kredita	plaćanja kamata na neprihodonosne kredite evidentirana u računu dobiti i gubitka
	postotak evidentiranih plaćanja kamata na neprihodonosne kredite koja su doista primljena

Prilog 4.

Primjeri pokazatelja ranog upozorenja

Pokazatelji ranog upozorenja na razini dužnika, koji potječu iz vanjskih izvora	
vanjski izvori	povećanje duga i kolaterala u drugim bankama raspoređivanje u kategoriju dospelosti ili neku drugu neprihodonosnu kategoriju u drugim bankama nastanak statusa neispunjavanja obveza jamca upis duga u središnji registar dužnika (ako postoji) sudski postupak stečaj promjene u ustroju poduzeća (npr. spajanje, smanjenje kapitala) dodijeljeni vanjski rejting i kretanja rejtinga druge nepovoljne informacije povezane s glavnim klijentima / drugim ugovornim stranama dužnika/dobavljača
Pokazatelji ranog upozorenja na razini dužnika, koji potječu iz unutarnjih izvora	
poduzeća	negativno kretanje internog rejtinga neplaćeni čekovi znatna promjena likvidnosnog profila obveze (financijska poluga) (npr. kapital / ukupne obveze < 5 % ili 10 %) broj dana kašnjenja broj mjeseci u kojima je iskorišteno/prekoračeno dopušteno prekoračenje po računu dobit prije oporezivanja / prihodi (npr. omjer < -1 %) kontinuirani gubitci kontinuirani prekomjerni diskont na komercijalne zapise negativni regulatorni kapital kašnjenje u plaćanju smanjenje prometa smanjenje kreditnih linija povezanih s potraživanjima od kupaca (npr. promjene u odnosu na prethodnu godinu, tromjesečni prosjek / godišnji prosjek) neočekivano smanjenje neiskorištenih kreditnih linija (npr. neiskorišteni iznos / ukupni iznos kreditne linije) negativan trend ocjene ponašanja
pojedinci	negativan trend vjerojatnosti nastanka statusa neispunjavanja obveza i/ili internog rejtinga rata hipotekarnog kredita > x puta potražni saldo na bankovnom računu dani kašnjenja plaćanja hipotekarnog i potrošačkog kredita smanjenje potražnog salda > 95 % u posljednjih šest mjeseci prosječni ukupni potražni saldo < 0,05 % ukupnog dugovnog salda restrukturiranje državljanstvo i s njime povezane prijašnje stope gubitka smanjenje plaće u posljednja tri mjeseca nezaposlenost dospjele neplaćene obveze u ranoj fazi kašnjenja (npr. 5 – 30 dana kašnjenja, ovisno o vrsti portfelja/klijenta) smanjenje bankovnih transfera po tekućem računu povećanje omjera rate kredita i plaće broj mjeseci u kojima je iskorišteno/prekoračeno dopušteno prekoračenje po računu negativan trend ocjene ponašanja negativan trend vjerojatnosti nastanka statusa neispunjavanja obveza i/ili internog rejtinga

Pokazatelji ranog upozorenja na razini portfelja/segmenta	
distribucija po portfelju	
parametri rizika	distribucija po veličini i razina koncentracije
	prvih X (npr. 10) grupa povezanih osoba i s njima povezani pokazatelji rizika
	distribucija po kategoriji imovine
	raščlamba po gospodarskoj grani, sektoru, vrsti kolaterala, državi, dospijeću itd.
	kretanje omjera vjerojatnosti nastanka statusa neispunjavanja obveza i gubitka zbog nastanka statusa neispunjavanja obveza (ukupno i po segmentu)
podatci o rezervacijama za gubitke po kreditima	prognoze i projekcije omjera vjerojatnosti nastanka statusa neispunjavanja obveza i gubitka zbog nastanka statusa neispunjavanja obveza
	ukupni očekivani gubitci
	izloženosti sa statusom neispunjavanja obveza
neprihodonosni krediti / status restrukturiranja / ovrha	stanje i tokovi rezervacija za gubitke po kreditima (ukupno i po segmentu)
	iznosi i kretanja znatnih rezervacija za rizike na pojedinačnoj razini
neprihodonosni krediti / status restrukturiranja / ovrha	iznos neprihodonosnih kredita po kategoriji (> 90 dana kašnjenja, rezervacije za gubitke po kreditima itd.)
	opseg i segmentacija restrukturiranja (restrukturiranje, naplata, prisilno produljenje, druge izmjene, odgode, > 90 dana kašnjenja, rezervacije za gubitke po kreditima)
neprihodonosni krediti / status restrukturiranja / ovrha	udio ovršene imovine u ukupnim izloženostima
	udio neprihodonosnih kredita bez ovršene imovine
	udio neprihodonosnih kredita s ovršenom imovinom
	pokrivenost neprihodonosnih kredita (rezervacije za gubitke po kreditima, kolateral, druga jamstva)

Pokazatelji ranog upozorenja prema vrsti klijenta/sektora	
općenito	prilagodljivi podatci o indeksima (BDP, tržišta dionica, cijene sirovina, cijene ugovora o razmjeni na osnovi nastanka statusa neispunjavanja obveza itd.)
pomorski prijevoz	indeksi tržišta pomorskog prijevoza (npr. Baltic Dry Index)
zrakoplovni prijevoz	koeficijent pokrivenosti servisiranja duga i omjer vrijednosti kredita i imovine
nekretnine	podatci specifični za zrakoplovni prijevoz (broj putnika, prihod po putniku itd.)
energija	indeksi povezani s nekretninama (segment, regija, gradovi, seoska područja itd.)
	ocjene na tržištu iznajmljivanja nekretnina i očekivane promjene tržišnih vrijednosti
	podatci o indeksima za regionalne alternativne izvore energije (npr. količina vjetra itd.)
infrastruktura / zrakoplovne luke	sustav prikupljanja informacija o potencijalnim tehničkim ili političkim rizicima povezanim s energetikom
	podatci zrakoplovnih luka o putnicima

Prilog 5.

Zajedničke politike koje se odnose na neprihodonosne kredite

Banke bi trebale oblikovati politike koje se odnose na okvir upravljanja neprihodonosnim kreditima te redovito preispitivati i pratiti usklađenost s tim politikama. Upravljačka tijela banaka s visokom razinom neprihodonosnih kredita trebala bi barem jednom godišnje preispitivati te politike i procese te ih po potrebi mijenjati.

Uzimajući u obzir strategiju banke (uključujući njezinu strategiju za neprihodonosne kredite i operativni plan, ako je primjenjivo) i načelo proporcionalnosti, očekuje se da će se oblikovati politike opisane u nastavku.

Politika za upravljanje dospjelim neplaćenim obvezama

Svrha politike propisivanje je operativnog modela neprihodonosnih kredita (vidi odjeljak 3.3.), koji, kao minimum, uključuje sljedeće elemente:

- strukturu i dužnosti jedinica za naplatu neprihodonosnih kredita i drugih jedinica uključenih u upravljanje dospjelim neplaćenim obvezama (uključujući neprihodonosne kredite) te jasno određenje pragova za predaju drugoj jedinici i poveznice sa segmentacijom portfelja
- postupak koji trebaju provesti nadležne funkcije uključuje, kao minimum:
 - postupak i kriterije predaje drugoj jedinici za svaku fazu dospjelih neplaćenih obveza, odnosno za izloženosti koje su pred statusom dospjelih neplaćenih obveza, dospjele neplaćene obveze u ranoj fazi kašnjenja i dospjele neplaćene obveze u kasnoj fazi kašnjenja
 - postupak u slučajevima kada je dužnik klasificiran kao nekooperativan i/ili neodrživo zadužen te kriterije takve klasifikacije dužnika
 - komunikaciju⁵⁹ s dužnikom u svim fazama
 - alate i metode koje treba primijeniti
- potrebne ljudske i tehničke resurse

⁵⁹ Komunikacija s dužnikom treba se uskladiti sa zakonodavnim okvirom (npr. kodeksom ponašanja) države u kojoj banka posluje.

- najnižu razinu izvješća za rukovodstvo koji se trebaju sastavljati u banci za potrebe praćenja te za potrebe redovitog izvješćivanja upravljačkog tijela.

Politika restrukturiranja

Svrha politike restrukturiranja određivanje je okvira unutar kojeg banke mogu odobriti mjere restrukturiranja dužnicima koji imaju financijske poteškoće ili bi ih u budućnosti mogli imati (vidi poglavlje 4.).

Okvirno, tom se politikom trebaju, kao minimum, propisati:

1. potrebna financijska i nefinancijska dokumentacija koju dužnici trebaju dostaviti⁶⁰ kako bi nadležni službenici za kredite mogli dokazati sposobnost otplate glavnice i kamata
2. minimalna ključna mjerila i pokazatelji financijske sposobnosti otplate koje će primjenjivati službenici za kredite, detaljno određeni za portfelj/proizvod kako bi se omogućila cjelovita ocjena dužnikove sposobnosti otplate
3. postupak kojim treba utvrditi i provesti rješenje za restrukturiranje koje je najprimjerenije dužniku:
 - (a) Kada je riječ o dužnicima u sektoru stanovništva, očekuje se da će to biti prikazano stablom odlučivanja sličnom onomu u poglavlju posvećenom restrukturiranju. Kada je riječ o dužnicima koji nisu u sektoru stanovništva, stablo odlučivanja možda nije primjeren pristup, ali bi politika trebala sadržavati jasne upute službenicima za kredite o tome kako ocijeniti prikladnost restrukturiranja za dužnika koji nije iz sektora stanovništva.
 - (b) Kada je riječ o dužnicima za koje se ne može pronaći rješenje (neodrživo zaduženi i/ili nekooperativni), treba odrediti vremenski ograničen proces i postupke prijenosa tih dužnika u jedinicu za naplatu neprihodonosnih kredita koja je nadležna za likvidacije.
4. skup alata za kratkoročna i dugoročna rješenja opisana u poglavlju 4.
 - (a) Svako rješenje za restrukturiranje trebalo bi praktički uključivati ponovno odobravanje kredita dužniku kako bi se utvrdila održiva struktura zaduženosti i dokazala sposobnost otplate glavnice i kamata.
5. jasne upute službeniku za kredite povezane sa zahtjevima za ponovno vrednovanje kolaterala u skladu s poglavljem 7.
6. proces odlučivanja, razine odobravanja i postupci za svaku vrstu rješenja za restrukturiranje i razinu izloženosti sve do razine upravljačkog tijela

⁶⁰ Očekuje se da će se tražena dokumentacija razlikovati ovisno o vrsti dužnika, odnosno o tome je li riječ o fizičkoj ili o pravnoj osobi.

7. proces i postupak praćenja odobrenih rješenja za restrukturiranje i uspješnosti dužnika u otplati nakon restrukturiranja:
 - (a) U tim procesima i postupcima treba jasno odrediti učestalost preispitivanja dužnika, što čini ponovno neispunjavanje obveza, proces ponovne ocjene i zahtjeve za izvješćivanje o ponovnom neispunjavanju obveza.
8. raspon cijena u skladu s predloženim rješenjem i vrstom dužnika.

Za točku 2. banke bi trebale utvrditi smjernice za pojedinačne sektore (kao minimum, za kategorije izloženosti za regulatorno izvješćivanje), kojima se utvrđuju ključna financijska mjerila i stope za pojedinačne sektore (mala i srednja poduzeća te trgovačka društva). Na primjer, ocjena za hotelijerski sektor mogla bi uključivati prosječne cijene noćenja, prihod po raspoloživim smještajnim jedinicama, broj noćenja, gotovinsku konverziju, fiksne troškove kao postotak ukupnih troškova, promjenjive troškove kao postotak ukupnih troškova, kapitalne troškove za održavanje itd.

Politika naplate duga / ovrhe

Jedinice za naplatu neprihodonosnih kredita odgovorne za naplatu duga trebale bi pravodobno poduzeti najprimjerenije korake kako bi se poboljšala naplata duga, tj. kako bi se u najvećoj mjeri povećala naplata duga, odnosno smanjili gubici. Povezane procese i postupke trebalo bi oblikovati u skladu sa strategijom za neprihodonosne kredite u politici naplate duga, kojom bi se, kao minimum, trebalo urediti sljedeće:

- različite raspoložive mogućnosti za rješavanje slučajeva; jedinicama za naplatu duga u pravilu su na raspolaganju sljedeće mogućnosti (pri čemu redoslijed nije propisan):
 - dobrovoljna prodaja imovine (dužnik ponovno sudjeluje i slaže se s prodajom imovine)
 - prisilna prodaja imovine preko stečajnih upravitelja / u sudskim postupcima (imovina nije u bilanci kreditne institucije)
 - ovrha imovine (imovina je u bilanci kreditne institucije)
 - naplata duga (unutarnja ili vanjska)
 - zamjena duga za imovinu / vlasnički kapital
 - prodaja kredita / kreditnog portfelja trećoj strani
- postupak kojim se utvrđuje najprimjerenija mogućnost naplate duga i tim uključenih stručnjaka (npr. službenik za kredite, pravnici, stručnjaci za nekretnine, kontrola rizika), koji pomažu u odlučivanju

- u odabranoj mogućnosti naplate duga trebalo bi uzeti u obzir postojanje kolaterala, vrstu pravne dokumentacije, vrstu dužnika, lokalne tržišne uvjete i makroekonomske izglede, zakonodavni okvir i moguće povijesne stope naplate za tu mogućnost u odnosu na troškove za tu mogućnost
- jasna definicija nekooperativnih dužnika ili poveznica na politike koje sadržavaju tu definiciju
- jasno definiran proces odobravanja u svakoj fazi procesa naplate duga za različite mogućnosti naplate koje su na raspolaganju banci
- uloga odjela kontrole rizika i unutarnje revizije u tom postupku i u praćenju.

U vezi s likvidacijom kolaterala u politici treba odrediti sljedeće:

- pristup u vrednovanju imovine (u skladu s poglavljem 7.), uključujući troškove likvidacije koji se primjenjuju u scenariju dobrovoljne prodaje i u scenariju prisilne prodaje i koji bi trebali biti u skladu sa zahtjevima iz odjeljka 7.4.3.
- uključenost unutarnjih ili vanjskih stručnjaka
- moguća ograničenja iznosa preuzete ili ovršene imovine koju će banka steći u određenom razdoblju i moguća ograničenja iznosa imovine koju banka može držati u bilo kojem trenutku⁶¹
- postupak poslije preuzimanja imovine ili ovrhe kako bi se oblikovale i provele strategije prodaje i odgovorna jedinica u banci koja će preuzeti upravljanje predmetnom imovinom (može biti definirana i u zasebnoj politici o ovršenoj/preuzetoj imovini).

Politika klasifikacije neprihodonosnih kredita i rezerviranja

Banke moraju donijeti, dokumentirati i primjenjivati pouzdane metodologije kojima se provode politike, postupci i kontrole za ocjenjivanje i mjerenje ispravaka vrijednosti neprihodonosnih kredita.⁶²

- Te bi metodologije trebalo preispitati najmanje jednom godišnje.
- U metodologijama treba jasno dokumentirati glavne uvjete, prosudbe, pretpostavke i ocjene povezane s procjenom i mjerenjem ispravaka vrijednosti neprihodonosnih kredita (npr. stope migracije, štetni događaji, troškovi likvidacije kolaterala).⁶³ Metodologije bi trebale biti primjereno konzervativne i poduprte zabilježenim empirijskim dokazima.

⁶¹ kako bi se uzeo u obzir rizik sektorske koncentracije, npr. koncentracije u sektoru nekretnina

⁶² BCBS Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses, drugo načelo

⁶³ BCBS Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses, stavak 29.

- Potrebne su jasne upute o pravodobnosti rezervacija prema vrsti regulatorne kategorije izloženosti ako je primjenjivo (vidi odjeljak 6.6.).
- Banke bi trebale u pisanom obliku donijeti i provoditi politike i postupke, u kojima se detaljno opisuju sustavi i kontrole koji se primjenjuju u sklopu metodologija za kreditni rizik.⁶⁴
- Prosudbe rukovodstva, procjene, pretpostavke koje su uzete u obzir i povezana analiza osjetljivosti trebali bi se primjereno objavljivati.
- Banke bi trebale, kao najbolju praksu, redovito retroaktivno testirati stope gubitka. Nadzorno je očekivanje da bi se to trebalo događati najmanje svakih šest mjeseci.
- Osim toga, banke bi trebale biti dovoljno razborite u razmatranju ponovnog knjiženja / smanjenja postojećih rezervacija i pobrinuti se da revidirane procjene i pretpostavke budu u skladu s trenutačnim stanjem u gospodarstvu i trenutačnim gospodarskim izgledima.
- Osim toga, banke bi trebale uzeti u obzir i ugovorne obveze koje se odnose na očekivane novčane tokove prije nego što razmotre njihovo uključivanje u diskontirane novčane tokove.

Politika otpisa

Kao što je opisano u odjeljku 6.6., sve bi banke trebale imati utvrđenu politiku otpisa kako bi se pravodobno procijenila „naplativost” neprihodonosnih kredita.

Uzimajući u obzir da bi otpisi mogli utjecati na kapital banaka i prouzročiti moralni hazard, potrebno je uvesti specifična i jasna pravila kako bi se osiguralo da je njihova primjena usklađena sa strateškim planiranjem banke, pri čemu treba ustanoviti mehanizam stalne kontrole radi pravilne i razborite provedbe otpisa.

Dokumenti o politici/postupku otpisa trebali bi, kao minimum, sadržavati sljedeće:

- pristup otpisu koji treba primjenjivati na pojedinačne portfelje / kategorije izloženosti, tj. u kojim uvjetima/okolnostima treba provesti otpis
- je li dopustivo prilagođavati pristup pojedinačnim slučajevima i koje postupke pritom treba primjenjivati
- popratnu dokumentaciju potrebnu za potkrepljivanje odluke o otpisu kredita
- hoće li se odrediti najveći dopušteni iznos otpisa po dužniku ili grupi povezanih klijenata odnosno po portfelju
- ograničenja odobravanja kredita povezana s otpisima.

⁶⁴ BCBS Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses, stavak 31.

Preporučuje se i uvođenje odgovarajućih ograničenja ovlasti za provedbu postupaka otpisa i oprosta duga imajući u vidu znatne financijske i reputacijske posljedice loših odluka.

Politika za problematične dužnike s neprihodonosnim kreditima u više banaka

Kada je riječ o dužnicima s neprihodonosnim kreditima kod više vjerovnika, obično trgovačkim društvima, banke bi trebale predvidjeti interakciju s drugim vjerovnicima. Stoga bi trebale uvesti jasne postupke za pregovore i interakciju s drugim financijskim institucijama (ili ostalim trećim stranama) kod kojih je dužnik zadužen.

Politike koje se odnose na kolateral

S obzirom na važnost smanjenja kreditnog rizika u naplati neprihodonosnih kredita banke bi trebale oblikovati jasne i dosljedne politike koje se odnose na kolateral. Tim bi politikama trebalo cjelovito obuhvatiti upravljanje svim vrstama kolaterala koji se drži kao osiguranje za neprihodonosne kredite, njihovo vrednovanje te izvješćivanje o njima. S obzirom na složenost i specijaliziranost određenih vrsta kolaterala, banke bi trebale zatražiti pomoć vanjskih stručnjaka u sastavljanju i preispitivanju tih politika. Izradom politika koje se odnose na kolateral banke će postići dosljednost pristupa u upravljanju sličnim kolateralom u cijelom portfelju i njegovu vrednovanju u skladu s poglavljem 7. ovih uputa.

Politika koja se odnosi na rano upozoravanje i popis posebnog praćenja

Potrebno je ustanoviti posebnu politiku, kojom će se, među ostalim, odrediti sljedeće:

- vrste postupaka koji će se provesti kao odgovor na različite signale ranog upozorenja; voditelji odnosa s klijentima ne bi smjeli imati mogućnost isključiti okidače ranog upozorenja ako nije proveden i dokumentiran odgovarajući postupak
- postupci eskalacije
- glavni elementi izvješća, njihova učestalost i primatelji
- kriteriji za reklasifikaciju odnosno poveznica na postupke povezane s neprihodonosnim kreditima.

Politika koja se odnosi na eksternalizaciju odnosno servisiranje neprihodonosnih kredita

Potrebno je ustanoviti posebne politike za eksternalizaciju usluga trećim stranama ako je to primjenjivo. One moraju sadržavati potrebne postupke odabira partnera za eksternalizaciju, potreban sadržaj pravnih ugovora te postupke odlučivanja u vezi sa sporazumima o eksternalizaciji i postupke praćenja njihove provedbe.

Prilog 6.

Ocjena dužnikove sposobnosti otplate u sektoru stanovništva i u sektoru trgovačkih društava

Dužnici u sektoru stanovništva

U slučajevima kada dužnik ima različite kategorije kreditnih linija kod banke (npr. stambeni kredit, kreditnu karticu, potrošački kredit itd.) banka bi trebala pokušati razdvojiti različite kreditne linije te tokove kolaterala odnosno prihoda. Banka bi u ocjeni trebala promatrati te kategorije i zasebno i zajedno kako bi pronašla najprimjerenije cjelovito rješenje za restrukturiranje. Osim toga, potrebno je sljedeće:

- uzeti u obzir osobne financijske i nefinancijske informacije o dužniku
- uzeti u obzir ukupnu zaduženost dužnika, posebno kada je riječ o otplati neosiguranog duga i posljedicama neplaćanja duga
- dogovoreni program otplate kredita trebao bi biti jednak preostalom raspoloživom dohotku umanjenom za sve troškove i obveze ili manji od tog dohotka
- analizirati/ocijeniti povijesne podatke kako bi se utvrdilo kada se i zašto dužnik našao u financijskim poteškoćama te kako bi se dala okvirna ocjena održivosti ponuđenog rješenja za restrukturiranje duga
- u procjeni razine dužnikovih rashoda trebalo bi uzeti u obzir vjerojatna povećanja budućih rashoda; banke bi, kao minimum, trebale moći dokazati da su uzele u obzir povećanja u skladu s inflacijom, ali trebale bi moći dokazati i to da su uzele u obzir povećanja rashoda koja su specifična za pojedinačnog dužnika i njegove jedinstvene okolnosti (na primjer povećanje broja uzdržavanih članova obitelji ili buduće troškove obrazovanja itd.)
- u slučajevima kada se uzimaju u obzir buduća i specifična smanjenja rashoda (na primjer uzdržavani članovi obitelji završavaju obrazovanje i zapošljavaju se) banke bi trebale moći dokazati da su primijenile konzervativan pristup u uzimanju u obzir tih smanjenja, da je riječ o smanjenjima koja su moguća i praktično izvediva u cijelom razdoblju revidiranog rješenja i da neće prekomjerno opteretiti dužnika
- ocijeniti bi li predloženo rješenje za restrukturiranje bilo u skladu s pojedinačnim potrebama dužnika za održavanje određenog životnog standarda
- ocijeniti dužnikovu trenutačnu i buduću sposobnost otplate duga.

Za trenutačnu sposobnost otplate duga u načelu treba uzeti u obzir sljedeće:

- osobne financijske i nefinancijske informacije (npr. uzdržavani članovi obitelji, potrebe kućanstva, zanimanje, prihodi, rashodi itd.)
- ukupnu zaduženost
- trenutačnu sposobnost otplate duga
- podatke o otplati duga u prošlosti
- razloge za dospelje neplaćene obveze (npr. smanjenje plaće, gubitak posla itd.)
- starost i razinu dospeljih neplaćenih obveza
- primjerenost veličine nekretnine stambenim potrebama dužnika.

Kada je riječ o budućoj sposobnosti otplate duga, u načelu je potrebno uzeti u obzir sljedeće:

- prihode
- godine do mirovine u odnosu na trajanje kredita
- fazu životnog ciklusa
- uzdržavane osobe i njihovu dob
- zaposlenost odnosno izgleda za zaposlenje
- gospodarski sektor
- štednju i imovinu
- kredite i druge obveze
- buduću sposobnost otplate duga
- minimalni životni standard
- relevantne pokazatelje tržišta rada
- poznate buduće promjene životnih okolnosti dužnika.

Osim toga, treba primijeniti sljedeće:

- za kapitalizaciju dospeljih neplaćenih obveza banka bi trebala ocijeniti, i to moći potkrijepiti dokazima, da provjerene razine dužnikovih prihoda i rashoda dužniku omogućuju otplatu duga u cijelom razdoblju revidiranog otplatnog plana te da je dužnik šest mjeseci prije kapitalizacije postupao u skladu s revidiranim otplatnim planom
- kada je riječ o produljenju roka otplate, u obzir bi se trebala uzeti dužnikova dob; s tim u vezi, ako dužnik podliježe propisanoj starosnoj granici za umirovljenje, produljenje dospijeca hipotekarnog kredita poslije tog datuma smatrat će se održivim samo ako je banka ocijenila, i može to potkrijepiti

dokazima, da dužnik mirovinom ili iz drugih izvora provjerenih prihoda može otplaćivati kredit u skladu s revidiranim otplatnim planom do dospijeća

- ocjene sposobnosti otplate jamaca ako je primjenjivo.

Vrste dokumenata

Za potrebe restrukturiranja kredita u sektoru stanovništva treba, kao minimum, prikupiti sljedeće informacije:

- osobne financijske i nefinancijske informacije o dužniku (npr. uzdržavane osobe, potrebe kućanstva, zanimanje, prihodi, rashodi itd.)
- ukupna zaduženost
- izvješće o posljednjem neovisnom vrednovanju eventualnih nekretnina pod hipotekom kojima je kredit osiguran
- informacije o ostalom kolateralu kojim je kredit osiguran (npr. fiksni troškovi, životno osiguranje, jamstva treće strane)
- najnovija vrednovanja ostalog kolaterala kojim je kredit osiguran
- provjera promjenjivih elemenata trenutačnih prihoda
- pretpostavke upotrijebljene za diskontiranje promjenjivih elemenata
- relevantni pokazatelji tržišta rada.

Dužnici u sektoru trgovačkih društava

- U slučajevima kada dužnik ima različite kategorije kreditnih linija kod banke (npr. kredit malom ili srednjem poduzeću, kredit za poslovne nekretnine itd.), banka bi trebala razdvojiti različite kreditne linije te tokove kolaterala odnosno prihoda. Banka bi u ocjeni trebala promatrati te kategorije i zasebno i zajedno kako bi pronašla najprimjerenije cjelovito rješenje za restrukturiranje.
- Trebala bi uzeti u obzir ukupnu zaduženost dužnika koja je prikazana u nacionalnom registru kredita, posebno kada je riječ o otplati neosiguranog duga i posljedicama neplaćanja duga.
- Trebala bi provesti analizu/ocjenu povijesnih podataka kako bi se utvrdilo kada se i zašto dužnik našao u financijskim poteškoćama te kako bi se dala okvirna ocjena održivosti njegova poslovnog modela.
- Trebala bi provesti analizu/ocjenu:

- poslovnog plana poduzeća (npr. analiza snaga, slabosti, prilika i prijetnji (engl. SWOT), analiza projiciranog financijskog pokazatelja, analiza gospodarskog sektora)
- povijesnih financijskih podataka o poduzeću, koji mogu pridonijeti utvrđivanju događaja koji je bio okidač za financijske poteškoće poduzeća i na temelju kojih bi se moglo zaključivati o održivosti njegova poslovnog modela.
- Trebala bi preispitati prognozu novčanog toka koju dostavlja dužnik, uzimajući pritom u obzir:
 - prognozu novčanog toka, koja bi trebala obuhvaćati sve stavke koje se ponavljaju, a koja je dovoljno detaljna za maksimalan obuhvat
 - poslovni model / poslovnu djelatnost dužnika odnosno prošlo i sadašnje gospodarsko okruženje
 - ispitivanje i procjenu vjerodostojnosti projekcija i pretpostavki
 - dužnikove kreditne linije kod drugih banaka, veće troškove, kapitalne rashode, prodaje, uplate kapitala, druge dospjele iznose (novčane kazne, porezi, socijalno osiguranje, osiguranje, mirovinski fondovi) itd.
- Trebalo bi analizirati stopu novčanog toka:
 - na temelju najnovijeg financijskog izvještaja (revidiran financijski izvještaj ili dopis uprave)
 - na temelju prognoze novčanog toka.
- Dogovoreni program otplate kredita jednak je ili manji u odnosu na projicirane raspoložive slobodne novčane tokove u prognozi novčanog toka.
- Trebalo bi ocijeniti sposobnost otplate za jamce ako je primjenjivo.

Vrste dokumenata

Za potrebe restrukturiranja kredita koji nisu u sektoru stanovništva treba, kao minimum, prikupiti sljedeće informacije:

- najnoviji revidirani financijski izvještaji i/ili najnovija izvješća o poslovanju
- provjera promjenjivih elemenata trenutnih prihoda
- pretpostavke upotrijebljene za diskontiranje promjenjivih elemenata
- ukupna zaduženost
- poslovni plan i/ili prognoza novčanih tokova, ovisno o veličini dužnika i dospjeću kredita

- izvješće o posljednjem neovisnom vrednovanju eventualnih nekretnina pod hipotekom kojima je kredit osiguran
- informacije o ostalom kolateralu kojim je kredit osiguran (npr. fiksni troškovi, životno osiguranje)
- najnovija vrednovanja ostalog kolaterala kojim je kredit osiguran
- povijesni financijski podatci
- važni tržišni pokazatelji (stopa nezaposlenosti, BDP, inflacija itd.).

Prilog 7.

Sažetak nadzornog izvješćivanja i objava povezanih s neprihodonosnim kreditima

Postupak popravljivanja bilanci zahtijeva pravilno utvrđivanje neprihodonosnih kredita i upravljanje njima. Transparentnost je jedan od ključnih elemenata pravilnog upravljanja.

Posebne objave povezane s važnim aspektima utvrđivanja, umanjenja vrijednosti i plaćanja neprihodonosnih kredita trebale bi povećati povjerenje dionika u bilance banaka i u konačnici povećati spremnost tržišta da sudjeluju u upravljanju neprihodonosnim kreditima o kojima su dostupne visokokvalitetne informacije.

Kako bi banke svoje profile rizičnosti cjelovito predstavile tržišnim sudionicima, ESB-ova je preporuka da, osim informacija koje su dužne objaviti u skladu s dijelom osmim CRR-a (članak 431.), objave dodatne informacije o neprihodonosnim kreditima. U nastavku je pregled dodatnih točaka nadzornog izvješćivanja i objava povezanih s neprihodonosnim kreditima.

Poglavlje 2.: Strategija za neprihodonosne kredite

Primjerak/dio predložka za prikaz strategije za neprihodonosne kredite i ovršenu imovinu⁶⁵:

Kreditna institucija:		stvarno	projekcije					
XXXX			1. pol. 2017.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Operativni CILJEVI i ključni pokazatelji uspješnosti		2016.						
redak								
DIO A: stanja i tokovi								
1	iznos neprihodonosnih izloženosti (bruto)							
2	od toga dospjelo > 90 dana							
3	od toga vjerojatnost nepodmirenja obveza							
4	iznos neprihodonosnih izloženosti (neto)							
5	od toga dospjelo > 90 dana							
6	od toga vjerojatnost nepodmirenja obveza							
7	ukupno krediti (bruto)							
8 = 1 / 7	udio neprihodonosnih izloženosti							
9 = 2 / 7	udio kredita koji su dospjeli više od 90 dana							
10 = 3 / 7	udio kredita s vjerojatnošću nepodmirenja obveza							
11 = 12 + 19	tokovi neprihodonosnih izloženosti (bruto)							
12 = 13 + 16	prijelazi neprihodonosnih izloženosti (+/-)							
13 = 14 + 15	iz prihodonosnih u neprihodonosne (+)							
14	od toga iz nerestrukturiranih prihodonosnih u neprihodonosne izloženosti							
15	od toga iz restrukturiranih prihodonosnih u neprihodonosne izloženosti							
16 = 17 + 18	iz neprihodonosnih u prihodonosne (-)							
17	od toga iz neprihodonosnih izloženosti u nerestrukturirane prihodonosne							
18	od toga iz neprihodonosnih izloženosti u restrukturirane prihodonosne							
19 = 20 + 29	smanjenje/povećanje neprihodonosnih izloženosti							
20 = 21 + 22 + 23 + 24 + 25 + 26 + 27 + 28	izvori smanjenja neprihodonosnih izloženosti u bilanci (-)							
21	gotovinska naplata							
22	prodaja neprihodonosnih izloženosti (bruto)							
23	otpisi							
24	likvidacija kolaterala (gotovina)							
25	ovrha							
26	zamjena duga za vlasnički kapital							
27	prijenos značajnog rizika							
28	ostala usklađivanja							
29 = 30 + 31 + 32	ostali izvori povećanja neprihodonosnih izloženosti (+)							
30	kupnja kredita							
31	dodatne isplate klijentima s neprihodonosnim kreditima							
32	kapitalizacija dospjelih neplaćenih obveza							

⁶⁵ Banke će dobiti ogovarajuće predložke od svojih zajedničkih nadzornih timova. Gornja tablica samo je primjer/dio. Pravi predložak vjerojatno će uključivati dodatne tablice, uključujući ovršenu imovinu, makropretpostavke i informacije o starosti.

Kreditna institucija:		stvarno	projekcije					
XXXX			1. pol. 2017.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Operativni CILJEVI i ključni pokazatelji uspješnosti		2016.						
redak								
33 = 34 + 37 + 38 + 39	gotovinska naplata iz neprihodonosnih izloženosti							
34 = 35 + +36	gotovinska naplata iz naplate neprihodonosnih izloženosti							
35	od toga iznos glavnice							
36	od toga iznos kamata							
37	gotovinska naplata iz likvidacije neprihodonosnih izloženosti							
38	gotovinska naplata iz prodaje neprihodonosnih izloženosti							
39	gotovinska naplata, ostalo							
40=41+42+43	proračun za gubitke							
41	predviđena uporaba ispravka vrijednosti za umanjenje vrijednosti							
42	predviđena uporaba kapitala (iznos koji nije pokriven ispravkom vrijednosti za umanjenje vrijednosti)							
43	učinak povezanih poreznih obveza							
44	procijenjeni učinak provedbe strategije za neprihodonosne izloženosti na iznos redovnog osnovnog kapitala							
45	procijenjeni učinak provedbe strategije za neprihodonosne izloženosti na imovinu ponderiranu rizikom							
46=47+48	restrukturirane izloženosti (bruto)							
47	od toga restrukturirane neprihodonosne izloženosti							
48	od toga restrukturirane prihodonosne izloženosti							
56	neprihodonosne izloženosti (bruto) za koje je sklopljen ugovor s neovisnim serviserom							
57	ukupni otkazani krediti (bruto)							
58	otkazani krediti zbog kojih su pokrenute pravne radnje (bruto)							

Dokumentacija o strategiji za neprihodonosne kredite, uključujući povezane predloške, trebala bi se dostaviti nadzornom tijelu, pri čemu se ne očekuje njezina objava.

Poglavlje 4.: Restrukturiranje

Javna objava informacija – restrukturiranje

Kako bi banke svoje profile rizičnosti cjelovito predstavile tržišnim sudionicima, ESB-ova je preporuka bankama da, osim informacija koje su dužne objaviti u skladu s dijelom osmim CRR-a (članak 431.), objave kvantitativne informacije opisane u nastavku:

- kreditna kvaliteta restrukturiranih izloženosti: zasebnim utvrđivanjem restrukturiranih izloženosti koje su na datum objave bile prihodonosne, neprihodonosne, sa statusom neispunjavanja obveza ili umanjene vrijednosti,

pri čemu su zasebno evidentirani i iznos umanjenja za prihodonosne i iznos umanjenja za neprihodonosne izloženosti; po potrebi određivanje prema kreditnoj kvaliteti može se raščlaniti na razini kategorija izloženosti, uz uporabu regulatornih kategorija izloženosti iz Uredbe (EU) 575/2013 ili drugih primjerenih kategorija izloženosti; nefinancijska društva trebala bi se dodatno raščlaniti prema sektoru i lokaciji, a kućanstva bi se trebala dodatno raščlaniti prema liniji poslovanja i lokaciji u slučaju posebnih koncentracija

- kvaliteta restrukturiranja: uključujući restrukturirane izloženosti prema broju mjera restrukturiranja koje su odobrene u prošlosti i ponovnog neispunjavanja obveza u posljednjih 12 mjeseci (razdoblje oporavka od 12 mjeseci, kako je opisano u odjeljku 3.5.3.)
- starost restrukturiranih izloženosti: vrijeme koje je proteklo od odobrenja mjere restrukturiranja u dovoljnom broju vremenskih raspona (< 3 mjeseca, 3 – 6 mjeseci itd.)
- učinak mjera restrukturiranja odobrenih u posljednjih 6/12/24 mjeseci na neto sadašnju vrijednost.

Kako bi se olakšala usklađenost objava banaka, u nastavku su primjeri tablica koji bankama mogu poslužiti kao uputa.

Predlošci u nastavku zamišljeni su kao uputa institucijama za provedbu navedenih preporuka. Institucije se mogu odlučiti za drukčiji oblik objave navedenih informacija, ali taj drukčiji oblik mora omogućiti barem sličan stupanj granularnosti objava za elemente koji su primjenjivi i značajni, a njihova značajnost ocjenjuje se u skladu s primjenjivim EBA-inim smjernicama.

Tablica 5.

Primjeri tablica javnih objava za restrukturiranje

a) Kreditna kvaliteta restrukturiranih izloženosti

		sve restrukturirane izloženosti (mil. EUR)				umanjenje vrijednosti, rezervacije i vrijednosna usklađenja				kolateral i financijska jamstva primljena za restrukturirane izloženosti
		od toga prihodonosne dospjele	od toga nepriho- donosne	od toga umanjene vrijednosti	od toga sa statusom neispunjava- nja obveza	prihodonosne restrukturirane izloženosti		neprihodonosne restrukturirane izloženosti		
							od toga vrijednosna usklađenja		od toga vrijednosna usklađenja	
dužnički vrijednosni papiri (uključujući po amortiziranom trošku i fer vrijednosti)										
središnje banke										
opća država										
kreditne institucije										
ostala financijska društva										
nefinancijska društva										
kredit i predujmovi (uključujući po amortiziranom trošku i fer vrijednosti)										
središnje banke										
opća država										
kreditne institucije										
ostala financijska društva										
nefinancijska društva (uzeti u obzir raščlambu)										
kućanstva (uzeti u obzir raščlambu)										
DUŽNIČKI INSTRUMENTI osim onih koji se drže radi trgovanja										
PREUZETE OBVEZE PO KREDITIMA										
UKUPNO IZLOŽENOSTI S MJERAMA RESTRUKTURIRANJA										

b) Kvaliteta restrukturiranja

	restrukturirane izloženosti (mil. EUR)
restrukturirane više od jednom	
restrukturirane više od dvaput	
ponovno neispunjavanje obveza u posljednjih 12 mjeseci	

c) Restrukturirane izloženosti prema kategorijama kredita

	< 3 mjeseca	3 – 6 mjeseci	6 – 12 mjeseci	> 12 mjeseci
UKUPNO IZLOŽENOSTI S MJERAMA RESTRUKTURIRANJA				
od toga prihodonosne izloženosti				
od toga neprihodonosne izloženosti				

d) Učinak restrukturiranja izloženosti u posljednjih 6/12/24 mjeseci na neto sadašnju vrijednost

	posljednjih 6 mjeseci	posljednjih 12 mjeseci	posljednja 24 mjeseca
neto sadašnja vrijednost prvotno ugovorenih novčanih tokova			
neto sadašnja vrijednost restrukturiranih ugovorenih novčanih tokova			
opis diskontiranja koje banka primjenjuje			

Nadzorno izvješćivanje – restrukturiranje

Raščlambu restrukturiranih izloženosti prema glavnim vrstama mogućnosti restrukturiranja, zasebno za kratkoročne i dugoročne mjere restrukturiranja (prema potrebi, ako restrukturiranje u većoj mjeri utječe na određene kategorije izloženosti nego na druge, moguća je raščlamba na razini kategorija izloženosti ili se kategorije izloženosti mogu zasebno odrediti), treba dostavljati nadzornim tijelima najmanje jednom godišnje (ako nadzorno tijelo ne traži veću učestalost), kako je prikazano u donjoj tablici.

Tablica 6.

Dodatno nadzorno izvješćivanje o uporabi različitih vrsta mogućnosti restrukturiranja

U restrukturiranju se može uporabiti više mogućnosti restrukturiranja za jednu izloženost, a za svaku mogućnost potrebno je napisati iznos, tako da se ne očekuje da „ukupno“ bude zbroj svih odobrenih mogućnosti.

		godina t	godina t – 1
		sve restrukturirane izloženosti (mil. EUR)	sve restrukturirane izloženosti (mil. EUR)
		od toga neprihodonosne	od toga neprihodonosne
odobrene kratkoročne mogućnosti			
od toga	plaćanje samo kamata		
	manji iznosi obroka		
	razdoblje počeka / moratorij na plaćanje		
	kapitalizacija dospjelih neplaćenih obveza / kamata		
	ostalo (ako je iznos znatan, napisati pojedinosti)		
odobrene dugoročne mogućnosti			
od toga	smanjenje kamatne stope		
	produljenje roka otplate		
	dodatno osiguranje		
	promjena otplatnog plana		
	oprost duga		
	dobrovoljna prodaja		
	ostalo (ako je iznos znatan, napisati pojedinosti)		
ukupno			

Poglavlja 5. i 6.: Neprihodonosne izloženosti, umanjenje vrijednosti i otpis

Javne objave informacija

Europsko nadzorno tijelo za vrijednosne papire i tržišta kapitala (ESMA) potaknulo je financijske institucije da se služe definicijama neprihodonosnih izloženosti i restrukturiranja iz Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 680/2014 za objave financijskih izvještaja i da objasne odnos između neprihodonosnih kredita, kredita sa statusom neispunjavanja obveza i kredita umanjene vrijednosti koji se primjenjuje u instituciji.⁶⁶ Kada je riječ o objavama, banke trebaju kao mjerilo uzeti u obzir zahtjeve

⁶⁶ Vidi ESMA PS i ESMA, *Review of Accounting Practices, Comparability of IFRS Financial Statements of Financial Institutions in Europe* (2013.).

iz EBA-inih provedbenih tehničkih standarda o nadzornom izvješćivanju koji su utvrđeni u Provedbenoj uredbi Komisije (EU) br. 680/2014.

Od banaka se očekuje da u skladu s dijelom osmim CRR-a objave sljedeće informacije s odgovarajućim upućivanjima na svoje financijske izvještaje:

- pretpostavke na kojima se zasniva definicija neprihodonosnih izloženosti i njihova usporedba s pretpostavkama za potrebe utvrđivanja financijske imovine umanjene vrijednosti i izloženosti sa statusom neispunjavanja obveza, uključujući:
 - pragove značajnosti za utvrđivanje neprihodonosnih izloženosti na osnovi kriterija 90 dana kašnjenja
 - metode koje se primjenjuju za računanje dana kašnjenja
 - pokazatelje vjerojatnosti da dužnik neće u cijelosti podmiriti svoje obveze
 - efektivno prosječno trajanje razdoblja oporavka i probnog razdoblja
 - politiku umanjenja vrijednosti za neprihodonosne izloženosti
 - okidače umanjenja vrijednosti i pragove koji se uzimaju u obzir u ocjeni je li došlo do štetnog događaja
 - glavne prosudbe rukovodstva, ocjene i pretpostavke upotrijebljene u utvrđivanju skupnih rezervacija
 - politiku koja se odnosi na ukidanje umanjenja vrijednosti
 - analizu osjetljivosti na promjene ključnih pretpostavki
- informacije o tome postupa li se prema skupnim ili pojedinačnim umanjenjima vrijednosti prihodonosnih i neprihodonosnih izloženosti kao prema specifičnim ispravicima vrijednosti za kreditni rizik ili kao prema općim ispravicima vrijednosti za kreditni rizik
- usklađivanje definicija za neprihodonosnu imovinu, imovinu umanjene vrijednosti, imovinu sa statusom neispunjavanja obveza, restrukturiranu imovinu ili imovinu izmijenjene vrijednosti te restrukturirane izloženosti; tim bi se usklađivanjem trebali obuhvatiti i konceptualno objašnjenje razlika i kvantitativne informacije o učincima konceptualnih razlika
- prihodonosne izloženosti, prihodonosne dospjele izloženosti i neprihodonosne izloženosti, pri čemu treba zasebno navesti izloženosti koje su dospjele više od 90 dana, izloženosti s vjerojatnošću nepodmirenja obveza, izloženosti umanjene vrijednosti ili sa statusom neispunjavanja obveza prema kategorijama izloženosti
- starost dospjelih prihodonosnih i neprihodonosnih izloženosti

- pojedinačni i skupni ispravci vrijednosti za umanjenje vrijednosti prihodonosnih i neprihodonosnih izloženosti prema kategoriji izloženosti, sektoru i lokaciji te po potrebi razlikovanje umanjenja vrijednosti koje se smatra specifičnim ispravkom vrijednosti za kreditni rizik od umanjenja vrijednosti koje se smatra općim ispravkom vrijednosti za kreditni rizik
- trošak pojedinačnih i skupnih umanjenja vrijednosti priznat za prihodonosne i neprihodonosne izloženosti prema kategoriji izloženosti, sektoru i lokaciji
- kada računovodstveni standardi na temelju modela očekivanoga gubitka priznaju umanjenja vrijednosti sve imovine, raščlamba na prihodonosne i neprihodonosne izloženosti te povezano akumulirano umanjenje i troškovi umanjenja vrijednosti po fazama te po potrebi razlikovanje umanjenja vrijednosti koje se smatra specifičnim ispravkom vrijednosti za kreditni rizik od umanjenja vrijednosti koje se smatra općim ispravkom vrijednosti za kreditni rizik; raščlambu po fazama treba provesti prema kategorijama izloženosti, sektorima i lokaciji.

Otpisi:

- iznos akumuliranih otpisanih neprihodonosnih izloženosti i iznos neprihodonosnih izloženosti koje su otpisane tijekom izvještajnog razdoblja te učinak tih otpisa na iznos umanjenja i račun dobiti i gubitka prema kategorijama izloženosti, sektoru i lokaciji. Iznos neprihodonosnih izloženosti otpisanih tijekom izvještajnog razdoblja istodobno treba raščlaniti prema starosti.

Gotovinske naplate:

- gotovinske naplate po neprihodonosnim izloženostima i njihovo povezivanje s računom dobiti i gubitka:
 - gotovinske naplate po neprihodonosnim izloženostima, razdvojeno otplate dužnika od gotovine dobivene naplatom s osnove kolateralu (prodaja preuzetog kolateralu)
 - raščlamba gotovinskih naplata na iznose raspoređene za plaćanje kamata i iznose raspoređene za plaćanje glavnice
 - iznos obračunatih kamata na neprihodonosne izloženosti
 - usporedba iznosa obračunatih kamata i iznosa gotovinske naplate po neprihodonosnim izloženostima.
- Raščlamba primljenih i obračunatih plaćanja prema kategorijama izloženosti, kreditnim segmentima, sektorima i lokaciji mogla bi biti korisna u slučaju posebne koncentracije problema povezanih s kvalitetom imovine.

Nadzorno izvješćivanje

U vezi s procjenom ispravaka vrijednosti na skupnoj osnovi, banke bi, kao minimum, trebale moći pružiti podatke iz Tablice 7. u vezi s modelima kojima se služe za

izračun ispravaka vrijednosti za umanjenje vrijednosti neprihodonosnih izloženosti na skupnoj osnovi. Te bi podatke trebalo dostavljati jednom godišnje ili češće ako to traže nadzorna tijela. Elemente u stupcima C, D i E treba dostavljati na razini segmenata opisanih u stupcu B (više pojedinosti u nastavku).

Tablica 7.

Nadzorno izvješćivanje o procjeni ispravaka vrijednosti na skupnoj osnovi

A. portfelj		B. segment	C. gubitak zbog nastanka statusa neispunjavanja obveza				D. stopa oporavka				E. neprihodonosna izloženost u trenutku neispunjavanja obveze
A.1. sektor druge ugovorne strane	A.2. rezidentnost druge ugovorne strane		C.1. stopa u %	C.2. razdoblje kalibracije	C.3. usklađenje za trenutačne okolnosti	C.4. alternativni pristup	D.1. stopa u %	D.2. razdoblje kalibracije	D.3. usklađenje za trenutačne okolnosti	D.4. alternativni pristup	

Objašnjenje sadržaja tablice:

A. opis portfelja neprihodonosnih izloženosti na koje se odnose segmenti opisani u stupcu B:

- A.1. sektor druge ugovorne strane određen FINREP-om 20.4.
- A.2. država rezidentnosti druge ugovorne strane

B. opis svake pojedinačne skupine izloženosti sa zajedničkim obilježjima kreditnog rizika koja je stvorena radi skupne procjene rezervacija; ovdje treba navesti primijenjene kriterije segmentiranja (npr. vrsta proizvoda, kolateralizacija, skupina klijenata itd.)

C. opis gubitka zbog nastanka statusa neispunjavanja obveza koji se primjenjuje na razini segmenta opisanog u stupcu B:

- C.1. gubitak zbog nastanka statusa neispunjavanja obveza, izražen u %
- C.2. razdoblje kalibracije za upotrijebljene povijesne podatke (npr. 2010. – 2015.) za procjenu C.1.
- C.3. po potrebi opis usklađivanja povijesnih podataka koji su upotrijebljeni za procjenu (npr. s obzirom na trenutačne okolnosti)
- C.4. ako C.1. nije procijenjen na temelju povijesnih podataka (tj. ako nije primjenjivo C.2. / C.3.), opis primijenjenog alternativnog pristupa

D. stopa oporavka neprihodonosnih kredita koja je primijenjena na razini segmenta opisanog u stupcu B:

- D.1. stopa oporavka, izražena u %

- D.2. razdoblje kalibracije za upotrijebljene povijesne podatke (npr. 2010. – 2015.) za procjenu D.1.
- D.3. po potrebi opis usklađivanja povijesnih podataka koji su upotrijebljeni za procjenu (npr. s obzirom na trenutačne okolnosti)
- D.3. ako D.1. nije procijenjen na temelju povijesnih podataka (tj. ako nije primjenjivo D.2. / D.3.), opis primijenjenog alternativnog pristupa

E. skupna neprihodonosna izloženost u trenutku neispunjavanja obveze u mil. EUR na razini segmenta opisanog u stupcu B.

Obračunate kamate – neprihodonosni krediti

U vezi s obračunatim kamatama na neprihodonosne kredite banke bi trebale, kao minimum, jednom godišnje ili češće ako to traže nadzorna tijela dostaviti podatke iz Tablice 8. u vezi s obračunatim kamatama na neprihodonosne kredite.

Tablica 8.

Nadzorno izvješćivanje o obračunatim kamatama na neprihodonosne izloženosti

mil. EUR	izvorni efektivni kamatni prihodi u računu dobiti i gubitka (prije umanjenja)	obračunati efektivni kamatni prihodi nakon uračunavanja umanjenja vrijednosti i priznavanja kamata s protekom vremena	naplaćena gotovina (isključivo povezana s kamatama)
ukupno krediti			
prihodonosni krediti			
posebno/pojedinačno procijenjeni neprihodonosni krediti, od toga			
– umanjene vrijednosti			
– neumanjene vrijednosti			
– restrukturirani			
restrukturirani neprihodonosni krediti			
neumanjene vrijednosti			
dospjeli ≤ 90 dana			
dospjeli > 90 dana			
nerestrukturirani neprihodonosni krediti			
neumanjene vrijednosti			
dospjeli ≤ 90 dana			
dospjeli > 90 dana			
skupno procijenjeni neprihodonosni krediti			
neprihodonosni krediti umanjene vrijednosti			
neprihodonosni krediti neumanjene vrijednosti			
restrukturirani neprihodonosni krediti			
neumanjene vrijednosti			
dospjeli ≤ 90 dana			
dospjeli > 90 dana			
nerestrukturirani neprihodonosni krediti			
neumanjene vrijednosti			
dospjeli ≤ 90 dana			
dospjeli > 90 dana			

Poglavlje 7.: Vrednovanje kolaterala

Institucije bi u svojim javnim objavama, i to po mogućnosti upućivanjem na objavljene financijske izvještaje, trebale pružiti kvantitativne informacije o sljedećem:

1. kolateral i jamstva za prihodonosne i neprihodonosne izloženosti prema kategoriji izloženosti, sektoru i lokaciji
2. za najvažnije kolateralizirane portfelje neprihodonosnih izloženosti i ukupne neprihodonosne izloženosti, raščlambu kolaterala (najnovije posuvremenjeno vrednovanje, u skladu s poglavljem 7.), očekivanu neto središnju vrijednost s obzirom na vrijeme prodaje i troškove do prodaje te rezervacije prema vrsti imovine i različitim razredima starosti neprihodonosnih izloženosti (tj. broj godina od klasifikacije izloženosti kao neprihodonosne izloženosti)
3. vrijednosti ovršene imovine prema vrsti imovine i razredu starosti te povezane rezervacije; moglo bi biti korisno raščlaniti regulatorne kategorije izloženosti na kreditne segmente radi prikazivanja smislenih rezultata.

Prilog 8.

Prijenos rizika neprihodonosnih kredita

Važno je da banke prilikom sekuritizacije ili drugih oblika prijenosa neprihodonosnih kredita u netranširanom obliku obrate pozornost na sljedeće elemente:

- realistična procjena novčanih tokova kojima se otplaćuju obveze iz sekuritizacije, a koji za neprihodonosne kredite uglavnom nisu redoviti
- vrednovanje povezanog kolaterala za neprihodonosne kredite (u skladu s poglavljem 7. ovih uputa)
- svi troškovi strukturiranja povezani s transakcijom
- povezani regulatorni zahtjevi.

U sekuritizacijskim transakcijama potrebno je ocijeniti prijenos značajnog rizika, provesti dodatno izvješćivanje i objavljivanje te zadržati najmanje 5 % ekonomskog udjela. Kao minimum, tranše s nižim pravom prvenstva naplate uglavnom imaju povezani ponder rizika od 1250 %. Osim toga, institucije bi trebale uzeti u obzir sekuritizaciju u ICAAP-u i ILAAP-u, a trebale bi razmotriti i operativni rizik (npr. pravni rizik povezan s prijenosom neprihodonosnih kredita), reputacijski rizik i druge rizike koji bi se mogli povećati zbog transakcije. Prijenosu značajnog rizika treba pristupiti u skladu s Javnim uputama ESB-a o priznavanju prijenosa značajnog kreditnog rizika od 24. ožujka 2016.⁶⁷

U nekim bi slučajevima ponderi rizika za specijalizirano financiranje mogli biti primjenjivi u transakcijama prijenosa rizika (na primjer u transakcijama u kojima je odnosna izloženost fizička imovina nad kojom zajmodavac ima znatnu kontrolu te ako su zadovoljeni uvjeti iz članka 147. stavka 8. CRR-a). Stoga bonitetni tretman transakcija treba uvijek određivati od slučaja do slučaja.

Za prijenose rizika koji nisu klasificirani kao bonitetne sekuritizacije⁶⁸ moglo bi biti potrebno i odobrenje nadležnog ili drugih tijela ovisno o nacionalnom pravu (na primjer za prodaju imovine ili za znatne promjene profila rizičnosti banke).

Premda je u takvim slučajevima nemoguće postići prijenos značajnog kreditnog rizika, s regulatornog gledišta u određenim okolnostima prijenosi rizika povezanih s neprihodonosnim kreditima koji nisu sekuritizacije ipak mogu dovesti do prestanka priznavanja i dekonsolidacije. Te su okolnosti uglavnom povezane s računovodstvenim tretmanom transakcija. U vezi s tim treba istaknuti da ESB

⁶⁷ https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/guidance_significant_risk_transfer.en.pdf

⁶⁸ Kao što je određeno u članku 4. stavku 1. točki 61. CRR-a, sekuritizacija u kojoj se kreditni rizik tranšira, pri čemu je otplata vezana za uspješnost odnosne izloženosti, i provodi se razdioba gubitaka tijekom trajanja transakcije.

očekuje da se banke s njim savjetuju u vezi sa svim transakcijama prijenosa rizika, i to u ranoj fazi.

U ocjeni ispunjavaju li takve transakcije prijenosa rizika povezanih s neprihodonosnim kreditima (koje nisu sekuritizacije) uvjete za regulatornu dekonsolidaciju ili prestanak priznavanja ESB će razmotriti jesu li zadržani rezidualni rizici odgovarajuće pokriveni. Ako utvrdi da nisu, može na te transakcije primijeniti regulatorni tretman koji nije u skladu s računovodstvenim tretmanom i koji može dovesti do određivanja dodatnih kapitalnih zahtjeva. To bi se moglo dogoditi, na primjer, ako banka koja je odobrila kredit na bilo koji način istodobno financira subjekt za ulaganja, što bi moglo dovesti do odgode priznavanja gubitka banke koja provodi prijenos, ili ako se od banke koja provodi prijenos očekuje potpora transakciji prijenosa koja premašuje njezine ugovorne obveze.

© Europska središnja banka, 2017.

Poštanska adresa 60640 Frankfurt na Majni, Njemačka
Telefon +49 69 1344 0
Mrežne stranice www.bankingsupervision.europa.eu

Sva prava pridržana. Dopušta se reprodukcija u obrazovne i nekomercijalne svrhe uz navođenje izvora.